

BERGAMA BELLETEN

Sayı : 1

Temmuz 1992

BERKSAV

BERGAMA KÜLTÜR VE SANAT VAKFI

OSMAN BAYATLI 1892 - 1958

BERGAMA BELLETEN

Sayı : 1

Temmuz 1992

BERKSAV

BERGAMA KÜLTÜR VE SANAT VAKFI

Sahibi
BERKSAV
Bergama Kültür ve Sanat Vakfı adına
Gürbüz BAĞANA

Genel Yayın Yönetmeni
Yavuz ÖZMAKAS

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
SeldaĖ HAMARAT

Yayın Kurulu
Yavuz ÖZMAKAS
SeldaĖ HAMARAT
Reyhan KÖRPE

FotoĖraflar
Reyhan KÖRPE

Yönetim Yeri
BERKSAV
izmir Cad.: 54 BERGAMA
Tel : 21059

Basıldığı Yer
Reform Matbaası - İZMİR
848 Sok. No: 37/4
II. Beyler - İZMİR Tel : 89 31 02

Dizgi
Serpil Tuncay Dizgi & Yazılım 848 Sok. No: 37/9 Perihan 2. Beyler Tel : 41 41 27
Kemeraltı - İZMİR

İÇİNDEKİLER

A. Gürbüz BAĞANA	: Çıkarken (1)
Yavuz ÖZMAKAS	: Bu Sayıda (2)
Reyhan KÖRPE	: Bakanlıklararası Turizm Komisyonu Raporu üzerine (4)
Bakanlıklararası	
Turizm komisyonu	: Qtel meselesi (9)
A. YILMAZ	: Kermes Nedir? (27)
Gürbüz BAĞANA	: Kermes (29)
Tevhit KEKEÇ	: Bergama müzesindeki bir grup Kyme eseri (31)
Hacer ÖZMAKAS	: Eumenes Cin paralı askerlerle yaptığı sözleşme (40)
Osman BAYATLI	: Rodos gezisi (43)
YAYIN KURULU	: Koyun köprü (59)
Reyhan KÖRPE	: Bergama kazıları tarihi (64)
YAYIN KURULU	: Bergama müzesindeki Türkmen gelini (71)
Nihat ÖZÇOBAN	: Vakıftan haberler (79)

BERGAMA KÜLTÜR VE SANAT VAKFI
BERGAMA FOUNDATION FOR CULTURE AND ARTS

Yazılı izin alınmak kaydıyla kısmen ya da tamamen alıntı yapılabilir.
BU BİR BERKSAV KÜLTÜR HİZMETİDİR.

ÇIKARKEN

*** Gürbüz Bağana**

İlk örneğini 17.yüzyılın başlarında, Hollanda'da COURENTA adıyla gördüğümüz belletenler, önceleri yabancı dergi ve gazetelerden derlenen haberleri Felemenkçe' ye çevirip, bu dili kullananların Avrupa ile ilgilerini pekiştirmek amacıyla yayım yaşamına atılmışlardır. Bugün ise "belirli bir topluluğa, bilgi ve haber aktarma" amacıyla yayımlanmaktadırlar. Yanılmıyorsam yurdumuzdaki ilk örneği 1937 yılından beri Türk Tarih Kurumun' ca çıkarılan, Tarih Belleten' dir.

Bergama tarihi ve arkeolojisiyle ilgili çalışmaları bilim dünyasına duyurmak, topluma bilimsel çalışmaları, çeşitli belgeleri, bilim dünyasından haberleri aktarmak amacıyla çıkardığımız, Bergama Belleten ise Vakfımızın çıkardığı, sizlerin yazılarınızla yaşayacak bir yapıttır. Her şeyin ilkinde duyulan heyecan, yanlış ve eksiklerden arınmış olarak yayımlama kaygısı daha matbaanın ilk basamaklarını tırmanırken bizleri de avucuna aldı. İlk sayısını incelediğiniz Belleten' imizin belki de ilk satırında bile bunu ya duyumsamış ya da görmüşsünüzdür. Sizlerin öneri ve katkılarınızla bunların en alt düzeye ineceği ve süreç içinde tümüyle giderilip, yetkinleşeceğimiz inancındayız.

"Bir gün gelecek, her şey aklın yargıç kürsüsünün önüne çıkacaktır. Varlık nedenini savunanlar kalacak, savunmayanlar yok olup gidecektir." İşte biz de siz bilim adamlarının, bilime inananların önüne çıktık. Sizler gibi aklını bilime, yüreğini kültür ve sanata açan kişiler ve Bergama var oldukça yayım yaşamımız üçer aylık aralarla, düzenli olarak sürecektir. Hepimizden hepinize merhaba

*** Bergama Kültür ve Sanat Vakfı kurucusu ve Yönetim Kurulu Başkanı**

BU SAYIDA

* YAVUZ ÖZMAKAS

Bergama Belleten, üstlendiği işlevi yerine getirmek için yola çıkıyor. Bergama' nın dününü bugünlere, bugünlerini yarınlara aktarmak inancıyla.

Bu inanç ileriki sayılarımızda da görüleceği gibi tüm araştırmacı, incelemeci imzalara açık, üretenden yana olmada yatıyor.

Bergama Belleten, özgün belgeleri, arşivlerdeki raporları, yayını tükenmiş kitap ve broşürleri gün ışığına çıkarmayı; yeni bulguları ve araştırmaları bilim kamuoyuna sunmayı hedefliyor.

Bu amaçla ilk sayıdan itibaren tarih, coğrafya, arkeoloji, etnografya, etimoloji, kültür vb. dallardaki dengeyi korumayı, dergi içindeki yazı yelpazesini her alana açmayı benimsedik.

Bu sayıda ilk yazımızda Bakanlıklarası Bergama raporu üzerine, 1945 te kurulan bakanlıklarası Turizm komisyonu raporu ve alt komite raporlarının genel bir irdelemesi ve yorumu yapıldı.

Hemen buna bağlı olarak Turizm alt komitesinin raporu tam metin olarak yayınlanıyor.

Otel meselesi, bu alt komite raporlarından biri, okunduğu zaman görüleceği üzere otel gereksiniminden yola çıkılan raporda, ekonomik, teknik ve işletmecilik açılarından detaylı öneriler sunulmuş. Böyle bir belgeyi günümüz koşullarında tartışılmak üzere kamuoyuna sunuyoruz.

Geleneksel Bergama Kermesi ile ilgili iki yazı da bu sayıda yer alıyor. Birincisi A.Yılmaz' ın Kermes sözcüğünü inceleyen yazısı.

İkinci yazı ise Gürbüz Bağana' nın uzun soluklu ama sıcak ve içten bir çalışmasının ilk yazısı. Gürbüz Bağana kermes tarihi üzerinde çalışıyor. Bu çalışmanın bundan sonraki bölümlerini de dergimizin gelecek sayılarında bulabileceksiniz.

Arkeolog Tevhit Kekeç'in İtalya'nın Cosenza kentinde 10 Mart 1992 tarihinde verdiği konferansın tam metni bu sayımızın sayfalarında "Bergama Müzesindeki Kyme Grubu" özgün güncel çalışma örneklerinden biri.

Bergama kültür yaşamında saygın bir adı olan Osman Bayatlı' nın 1939 yılında Rodos'a yaptığı gezi ile ilgili izlenim ve gözlemlerini yanılmıyorsak ilk kez Kamuoyuna sunuyoruz.

Eumenes 1'in paralı askerlerle yaptığı anlaşma ile ilgili bir inceleme Almanca' dan dilimize aktarıldı. Günümüzden 102 yıl önce yayınlanan ve arşivlerde kalan bu metin bir toplu sözleşmeden çok uzlaşmayı içermektedir.

Restorasyonu ve öncesi ile "Koyun Köprüyü" ele alan yazımız bu köprünün tarihçesini yapılış teknik ve özelliklerini de inceliyor.

Bergama kazıları, 1877'de başlamış. O günden bu yana kazıların tarihini incele yen bir dizi yazının ilkinin bu sayıda sunuyoruz. Bergama kazıları tarihi" Bergama Uygarlığının adım adım ortaya çıkışı tarihidir.

Bergama Türkmen Gelinini ele alan bir başka incelememizde ise Bergama folklorünü yakından tanıtmaya bir başka adım atmaya amaçladık.

Bergama Belleten; belge, çeviri, özgün metinlerin yanısıra, yayınladığı yazılarda çok kısa özetler halinde İngilizce, Almanca ve Fransızca olarak hemen metnin arkasından vererek yabancı okurlara da kolaylık sağlamayı amaçladı.

Biz başladık. Birlikte sürdürelim!, diyoruz. Yeni sayılarda buluşmak umuduyla

BAKANLIKLAR ARASI TURİZM KOMİSYON RAPORU ÜZERİNE

* REYHAN KÖRPE

İkinci dünya savaşının bitimine az kala 1945 yılında Türkiye artık savaşın nunda karşılaşabileceği ekonomik sorunlara yardımcı olabilecek konulan araştırmaya başlamıştır. Turizm'in, savaş sonrasında karşılaşabilecek ekonomik güçlükler sırasında ihracatın yeni ve çok önemli bir yardımcısı olabileceği, dış ödemelerin tıkanmadan yapılabilmesi ve ulusal kalkınma hamlelerinin bir kısmının yürütülmesinde önemli hizmetlerde bulunabileceği düşünülmüştür. Bu düşüncenin nedeni diğer ülkelerin turizmi, dış ödemeler dengesinin önemli bir unsuru görerek bunu nasıl kullandıklarını incelemeleri olmuştur. Türkiye'nin 1. Dünya savaşı sonu devresinde ihracat! ithalatını karşılayamamış ve 1930'dan bu yana uygulanan güdümlü ekonomi tedbirleri de ihracat-ithalat dengesindeki bu açıkları kapatmaya yetmemiştir. Ülke bu açıkları daha çok altınla ödeme yoluna gitmiştir. 1930'lardan sonraki ödeme dengesi ise dünyanın genel olarak içinde bulunduğu ekonomik krizden dolayı bir türlü kapanamamış, planlanan kalkınma ve gelişmeler hedeflenen düzeye erişememiştir.

Savaşın son yıllarında ülke savaşa girmemiş ofsa bile savaşın getirdiği bütün ekonomik sıkıntıları yaşamıştır, ihracatı düşmüş, ithalatta önemli güçlüklerle karşılaşmıştır. Savaş sırasında yapılan ithalatın bedelleriyle birlikte savaştan önceki dış borçları ve savaş sonrası için hazırlanan kalkınma programlarının çok geniş tutulması; yeni demir yolları, milli şosesler, liman inşaatları, sulama işleri, elektrifikasyon projeleri yaklaşık 4 milyar lira gerektirmektedir. Ve üstelik tüm bu büyük projelerin 13-20 yıl içine sığdırılmak istenmesi, bunların gelecekteki dış ödeme dengeleri üzerinde yapacakları baskının ne derece ağır olabileceği anlaşılır.

Dış ödemeler dengesindeki bu karanlık tabloya karşın bir takım yeni imkanlar üzerinde de çalışmalar başlatılmış bulunuyordu. En büyük istihsal alanı olan tarımda, randımanı çoğaltarak istihsal gücünü arttırmak ve aynı zamanda maliyeti düşürmek bakımından düşünülmüş olan önlemlerden bir kısmı savaştan sonra kat kat arttırarak uygulamaya konmuştur. Bununla birlikte ihracatı kalemlerin de önemli yer tutan madenler, su ürünleri gibi kolların, daha geniş rasyonalizasyonla ele alınması düşünülmüştür. Ancak tarımı ve maden üretimini makinalaştırma, madenlerden başka olan ihracat endüstrisinden bir kısmını rasyonelleştirme ve bir kısmını yeniden kurma gibi büyük ölçüde tedbirlerinde nihayet dış ödeme imkanlarının dayanacağı hatta bu ödeme imkanları geçici olarak dışardan gelecek kredilerle alacak, borç veya mal kredisi şeklinde sağlansa bile girişilecek kalkınma tedbirleri meyvelerini verene kadar, dış ödeme dengesinin bu yeni borçların taksitleriyle daha da bozulacağı anlaşılmıştır.

Kısacası 2. Dünya savaşı sonrasında bütün dünyada olacağı gibi Türkiye içinde güçlüklerle dolu; olduğu görülmüştür. Bunları aşmak için de ulusal tedbirlere dayanmaktan başka tutulacak yol olmadığı anlaşılmış, böyle bir durumda dış ödemelerde karşılaşılabilecek güçlüklerle karşı tedbirler arasında turizm, ihracatın yardımcısı olacak ulusal kalkınmanın emrine emniyetle koşulabilirdi.

Turizm yolu ille ülkenin eşya ve mahsullerini, gıda maddelerini, gerekse ulu sal kazançlarla bedelleri yükselen ithalat maddelerini ve bunlarla birlikte-birtakım hizmetleri, ülkeye gelen turistlere satmanın, doğrudan doğruya ihracat yapmaktan daha kolay ve daha az masraflı olacağı, düşünülmüştür. Özellikle de 1. Dünya savaşından sonra görülen turizm hareketliliği ve bunun sonucunda bundan yararlanan ülkelerin dış ödemeler dengesini kapatmada turizm gelirlerinden faydalanmaları bu düşüncenin doğmasına neden olmuştur.

Tanıtmaya çalıştığımız 1945 yılında yazılan bu rapor, Türkiye'nin turizm olgusu na ilk ciddi yaklaşımıdır. Rapordan turizmin savaştan önce, bizde köklü bir

şekilde ele alınamadığını anlıyoruz. Bunun nedenlerinden biri özel teşebbüsün henüz turizm yatırımlarına yöneltebilecek bir sermayeye sahip olamayışı ve daha da önemlisi ekonomiye yön veren devletin, kurtuluş savaşından çıkmış ülkenin bir turizm kalkınması yapmasının sırasız olacağını düşünmesidir. Daha doğrusu bunu hiç düşünmemesidir. Bununla beraber Türk turizmi için umut verici gelişmelerde yok değildi. Turizm tek parti programına girmiş, Milli Şefin direktiflerine konu olmuş ve bazı turizm tedbirleri de kanunlaşmıştır.

Raporun ilham kaynağı belki de Atatürk'ün 1936 yılında İzmir Fuarı'nı açarken söylediği "Fuarda bulduğum mühim bir eksik, İzmir civarında turizm için istafedeli olan birçok şeylerin teşhir edilmemesidir. Halbuki İzmir turizm noktası nazarında çok kıymetli köşeleri olan bir yerdir. Gelecek sene ayrıca bir turizm köşesi lazımdır." sözüdür. Bu direktifinden başka daha başka emir ve direktifler vermiş olmalıdırlar ki ertesi yıl İzmir Valiliği bütün Ege bölgesiyle ilgili bir turizm programı hazırlamıştır. Bir yıl sonra da tasarısı gene İzmir Valiliğince hazırlanan 3477 sayılı İzmir ili turistik Yollar kanunu, ilkin bakanlıklar arası bir komisyonca incelenip Hükümetçe Meclise teklif edilerek kanunlaşmıştır.

Atatürk İzmir Fuarı açılışında yukarıdaki sözlerini söylemeden önce, Ege bölgesinin antik kültür merkezlerinden biri olan Bergama'ya 13 Nisan 1936 yılında gelmiş, buradaki antik kalıntıları ve Asklepion sağlık merkezini gezmiştir. Gene onun gelişine kadar Alman Kazı Heyetinin bir deposu konumunda bulunan Bergama müzesinin yerinde bir müze binası yapılması direktifini vermiştir. Böylece günümüzde halen kullanılan Bergama müzesi Atatürk'ün direktifleri doğrultusunda yapılmış ve Türkiye'nin ilk kazı yeri müzesidir.

Bütün bu nedenlerden dolayı Bergama'da temsiller verilmesi planlanmıştır. Bergama da yapılacak temsillerin ise ülkeyi tanıtmak, yurdumuzu ve halkımızı sev dirmek, siyasi ve ulusal propagandamıza hizmet etmek, savaş sonrası dünyasında yabancı ülkelerde muhtaç olduğumuz işbirliğinin yardımcılarından biri olabilmek ülkeyi dünya turizmine açmak bakımından pek faydalı etkiler yapacağı düşünülmüş-ür. Yani Bergama İzmir ve Ege bölgesinin kültürel ve turistik tanıtımını yapacağı gibi, tüm ülkenin tanıtılmasında da en önemli rolü üstlenmiştir. Böyle bir tanıtımda Bergama'nın seçilmesinin amacı, Bergama kentinin Antik dönemin belli başlı kültür merkezlerinden biri olmasıdır. Hellenistik döneminde Marmara denizinden Akdenize kadar Batı Anadolu'da, büyük bir krallık kurmuş olan Bergama kralları ismini aldıkları Bergama kentini kendilerine baş şehir seçmişlerdir. Dönemin belli başlı sanat ve kültür merkezlerinden biri olan şehir, rakip Hellenistik krallıkların baş kentleriyle bu konularda da büyük bir rekabete girmişti. Öyle ki bu rekabet aynı zamanda bu dev-etlerin Bergama'nın bu alandaki yükselişine kıskançlık duymalarına neden olmuş, Bergama'daki büyük kütüphaneyi kıskanan Mısır'daki Ptolemaios hanedanı Bergama'ya Mısırdan yapılan Papirüs ihracatını yasaklamıştır. Papirüs o zamanlar yazılı eserlerin yazılmasında kullanılan papirüs rulolarının yapılmasında kullanılıyordu. Bu ambargoya karşın Bergamalılar tabaklanmış deriyi bilmin hizmetine sunmuşlar ve böylece tüm Dünyada "Bergama kağıdı" olarak bilinen parşömeni bulmuşlardır. Bergama krallığı monarşik bir krallık olmasına rağmen kentin imar ve planlamasında demokratik Atina örnek alınmıştır. Kentin yönetimi de gene kralın yanı sıra halk tarafından seçilen şehir meclisi ve bunun çıkarttığı kanunlarla oluyordu. Roma döneminde de kent gene en parlak yıllarını yaşamış Roma imparatorları kentte bir çok büyük yapının inşaatını üstlenmiştir.

Günümüzde Hellenistik ve Roma dönemlerinde yapılmış bu büyük yapıların kalıntılarını görmek mümkündür. Atatürk'de 1936 daki ziyaretinde bu kalıntıları görerek bunların turizm amaçlı tanıtılmasını istemiştir.

Bergama temsillerinin bir başka amacı da bu temsiller yalnızca bir kültür ve sanat hareketi değeri kalmıyarak daha ilk anda çok önemli bir propaganda hareketi değeri yükselecektir. Çünkü bu temsiller Türk Milletinin batılılaşma

yönünde kısa zamanda aldığı yolun büyüklüğünü bütün dünyaya gösterecek, aynı zamanda batı kültürünün temeli olan Hümanizma kültürünü nasıl benimsediğimizi göz önüne koyacaktır. Böyle bir hareketin daha düne kadar doğulu geleneklere sıkı sıkıya bağlı bir ulustan gelmesi dış dünyada derin yankılar uyandıracaktır. Temsillerin bundan başka 2. Dünya Savaşının manevi yaralarını sarmak için savaştan sonra uluslar arasında bir yarışma şeklini alacak olan sanat hareketleri arasında önemli yer tutarak Türk Ulusunun bu genel harekete ayak uyduracak bir kültür seviyesine yükseldiğinin canlı bir delili sayılacağı düşünülmüştür.

Bu genel amaç ve düşüncelerden yola çıkarak oldukça detaylı raporlar hazırlanmıştır. Hazırlatılan bu raporlarda Bergama'yı İzmir'e ve çevre illere bağlayan yolların durumunu, gelen ziyaretçi ve izleyicilerin İzmir ve Bergama'da konaklayacakları oteller, ziyaretçi ve izleyicilerin taşınması, Bergama'da düşünülen arkeolojik tedbirler, imar işleri, mahalli ve belediye işleri, ticari işler ile İzmir'de bunlarla ilgili gereken tedbirler araştırılmıştır. Sonuçta ise tüm bunların yapılması için gerekli sermayenin ne şekilde sağlanacağı ve yabancı sermaye ile iş birliğinin yapılması gerekliliği düşünülmüştür.

Hazırlanan bu raporlardan, böyle bir işe girişilmiş olmasına rağmen gerekli olan alt yapı, bilgi ve sermaye eksikliğinin ne boyutlarda olduğunu anlıyoruz. Örneğin bu temsillerin yapılabilmesi için ilk şart Bergama'ya insanların gelebilmesi için Bergama - İzmir ve Bergama - Dikili yollarının yapılması gerekmektedir. Gerçi Cari Humann Bergama - Dikili yolunu yapmak için 1869'da gelmiş olmasına rağmen kendisine göre daha önemli işler bulduğundan bu gerçekleşmemiştir. Komisyonun üzerinde durduğu konulardan biri de otel meselesidir. Temsillere içeriden ve dışarıdan gelecek olan kişilerin en az 6000-7500 kişi olacağı hesaplanmış, bunların ise ancak 2450 kişisinin, konforlu bir otel odası veya benzeri yerde barındırılacağı düşünülmüştür. Bu 2450 kişinin barındırılması için Bergama ve İzmir'deki otel ve hanların durumu araştırılmış ve işletmeye açık 2700 yataktan ancak 410 yatağın esaslı bir ıslahtan sonra bu işte kullanılabileceği sonucuna varılmıştır.

Gelen izleyici ve ziyaretçilerin Bergama'da konaklayamayacağı düşünülmüş bunun için de İzmir'den Bergama'ya gerek kara yolu gerekse deniz yolu ile bu insanların taşınması planlanmış, bunun içinde Dikili ve Çandarlı iskelelerinin bu amacı uygun olarak projelendirilmesi düşünülmüştür. Temsillerin gerçekleştirileceği Bergama'da da bir takım tedbirler alınmasına karar verilmiş. Bunlardan arkeolojik tedbirler de, temsiller de temsillerin yapılacağı antik tiyatroların amaca uygun restorasyonları ile, antik alanlarda gerçekleştirilecek milli kazı ve restorasyonlar yapılması önerilmiştir. Bergama kentinin imar işlerin de ise çok daha radikal tedbirler alınarak, eski Roma dönemi kentinin şimdiki kasabanda bulunmasından dolayı bir başka yere taşınıp taşınmayacağını incelenmiştir. Ayrıca Bergama'da yapılacak yeni yapılaşmaların kentin genel dokusunu bozmayacak mimaride olması gerektiği belirtilmiştir.

Tüm bu işlerin mali yükünün ise yabancı sermaye ile işbirliğine gidilerek ortadan kaldırılabileceğine karar verilmiştir. Özellikle turizm yatırımlarında yabancı sermayenin ülkemize çekilebilmesi için alınacak tedbirler, diğer ülkelerin bu konudaki uygulamaları incelenerek alınmıştır.

Kısaca içeriğini tanıtmaya çalıştığımız Bakanlıklar arası Turizm Komisyonu Raporu, Turizm Komitesi, İmar Komitesi ve Arkeoloji ve Eski Eserler Komitesi olarak ve her komitenin kendi konularında ayrı ayrı sundukları 8 ayrı rapordan oluşmak-tadır. 12.01.1945 tarihinde sunulan bu raporların Arkeoloji ve Eski Eserler komitesin-de Osman Bayatlı Bergama müze müdürü olarak görev almıştır.

ABOUT BETWEEN THE MINISTRY TOURISM COMMISSION

Between the ministry tourism commission which was established at 1945 had worked about in tourism, archeology and old work of art, public improvements committee. And they had prepared these as statements. They had talked about Bergama plays, highways, hotel, communication problems, ruins, art of archeology, public improvements and some precautions. In this writing you can read some general knowledges about these.

ÜBER BERICHT VON UNTER MINISTRIEN -TOURISM KOMMISSION

Die tourismus-Kommission, die 1945 gegründet worden ist, hat als Unterkomitees für tourismus, Archäologie und für geschichtliche Werke bearbeitet. Danach hat sie einen Bericht erstattet. Über die Wege von Bergama, Hotel- und Verkehrsprobleme, Ruinen, archäologische Werke, Bebauungsplan und verschiedene Massnahmen sind diskutiert worden. In dieser Schrift wird darüber in einer allgemeinen Bewertung mitgeteilt.

SUR LE RAPPORT de la COMMISSION de TOURISME ENTRE MINISTRES

La commission de tourisme a présenté un Rapport en travaillant à la manière de sous-comité de tourisme, archéologie et de prospérité il est discuté les représentations, de Pergame, les Rues, les problèmes de l'hôtel et de transportation, les nouvelles, les monuments historiques, le plan de la construction et quelques précautions. Dans ce texte on a donné des renseignements généraux sur ces sujets.

**BAKANLIKLARARASI
TURİZM KOMİSYONU
Turizm Komitesi
Rapor.3**

OTEL MESELESİ

1-Genel olarak otel ihtiyacı:

Komitemiz, otel ihtiyacını kestirmek bakımından temsillere gelebilecek olanların sayısını 2.450 kişi olarak belirtirken bir yandan da Bergama ve İzmir'de ki barındırma imkanlarıyla yeniden yaratılabilecek otel tesisatının kolaylıkla meydana gelip giderilemeyeceğini göz önünde tutmaya çalışmıştır.

Bergama'da kurulacak otel tesisatının temsil zamanları dışında boş kalması tehlikesi meydana olduğundan bu tesisatın ölçüsünün pek dar tutulması gerekir. Bu otellerin çoğunun İzmir'de yapılması lazım geleceği düşünülmüş, İzmir'in otel ihtiyacı ise temsillerle birlikte fuar bakımından paralel olarak incelenmiştir.

Gerek Bergama'da, gerek İzmir'de kurulacak yeni otellerin ve barınakların büyüklükleri de temsillere ilk yıllarda içeriden, dışarıdan gelebilecekleri kestirilen ve kendilerine otellerde yer bulunması yüklenilecek olan belli sayıda ki ziyaretçilere göre hesaplanmış, halk ve esnaf otellerinde, akraba ve tanıdık evlerinde misafir kalacak olanlar hesaba katılmamıştır.

2- Bergama'da otel ihtiyacı:

Devlet Konservatuvarı sanatçıların (200 Kişi) Bergama' daki okullarda barındırılacakları anlaşılmıştır.

Geriye kalan 2.250 kişi yerli ve yabancı turistler olup bunların temsillerden önce Bergama harabelerini görmeleri lazımdır. Bu ziyaretler temsil günlerine rastlarsa İzmir'den geliş gidiş, dinlenme ve yemek saatleri, ziyaretler ve temsillerle birlikte en az 17 saat süreceğinden aynı gün İzmir'e dönmek pek yorucu olacaktır. Harabelerin ziyareti, temsil olmayan bir güne rastlatılsa bile yine bir güne sığmayacağı ve o gün İzmir'e dönülemediği meydana olduğuna göre ziyaretçilerin Bergama'da birer gece kalmaları lâzım gelecektir. 2250 kişiyi barındırabilmek güç olacağından bunları sıra ile Bergama'ya getirmek yoluna gidilirse 550 yataklık tesisata ihtiyaç olacak demektir.

Başka bir düşünüşle¹ de aşağı yukarı böyle bir neticeye varılır. Gelecek 1310 yabancıdan hiç olmazsa 100'ü Bergama'da kalmak isteyebilir. 100 Yunanlı sanatçı da 1-2 gün kalacaktır. Bundan başka ilk temsiller sırasında Bergama'da milletlerarası bir arkeoloji ve etesi yıl bir tıp kongresi toplamaktaki fayda gözönünde tutularak en az 150 yabancıdan daha bu kongreler dolayısıyla Bergama'da hiç olmazsa birkaç gün kalmak isteyecekleri kabul edilebilir. Buna Türk ziyaretçilerden Devlet ve Hükümetleri gelenleri, üniversite profesör ve talebeleri olarak en az 200 ziyaretçi daha katılırsa bazı günler toplam yekün 550 kişiyi Bergama'da barındırmak zorunda kalabiliriz.

Bergama'da Bergama Palas 15 yataklıdır. Yapılacak halkevi ile şimdiki otellerden bir ikisinde 35 yatak daha sağlanırsa 50 kişi böylelikle barınabilir.

İmar komitesi raporunda şehir içindeki oteller bölgelerinden şimdiki Bergama palas yanında ilk ağızda elli yataklık bir otelin kurulması tavsiye edilmiştir. Arkeoloji Komitesi tarafından istimlak ve onarım tavsiye edilen Çukurhan da eski Türk

tarzında fakat konforlu bir otel haline getirilirse şehir içinde top yekun 150 yatak sağlanmış olacaktır.

Geriye kalan 400 yatak, İmar raporunda da söylendiği gibi, kışla çevresinde hem şimdiki kışla yapılarından faydalanarak hem de yeni pavyonlar kurularak meydana getirilebilir.

Bergama'da bugün otel ve hanlarda 200 yatak vardır. Bunlardan ancak 25 yatağı turizm hesaplarına girebilir ki yukarıda da öyle yapılmıştır.

Yeniden tesis edilecek 500 yatak hacmindeki çeşitli oteller Bergama için ilk zamanlarda fazla olaksa da bu derece bir barınma imkânı sağlanınca temsillerden sonraki tatil aylarında memleket gençliğini Bergama'ya kabileler halinde göndermek gibi tedbirlerle bu tesisatın işletilmesi yoluna gidilebilir. Bundan başka, harpten önce olduğu gibi bazan 6-700 yolcu gezdiren gezi vapurlarının Dikili'ye gelebileceklerde tabiidir. Bu takdirde bu yolcular bir gece Bergama otellerinde kalabilirler ve bunu isteyecekleri de şüphesizdir. Bundan başka, imar Komitesi raporunda tavsiye edildiği gibi, Bergama'nın yeniden kurulacak mahallelerinde iki katlı ve dört odadan fazla ev tiplerinde kapısı ayrı birer odanın yaptırılmasının tavsiye edilmesi ileride ki gelişmeler için pek yerinde olacaktır.

Sayılan işletme imkânları başarılmasa bile, memleketimiz için pek büyük propaganda değeri olan temsillerin gerçekleştirilmesi uğrunda bu tesislerin yapılması yine yerindedir. Yapılacak fedakarlıkların ticari bir tertip içinde, izmir'de, yeni otelleri yapacak olan bir ortaklığa yükseltilmesi ve bu ortaklığın zararının da karşılanması çareleri bulunabilir ki bu raporda bunlar da gösterilmiştir.

Şunu da ilave etmek gerektir ki, Bergama'da Devlet Konservatuvarı sanatçıların den başka 550 kişiyi aynı zamanda barındırmak üzere 500 kişilik kısmı yeniden yapılacak tesisat bizi temsillere geleceği hesaplanan 2450 kişiyi çok zaman izmir'de barındırmak zorundan kurtarmayacaktır.

3- İzmir'de Otel ihtiyacı:

Bu ihtiyaç yukarıda söylenmiştir. Buna karşı İzmir'deki barındırma imkanları şöyle hesaplanabilir.

	<u>KİŞİLİK</u>
a- Okullar (Devlet Konservatuvarı maarif erkânı ve talebe için)	500
b- Vapurlar (iki vapur)	360
c- Tüccar kulübü	25
d- Ankara Palas ve izmir palas otelleri (İslah edilerek)	135
e- İslah edilecek başka oteller	<u>250</u>
	1270

Geriye kalan 1180 kişilik yatacak yerin nasıl sağlanabileceği meselesine geçmeden önce, yukarıdaki yerlerden oteller üzerinde biraz durmakta fayda vardır. izmir belediyesinden alınan cetvele göre izmir'deki otel ve hanların yatak sayıları 2500 dür. Bunlardan yalnız 135 yatağa sahip olan iki otel, bir hayli ıslaha muhtaç olmakla beraber, az çok konforlu sayılabilir. Geriye kalan oteller ve hanlar esnaf ve rençber otelleri diyebileceğimiz otellerdir. Fakat, fuar zamanlarında bunlarda tamamıyla dolmakta ve otelsizlik yüzünden büyük sıkıntılar çekilmektedir.

Komitemiz üyeleri kemeraltıdaki bazı otelleri gezmişler ve bunlardan birkaçını esaslı ıslahatla beş on yıl için işe yarar bir hale getirilebileceği kanaatini edinmişlerdir. Yukarıdaki cetvelde "e" fıkrasıyla 250 kişilik olmak üzere bu oteller dikkate alınmıştır. Ancak şunu da söylemek lazım gelir ki bu ıslahat İzmir Belediyesi'nin pek yakın ilgisiyle meydana gelebilecek cinstendir. Otel sahiplerinin keyiflerine ve anlayışlarına kalırsa bu amaca erişilemez. izmir'i turistik bir şehir yapmak isteğinde olan izmir Belediyesi, Belediye Kanunuyla kendisine verilmiş olan görevler

dışında olsa bile bu otellerin nasıl ıslah edilebileceğini kendi mimarları ile etüd ettirmeli, tam projeler yap-tırmalı ve bunların yerine getirilmesini otel sahiplerinden veya otel yapılarının sahiplerinden ısrarla istemelidir. Bu ıslah işindeki -ölçüye gelince, buralarda memleketin aydınlarının ve seviyeli yabancıların yatırılması gerekeceği düşüncesi en şaşmaz bir ölçü olarak ele alınmalıdır.

Eğer bu ıslah işi başarı ile yapılabilirse o zaman lüzumlu yeni tesisatın hacmini artırmak zorunda kalınmamış olur.

Yeni yapılacak tesislere gelince, Belediye Başkanı ile bu konuda uzun uzadıya görüşülmüştür. Bu görüşmeler, izmir Belediyesinin otel durumunu iyileştirmek için ciddi gayretler sarfetmek niyetinde olduğunu göstermiştir. Daha harpten önce bir şehir oteli yapılması düşünüldüğü arsası hazırlanmış, projesi yaptırılmış, parası da kısmen ayrılmıştır. Belediye Başkanı bu paranın 300.000 lira olduğunu söylemiştir. Bundan başka belediye, şimdiki santral garajı önünde 100 yataklık ikinci bir otel daha yaptırmak niyetindedir. Böylelikle 180-200 yataklık iki otelin Belediyece yaptırılacağını Belediye Başkanı kesin olarak belirtmiştir.

Bunun yeter sayılamayacağı meydanda olduğundan, kurulması gereken bir otelcilik ortaklığına belediyenin ayrıca hisse koyup koyamayacağı Belediye Başkanından sorulmuştur. Buna da müsbet cevap alınmıştır.

Komitemiz bu rapora kesin şeklini ancak Ankara'da verebilmiştir. Bundan dolayı, İzmir Belediyesi kendi hissesine düşecek fedakarlığın artmış olduğunu görecektir. Bu da Bergama'deki temsil sayılarını az tutmak, gelecek, ziyaretçileri onbeş günlük bir program süresince daha çok izmir'de oturmaya zorundan ileri gelmiştir ki, böyle bir sonuç, izmir Belediyesinin komitemizden ısrarla istediği bir şeydir.

Eğer, şimdiki otellerin 385 yatağı ıslah edilebilir yeniden 1180 yatak daha meydana getirilebilirse, içeriden ve dışarıdan gelecek 2450 kişilik ziyaretçi kabilelerini İzmir'de oturtmak kabil olacak, bu sayede izmir'in otel tesisatı %50 kadar artacaktır. Fakat bu artış görünüşte kalır. Hakikatte ise, belediye şimdiki perişan otel ve hanlardan bir o kadarını kapamak imkânını elde edecektir.

Böyle bir ıslah ameliyesinin milletlerarası bir fuarın merkezi olan bir şehirde ne derece lüzumlu olduğu ise söz götürmez bir şeydir. Milletlerarası fuarıyla İzmir'in rakibi olan Selanik, harpten önce izmir'in otel ve pansiyonlarından daha iyi,, sayıca daha üstün otel ve pansiyonlara sahipti. Küçük Bulgaristan'ın Varna şehrinde bile 8-10 bin kişiyi aynı zamanda barındırabilecek otel, pansiyon ve villalar vardı.

Bergama temsilleri ve Ege festivali, izmir Belediyesine ve izmirliyle, enternasyonal izmir fuarı gibi yüksek değerde bir milli propaganda müessesesi olan ve Cumhuriyet Hükümetinin himayesinde bulunan milli bir tezahüre yaraşacak barınma tesisleri meydana getirmek için iyi bir fırsat vermektedir. Gerçi İzmir'in fuar zamanlarında kendisini gösteren geniş otel ihtiyacı, fuarın kendisi gibi mahalli sayılamıyacak bir ihtiyaç olarak görülmek ve bu bakımdan fuar nasıl İzmir şehrinin özel gayretleri yanında bütün memleketle ilgili milli gayretlerin mahsulü ise, İzmir'in otel ihtiyacının da kısmen milli gayretlerle karşılanması tabii görülebilir. Nitekim komitemiz otel meselesini böyle bir anlayışla incelemiştir. Fakat şu da meydandadır ki, bu işde İzmir önemli bir fedakârlık hissesi yükümlenmezse, başka bir deyişle mahalli ilgi yeter derecede değilse, başka ilgileri İzmir'e çekebilmek daha çok güçleşir.

Komitemiz, izmir enternasyonal fuarı dolayısıyla kendisini şiddetle hissettiren ve mutlaka karşılanması gereken otel ihtiyacının giderilmesi için yapılacak tesislerin fuar zamanları dışında boş kalmak tehlikesinin Bergama temsilleri ve Ege festivali sayesinde azalacağına, yani bu tesislerin biraz daha verimli bir hale geleceğine kanidir. Bu verim ne kadar az olursa olsun, temsillerin doğuracağı iktisadi hareket 1.200.000 lira olarak tahmin edildiğine göre izmir'in bundan faydalanabilmesi için otel işletme bilançolarının mutlaka kârla kapanabileceği bir durum aramak lâzım

gelmez. Kurulacak otellerin zararlarını önleyecek bazı tedbirler alınabilir ki, bunların ne olduğu aşağıda ayrı bir kısımda gösterilmiştir.

Şunu da belirtmek yerindedir ki, Komitemiz, Bergama temsilleriyle Ege festivalinin nasıl gerçekleşebileceğini incelerken, şimdiki otellerinin durumu dolayısıyla otelsiz bir şehir sayılabilecek olan izmir'de enternasyonal bir fuar açılmış olmasından doğan güçlükleri küçümsüyerek temsiller ve festival için birkaç yüz yataklık tesisatı yeter göstermekten haklı olarak sakınmıştır.

İşte bu düşüncelerle, İzmir Belediyesi'nin eski borçlarının bu sene tükendiği, Belediyece zaten düşünülen otel tesislerini ihtiyaca uygun bir hacimde kurabilmek için esaslı bir hamle şeklinde yeni imkanlar aranabileceği göz önünde tutularak 1180 yataklık tesisatın belediye ile otelcilik ortaklığı arasında şöyle bölünmesi teklif edilmiştir.

1 - Belediyece yapılacak olanlar:	
Şehir oteli	80 yatak
Garaj Oteli	100 "
Pavyon halinde barınaklar	400
2- Otelcilik Ortaklığı	
izmir'de bir veya otel	400 yatak
izmir'de barınaklar	200
Bergama'da modern otel	50
kışla binaları	200
pavyonlar	200
Çukurhanın tefrişi	50

Belediyenin otelcilik ortaklığına ayrıca ortak olması gerektiği yukarıda söylenmiştir.

İzmir'de pansiyonlarla kiralık odalardan da faydalanılması gereği elbette hatıra gelir. Fakat şu sebeplerle bunlar şimdilik hesaba katılmamıştır:

1 - Pansiyonlar: İzmir'de üç pansiyon varsa da, bunlar her zaman dolu bulunmaktadır. Pansiyonculuğun ilerliyelememesinin bütün memlekette görünen sebepleri İzmir'de de kendisini hissettirmektedir. Belediye Başkanının söylediğine göre, İzmir'de fuar dolayısıyla pansiyonculuğa dökülmek ve bunu meslek edinmek isteyenler çok olmuşsa da formalitelerle vergiler bu hevesli kimseleri işe atılmaktan alıkoymuştur. Pansiyonculuk yapmak isteyenlerden ikamet senedi alınmakta, parmak izleri çıkartılmaktadır. Ayrıca Maliye şubesine de beyanname vermek lazım gelmektedir. Bu formaliteler bir kısım heveslileri ürkütmekte, bunlara razı olanlar ise fuar zamanları dışında pek iş olmadığı için vergilerin ağır geleceğinden çekinmektedirler. Komitemiz pansiyonculuğun bir meslek olması ve hemen hemen otelcilik derecesinde bir meslek bilgisi ile konfor istemesi bakımından pansiyon meselesinin de otel meselesi gibi memleket ölçüsünde bir hal şekli beklediği ve bu yönden acele tedbirler tavsiye etmenin pek de uygun olmayacağı sonucuna varmıştır.

2- Evlere misafir kabulü konusu üzerinde ne kadar durulursa yeridir. Bayramlar, şenlikler gibi olağan üstü zamanlarda gelecek misafirleri oteli en bol memleketlerde bile tamamıyla otellerde barındırmak mümkün olmuyor. Böyle zamaniarda evlere misafir alınması hemşehrilerce şerefli bir iş, belediyelerce bunun sağlanması önemli bir görev sayılıyor. İzmir'de böyle bir gelenek yavaş yavaş kurulmaktadır, denebilir. Belediye Başkanının anlattığına göre 1943 fuarında pansiyoncu sıfatını üzerine almadan evine misafir kabul edebilen kimselerden faydalanılmıştır. Böylelikle 4-500 kişi yerleştirilmiş ve yine Belediye Başkanına göre misafirler de memnun kalmışlardır. Ancak yalnız gelen kadın misafirler evlere alınmamıştır. Yürümeyen taraf budur.

Bu işde en önemli mesele, evleri titiz ve seviyeli misafirleri barındırabilecek bir hale getirmektedir. Bunu sağlamak kabil olmazsa gerek fuar, gerek temsiller için şu veya bu sayıda misafirin evlerde barındırılabilceğı gibi hesaplar yapılamaz.

Varılmak istenilen amaca ulaşabilmek için ilk çare, izmir'in ileri gelenlerinin bu işe de önyak olmaları, izmir'in misafirlerini ağırlamayı şerefli bir iş saymalarıdır. Eğer böyle bir hareket olursa ilk ağızda Göztepe, Güzelyalı, Alsancak ve Birinci kordonda, Karşıyakada deniz kıyılarında birkaç yüz oda birden sağlanmış olur. Sırf para kazanmak için bunu yapmak isteyen orta halli ailelere lüzumlu konfor şartlarını empoze edebilmek de bu sayede psikolojik bakımdan da kolaylaşır.

Belediye, orta halli aileleri de bu işe koşmak için şu şartları istemelidir: Evlerin yeri ve manzarası, sokağı güzel, şehir merkezi ile muvasalı tam, giriş kısımları temiz, ahşap kısımları boyalı olmalıdır. Odalar, yemek salonu aydınlık olmalı, evlerde mutlaka modern bir banyo odası bulunmalıdır. Akarsu telefon, mobilyanın güzelliğı ve kahvealtı verilebilmesi de şart tutulmalıdır. Bu işde ne derece titizlik gösterilirse yine az sayılmalı, Avrupada bu gibi evlerin misafir kabul edebilmeleri için konfor şartlarının kontrolü meselesinin Belediye zabıtasına bırakılmayarak bir fen heyeti ile birlikte dolaşan şehir meclisi üyelerince yapıldığını göz önünde tutmalıdır. Bu konu dolayısıyla belediyenin misafir kabul eden bir şehrin ihtiyacına cevap verecek uzmanlığa erişmiş belediye zabıtası memurları yetiştirmesi ve belediye mevzuatını yine misafir kabul eden şehirlerin mevzuatı derecesine getirmek için gerekli incele-meler yaptırması tavsiye edilmeye değer görülmüştür.

Bundan başka, evlerde misafir kabulü için yalnız teşvik ve kontrol yeter sayılmaz. Orta halli ailelere akçalı yardım da yapılmalıdır, izmir Belediyesi her yıl bu iş için elli bin lira kadar bir ödenek kabul eder ve bunu sağlam karşılıklar alarak ve ödünç vereceğı paranın çoğunu ciddi inşaat firmaları ile mefruşat fabrikaları nezdinde kredi açtırıp aynı şekilde verirse daha iyi sonuçlar alınabilir.

Yukarıdan beri sözü geçen şartlar bugün sağlanmış olmadığından otel İhtiyacı düşünülürken evlere misafir kabulü ileriki gelişmeler bakımından sağlam bir temelle adetleştirilmelidir.

3- İzmir'de fuar yüzünden yerleşmiş bir adet de birçok kimselerin İzmir'deki hısımlarına, akraba ve tanıdıklarına misafir olmalarıdır. Belediye **Başkanı** fuar zamanların da izmir'de bu şekilde barınanların 5000 den aşağı olmadığını söylemiştir. Misafirliğin bu şekilden halkın temsiller ve festival dolayısıyla de faydalanacağı şüphesiz ise de, bu gibi kolaylıklara dayanılarak turist çekmeye çalışmanın doğru olmayacağı düşüncesiyle otel ihtiyacının hesaplanmasında bu imkan dikkate alınmamıştır.

4- Otel meselesinin akçalı ve ekonomik yönleri:

Bu bahisde bir otelcilik ortaklığının nasıl kurulabileceğı nasıl yaşatılabileceğı birbiriyle ilgili olmak üzere birkaç yönden incelenmiştir.

a-Sermaye bakımından,

b-izmir'in otel ihtiyacı, en başta İzmir Enternasyonal fuarının bir neticesi olduğuna göre fuar nasıl milli gayretlerin mahsulü ise, otel ihtiyacını da yine milli ihtiyaçlar sırasında görerek bunu milli ölçüde tedbirlerle karşılamak zoru bakımından,

c- Bugünkü şartlar içinde ilerisi için rantabl olabilecek ve milletler arası turizmde rekabete dayanabilecek bir otel tesisatı kurmanın gerektirdiğı şartlar bakımından,

d- Memleketin otel ihtiyacının izmir'deki kısmını karşılamak üzere olağan üstü tedbirlere gitmek zoru bulunduğuna göre alınacak radikal tedbirleri memleketin öteki kısımlarına da kolaylıkla şümullendirilebilecek bir mahiyette düşünmekteki faydalar bakımından.

"a" ve "b" Sermaye tedarikinde milli ölçüde tedbirlere başvurma zoru:

Bir otelcilik ortaklığı kurulmasına lüzumlu sermayenin 1945 den başlayarak dört yılda ödenmek üzere aşağıdaki kaynaklardan kolaylıkla bir araya getirilebileceği sonucuna varılmıştır:

	<u>LİRA</u>
Bergama zenginleri	100.000
izmir Hususi idaresi	250.000
izmir Belediyesi	500.000
izmir'in diğer belediyeleri	150.000
İzmir Otelcileri, müesseseleri ve zenginleri	500.000
Devlet Demiryolları	1.000.000
Devlet Denizyolları	500.000
Devlet Havayolları	100.000
Belediyeler Bankası	500.000
Emlak ve Eytam Bankası	500.000
Vakıf Paralar Bankası	500.000
Yapı ve Kredi Bankası	50.000
İstanbul ve Ankara Otelcileri	250.000
Türkiye Turingi ve Otomobil Kurumu	50.000
Yataklı Vagonlar	<u>50.000</u>
	5.000.000

Bergama ve İzmir'de yapılan temaslara, yukarıdaki cetvelde mahallen sağlanabileceği gösterilen bir buçuk milyon liranın kolaylıkla bulunabileceği kanaatini vermiştir. Gerçi hususi idarenin para verebilmesi güç ise de, inciraltı plajı tesisatını, Ödemiş'te Gölcük'teki otelle Kozak otelini ve Ağamemnün kaplıcasını sermaye olarak ortaklığa koyabileceği tabiidir. İzmir Belediyesi de doğrudan doğruya yapmak istediği ve komitemizce de bu isteğe uyularak belediyece yapılması istenilen otel ve barınaklar dolayısıyla epeyce bir borç altına girecekse de, ortaklığın üzerine alacağı işlerin başarılabilmesi için kısmen para ile, kısmen de ortaklık tarafından yapılacak otellere arsa vererek 4 yılda kendi hissesini ödemekte güçlük çekmeyeceği umulabilir.

Devlet münakalat işletmelerinin hissesi olan 1.600.000 liraya gelince komitemizin fikrine göre bu idarelerin bu teşebbüse katılmaları kendi faydaları icabıdır. Devlet Demiryolları şebekesi büyüdüğü gibi bu şebeke üzerindeki yolcu naklide kat kat artmıştır. Normai ana hatlarda banliyö yolcuları dışındaki yolcuların yolcu kilometreleri 1936-37 akçalı yılında 715 milyon kilometre iken 1942-43 yılında 2 milyar 589 milyon kilometreye, yolcu sayısı ise aynı yıllarda 6 milyondan 17 milyon 250 bine çıkmıştır. Devlet Denizyollarında da 4-5 kat bir gelişme vardır. Devlet Havayolları ise tam bir gelişme yolunda olup milletlerarası hava kongresinde okunan Türk Heyeti raporuna göre yarın için düşünülenler pek geniştir.

Otel tesisatına gelince, yatak sayısı bakımından 1923 ten 1937 ye kadar 15 yılda yapılan otellerin sayısı 347 ve yatak sayıları da 6187 den ibarettir.

Dikkat edilirse münakalattaki genişlemenin yukarıda 1937 den sonraki nisbet ve mukayeseleri üzerinde durduğumuz halde 1937 den beri yapılmış oteller hakkında bilgimiz yoktur. Fakat bunların pek az sayıda oldukları da şüphesizdir.

Şu halde münakalattaki büyük gelişmeye karşı otel tesisatında esaslı bir gelişme olmamıştır. Bu durumun bilhassa Devlet Demiryolları ileri gelenlerini ciddi olarak düşündürdüğü ve Devlet Demiryolları'nın harpten sonra şebeke üzerinde birçok oteller yaptırmak tasarısında ilgililer tarafından komitemize bildirilmiştir.

Esasen Devlet Demiryolları Teşkilat Kanunu, idare otel, gazino, büfe ve büfe-ler işletmek için yetki vermektedir.

Buna göre, Devlet Demiryollarının kurulacak ortaklığa girmek için dört yılda bir milyon lirayı istiyerek ayıracağı tabii sayılabilir. Bu idare bunu yapmakla izmir'de ve çevresinde kendisinin doğrudan doğruya kurulabileceğinden fazla sayıda otel kurulmasını da kolaylaştırmış olacaktır.

Münakalat işletmelerinden Devlet Deniz ve Hava yolları için de durum başka türlü, sayılamaz. Bu iki idare de otel durumunun düzelmesiyle aynı surette ilgilidirler.

Bu ilgiyi daha iyi belirtebilmek için, harpten önce yabancı memleketlerde yapılmış turizm anketlerine göre bir yolcunun nakil vasıtalarına verdiği paranın bütün masrafları arasında %27 nispetinde olmasına karşı otellere bıraktığının %20 den ibaret olduğunu söylemek yeter.

Milli kredi müesseselerinden otel konusu ile doğrudan doğruya ilgili görülenlerin otelcilik ortaklığına ortak yazılıp istenen 1.550.000.- lırayı dört yılda vermeleri ise, milli bir ihtiyaçta milli ölçüde tedbirlerle karşılanması düşüncesinden kuvvet alan bir dilektir ki, bunun da hükümetçe onanması halinde kolaylıkla sağlanabileceği tabiidir.

"c" ve "d" tesisat maliyetini ucuzlatmak ve kolaylıkları şümüllendirmek:

Harpten önce yabancı turistler, hem hayat pahalılığından hem de otellerimizdeki konforun azlığına rağmen fiyatlarının yüksekliğinden şikayet ediyorlardı.

Şimdiki olağan üstü haller, harpten sonraki yıllarda hayat pahalılığının birdenbire tamamıyla giderilemeyeceği intibasını uyandırmaktadır.

Buna mukabil, harpten sonra turizmin memleketimiz için mühim bir döviz ve gelir kaynağı olabileceğini gösteren alâmetler vardır. Hava yollarıyla kara yollarına ait geniş tasanlar ve dış turizm şartlarının harpten öncekine göre değişmiş olması (Av-rupanın haraplığı) bu alâmetlerdendir.

Ancak turizmin gelişebilmesi, otel ihtiyacının en iyi şartlar içinde, teknik olduğu kadar iktisadi bakımdan da elverişli şekilde karşılanmasına bağlıdır.

Kurulması gereken yeni otellerin maliyeti yüksek olursa bu keyfiyet evvela lüzumu kadar tesisatı yapabilmek için sermaye tedarikini güçleştirir. Sonra da yüksek maliyetle tesisat yüksek işletme tarifelerini doğuracağından iç turizm kadar dış turizm de bundan müteessir olur, gelişmeden tıkanır. Otellerin pahalılığı dahilinde halkın yolculuğunu tehdit eder, dış turizm bakımından da milletler arası rekabette memleketin saf dışı edilmesi tehlikesini doğurur.

Harpten önce modern bir otelin inşa maliyetinden bir odaya düşen hisse Milletlerarası Otelcilik Birliğince 500 İngiliz lirası olarak hesaplanıyordu. Bu da 2.500 liradır. Aynı devrede bizde yapılan iki otelde oda başına maliyet şöyle idi: Bursa'da 36 odalı Çelikpalasda 19.000 lira, Yalova da 89 odalı Otel termal'de 5.000 lira...

Bunun sebepleri şöyle anlatılabilir: Milli inşaat malzemesinin bunları istihsal eden milli fabrika ve imalathanelerden gerek himaye payı, gerekse ücretlerin yüksekliği vesair sebeplerle pahalı alınması ilk sebeptir.

Dışarıdan getirilen malzeme gümrüklerde alınan resimler yüzünden yüksek bir vergiye tabi olduktan başka ihracatı korumak üzere ihraç maddelerine verilen primlerin ithalata aksinden dolayı ikinci bir fiyat artışının bulunması ikinci sebeptir.

Nihayet memlekette işçilik ücretlerinin ve faiz nispetinin genel yüksekliği ve kâr nispetlerinin fazla oluşu gibi keyfiyetlerin inşaat malzemesinin tesisat ve mobilyanın fiyatlarına, inşaat "işçiliğine ve müteahhit kârına müessir olması üçüncü sebeptir.

Demek ki, rantabl bir otel tesisatı kurabilmek için harpten önceki devrede bile hayat pahalılığının yapı ve döşeme masraflarına yaptığı menfi tesirleri ortadan kaldırmak lâzım geliyordu.

Harpten sonraki devrede turizmi bir döviz kaynağı, bir nevi görünmez ihracat şekli olarak ciddiyle ele aldığımız takdirde turizm tesislerini de ihracatımızla endüstrimizin şimdiye kadar gördükleri himaye derecesinde bir himaye ile desteklemek gerekecektir.

Kaldı ki, memleket eşya ve mahsûllerini ve fiyatları milli kazançlarla kabarmış olan ithalat eşyasını yabancı turistlere satmak ve aynı zamanda turistin parasına karşı bir takım hizmetleri (Otel, nakliye vesaire) vermek, doğrudan doğruya ihracat yapmaktan hem daha kolay, daha az masraflı ve hem de daha kârlıdır. Bundan başka, otelcilik ve başka turizm tesisleri halkımızın kendi medeni ihtiyaçlarına ve milli münakale şebekemizin yolcu hareketlerine pek lüzumlu olduğuna göre, otelleri ve benzeri tesisleri süratle ve kolaylıkla meydana getirebilmek için bunları başka memleketlerde olduğu gibi bir fabrika saymanın ve kuruluş devresinde himaye etmenin milli hayatımızla ilgili gerekçeleri de küçük görülemez.

Mesele bütün bu yönlerden ele alınınca otelcilik endüstrisini kuruluş devresi için (mesela 15 yıl için) eski Teşviki Sanayi sistemiyle korumak gereği kendiliğinden ortaya çıkar.

Ancak böyle bir himayeyi genel olmaktan ziyade milli menfaatlere en uygun şekilde çalışabilecek milli bir teşekküle vermek birçok bakımlardan isabetli olacaktır.

Diğer taraftan hayat pahalılığı ait edilmedikçe eski Teşvik Sanayi sistemi de otelcilik için yeter sayılmamalıdır. Çünkü gümrük duvarı, fabrika halindeki imal endüstrisi tamamıyla bu rekabete maruz olmakta devam eder.

iç turizm bakımından da durum böyledir. İstanbul'da istibdad ve meşrutiyet yıllarında kurulmuş eski otellerimiz geçen harp sonu devresinde bir tesis pahalılığı ile karşılaşmadıkları halde, 1929 buhranı ve bilhassa memleketteki hayat pahalılığı yüzünden eski müşteri kesafetini kaybedince çok güç duruma da (evvelce mahsubu yapılmış ve halen mahsup edilmemiş zararlar yekunu 1.900.000 lira) hayat pahalılığının işletme masraflarına, bu masrafların ise müşteri kesafetine yaptığı tesiri açıkça anlatır.

Hele, ticari amaçlardan uzak ve daha çok milli menfaatlere uygun şekilde çalışmak için otellerini müşteri kesafeti en fazla olan büyük şehirlerden ziyade memleketin şu veya bu bölgesinde kuracak ve bu yüzden milli propaganda, milli münakalat gibi menfaatlerle telafi edilecek zararlara katlanması gereken bir otelcilik ortaklığı bahis mevzuu olursa, bu ortaklığın zararlarını kapayabilecek kaynaklara da sahip olması icap edeceği tabiidir.

Bu kaynakların en önemlisi, şüphesiz ki ilkin Ege'den başlayarak Hükümetçe gösterilecek şehirlerarası turistik otobüs hatlarının işletme imtiyazı olabiiir.

Komitemizce ileri sürülen bu tekliflerin bir kanun konusu olduğuna şüphe yoktur. Buda İzmir ili turistik yolları hakkındaki 3477 sayılı kanunu, (turistik yollarla turistik otel ve tesislerin yapılması ve turistik otobüs hatlarının işletilmesi hakkında kanun) gibi bir başlık değiştirmesiye değiştirecek bir kanun tasarısına bir kaç madde eklenmek yoluyla yapılabilir.

Burada, böyle bir kanun tasarısının hatıra gelebileceği uygunsuzluklar üzerinde de bir parça durulmaya değer.

Otel işinde eski Teşvik Sanayi sisteminden özel teşebbüsün mahrum edilmesi uygun olmayacağı düşünelebilir. Otelcilik ortaklığına verilecek imtiyazın yerinde olup olmadığını anlamak için, bu ortaklığın kamusal faydalara çalışacağını hatırlatmak yeter. Gerçekten bu ortaklığın ilk işi fuar ve temsiller gibi milli propaganda hareketleri hesabına Bergama ve izmir'de senenin birçok aylarında müşterisiz kalacak oteller açmak olacaktır. Burada şunu da belirtmek yerinde olur ki, Devlet Demiryollarının açacağı oteller ve büfeler vergi ve resimlerden muaf tutulmuştur. (4577 sayılı kanun). Demek ki otel işletmesinin belli amaçlarla kamusal hizmet sayılması prensibi

zaten kabul edilmiştir. Gerçi Devlet Demir yolları katma bütçeli bir idare ise de, kamusal hizmetlerin imtiyazlı ortaklıklarca da yapılabileceği bilinen bir keyfiyettir.

Özel teşebbüs bakımından da durum şöyle aydınlatılabilir: Yalnız İzmir'i değil, bütün memleketi göz önüne getirerek denilebilir ki, özel teşebbüsün işlettiği eski oteller çoktan amorti edilmiştir. Bunun için bugün otel işletmekte olan özel teşebbüsün ezilmesi hatıra gelmemelidir. Özel teşebbüsün yarınki çalışmalarına gelince, geçen 25 yıl, memleketimizde uzun zaman-boyunca özel teşebbüsten otelcilik alanında başarılı adımlar beklenemeyeceğini göstermiştir. Bu da tabii görülmelidir. Çünkü modern otelcilik, herşeyden önce modern anlayışlı mesleğin kendilerinden istediği genel ve teknik bilgilere sahip otelcilerle olabilir. Eğer bu tip otelcilerimiz bulunsaydı, zaten bugünkü kadar çetin bir otel davası karşısında kalmazdık.

Bu işteki gerçek ne olursa olsun, özel teşebbüsü otelcilik ortaklığına çağırarak her hangi bir kaygıya da yer bırakılmamış olacağı meydandadır.

Özel teşebbüs ortaklığına girmek için ilgi göstermezse, imtiyazlı bir durumda* çalışacak olan otelcilik ortaklığı, daha çok özel teşebbüsün şimdiye kadar rağbet etmesi beklenemeyecek yerlerde çalışacağı için her ikisinin çalışma alanları böylelikle kendiliğinden ayrılacağından özel teşebbüse zarar verme tehlikesi de kalmamış olur.

■ Şehirlerarası otobüs işletme imtiyazına gelince, vaktiyle bu işlerle uğraşanlar bugün hemen hemen çekilmiş gibidirler. Lastik darlığı bir hayli otobüsü kullanılmaz bir duruma getirmiş ve münakale ihtiyacı son zamanlarda iller emrine verilen sayılı otobüslerin belediyeler adına satın alınıp kullanılmasıyla giderilmeye çalışılmıştır. Bu sebeple Ege'den başlanarak bazı turistik hatların işletme imtiyazının otelcilik ortaklığına verilmesi ve bundan da özel teşebbüsün zarar görmemesi için en uygun zaman içinde bulunduğumuza şüphe yoktur.

Böyle bir tedbir başka bir yönden de zaruridir. Turistik otobüs hatlarının arabaları rahat ve temiz olmalı ve iyi yetiştirilmiş bir personel tarafından işletilmelidir. Bu şartların belediye tenbihleri yoluyla sağlanabilmesine imkan olmadığı meydandadır. Özel teşebbüs, kendi faydasını daima yolcuların rahatsızlığında ve tıklım tıklım fazla yolcu taşımakta görmüştür.

Avrupa'da bu işletmelerin belediyelerin, milli müesseselerin katıldıkları büyük ortaklıklar elinde bulunduğu düşünülürse, gidilecek en iyi yolun bu olduğu kendiliğinden anlaşılır.

Otobüs işletme imtiyazının böyle bir ortaklık elinde bulunması, harpten sonra en çok demiryoluna paralel olan hatlarda işe yarayacak ve imtiyazın şimdilik Ege'de kavrayacağı çevre içinde demiryolu ile rekabet tehlikesi kendiliğinden ortadan kalkacaktır.

Böyle bir imtiyaz, otelcilik ortaklığına sağlam bir gelir kaynağı sağlayacağı gibi, otellerin zarar etmiyerek kârla çalışmaları halinde veya otobüs hatları işletmesinden bu zarar kapandıktan sonra bir fazlalık kalması takdirinde bu fazlaların yeni otobüs hatlarının işletmeye açılması suretiyle Devlet Demir yolları şebekesini bir taraftan otobüs rekabetinden kurtarmak, bir taraftan da şimendiferin gitmediği yerlerle istasyonlar arasında muntazam hatlar kurulması suretiyle demiryolu trafiğini beslemek imkanı elde edilmiş olacaktır.

Nihayet, ortaklığın yolculuk acentalığı işleriyle de uğraşması, kuracağı tesislerin lüzumlu iş hacmini sağlamak bakımından tabii bir görev sayılmak gerektir. Bu bakımdan ortaklık (Otelcilik ve Turizm Anonim Ortaklığı) adını alabilir.

Bu konuda en son olarak Otelcilik ve Turizm Ortaklığına verilecek imtiyazlardan memleketin Ege'den başka bölgelerini de faydalandırmak noktası üzerinde durulabilir. 3477 sayılı kanuna eklenecek hükümler Ege Bölgesi anılmadan genel bir deyişle yazılırsa, .otelcilik ortaklığı Hükümetçe kendisine imtiyaz sözleşmesiyle . Ege'de verilecek görevleri tamamladıktan veya ana çizgileriyle başardıktan sonra,

sermayesi artırılmak yoluyla başka hiç bir kanun değişikliğine gidilmeden yurdun öteki bölgelerinde de görevlendirilebilir.

Kanun tasarısına girmesi gereken imtiyaz esasları bu raporun sonundaki hülâsa da görülecektir.

Bu kanun tasarısı kanunlaşabilirse, izmir Belediyesi'nin kurmak istediği otelleri, ortaklıktaki sermayesini kuracağı otellerin bedeli kadar arttırmak suretiyle kurması en elverişli bir yolun seçilmesi demek olacaktır. Belediye böylelikle otelcilik ortaklığının aynı otelleri, daha ucuza çıkarmasını ve kalacak para ile ortaklığın izmir şehrine ve çevresine faydalı işleri daha kolaylıkla yapmasını sağlamış bulunacaktır. Belediye, dört yılda kendi bütçelerinden ayıracağı paralara borçlanmak suretiyle tedarik edeceğini de katarak iki milyon lira ile ortaklığa girmelidir. Bu paranın bir kısmını arsa vererek de ödiyebilir.

Otelcilik ortaklığına İstanbul ve Ankara otelcilerinin de katılması istenmekle beraber, bu istek temsillere gelecek turistlerin bu şehirlere getirilmesi gereğinden ileri geldiği için, istanbul ve Ankara'da otel yapılması şimdilik istenmemiştir. Buralardaki oteller gelecek turistleri barındırmağa yeter bir durumdadır. İlerde beklenebilecek gelişmeler için gerekli tedbirler yine ileride ayrıca düşünülebilir. Nitekim istanbul'un 500 üncü yılı dolayısıyla İstanbul'da otel yapılması İstanbul Belediyesi'nce şimdiden düşünülmektedir.

5- Teknik Meseleler:

Bu raporda teknik meseleler adı altında şu meselelerin de incelenmesi faydalı görülmüştür:

A- Otelcilik ortaklığı ve izmir Belediyesi tarafından kurulacak otellerin yerleri ve üslupları,

B- Otelcilik ortaklığı ve belediye otellerinin işletilmesi meselesi,

C- İzmir'de bir otelcilik okulu açmak zoru.

A- Otellerin yerleri ve üslupları:

Bergama'da, Bergama Palas'in yanında yapılması lazım gelen 50 yataklık daimi otel, Bergama'da yapılacak bütün yapılar gibi modern malzeme ile Türk yapı karakterinde yapılmalıdır. Bundan ne kastedildiği İzmir otelleriyle ilgili kısmın ikinci parçasında gösterilmiştir.

Bergama'da Asklepyon yanındaki kışla yapılarına da yine öylece Türk tarzında olmak üzere otel karakteri verilmelidir. Kışla binalarının yanında kurulacak pavyonların ucuzluk bakımından hafif inşaat olarak ve tercihan demontabl bir halde yapılması tavsiye edilmeğe değer. Kışla binalarıyla pavyonların bir otel mahallesi haline getirilmesi ve hepsinde Türk karakterlerinin hakim bulunması şart tutulmalıdır.

izmir'de belediyece yapılacak iki otelle otelcilik ortaklığı tarafından 200 er yataklı iki otel ki, hepsi dört otel, kurulması lazım gelecektir. Bunlardan şehir otelinin yeri iyidir. Garaj santral yanında kurulacak otelin yeri de şehirlerarası otobüs yolcuları için uygundur. Otelcilik ortaklığınca yapılacak iki otel için Konak meydanının sağ tarafındaki kışla sahası düşünülebilirse de, bu sahanın otel ve benzeri binalara ayrılabilmesi, henüz etüdleri bile yapılmamış olan imar planının yapılmasına bağlı olduğundan kurulacak oteller bunu bekleyemez.

Bu sebeplerle, komitemiz, plan meydana gelmeden otel yeri olarak kolaylıkla ayrılabilir, karakteri az çok belli olmuş semtlerin başında Kültürpark istikametindeki birinci kordonboyu ile Atatürk heykeli arkasındaki sahayı uygun görmüştür. Buranın Kültürpark ile bir yeşillik sahasına, bir eğlence muhitine sahip olması başlıca tercih sebebi sayılabilir. Ancak 200 yataklı iki otelle Şehir Otelinin gerek İzmir'in geniş bir toprak hinterlandına bağlı bir kıyı şehiri olması gerekse bu şehrin iklimi icabı imbat rüzgarının ancak deniz kenarında ferahlık vermesi bakımından bu otellerin her halde birinci kordon üzerinde ve hiç olmazsa aşağıdaki şekilde ikinci Kordonda inşaatları üzerinde bilhassa durulmalıdır. Münasip arsa bulunmazsa

birinci ve ikinci Kordondaki bazı binaların kamulaştırılması masrafı dahi bu uğurda bir fedakarlık sayılmamak gerektir.

- Bir kordondaki arsaların darlığı 200 yataklı büyük otellere elverişli görülmezse bu mahzur, oteli dört beş katlık bir bina halinde ikinci kordonda kurmak, en çok iki kattan mürekkep olarak gazino, lokanta, salon kısımlarını da birinci kordonda yapmak ve her ikisini cadde üzerinden (İkinci kordon) havai bir geçitle bağlamak gibi başka memleketlerde bir çok güzel örnekleri olan bir hal şekliyle giderilebilir. Bu bakımdan yerinde etüdler yapılarak iki büyük otel için gerekli arsaların (Şehir Otelinin birinci kordondaki arsası iyidir) Nafia Bakanlığı Yapı ve Şehircilik uzmanlarınca belediye ile müştereken şimdiden seçilmesi uygun olacaktır.

Otellerin mimari üsluplarına gelince: Bunlardan, projesi Nafia Bakanlığınca onanmış olduğu anlaşılan Şehir Oteli hesaba katılmamak şartıyla bir tanesinin milli ananelerimizin ana karakterini ve motiflerini dıştan olduğu gibi enteriyör mimaride dahi hakkıyla ifade etmek ve görünür yerlerde tamamıyla klasik Türk mimari devri inşaat malzemesi kullanılmak ve çok itinalı bir şekilde işlenmek suretiyle mobilya ve döşemesi ile birlikte Türk mimarisine göre meydana gelmesi ve içinde küçük bir Türk hamamı ile aynı esaslara göre eski tipte bir Türk kahvesinin yapılması bilhassa tavsiyeye değer görülmüştür.

Geriye kalan iki otelle (ki bir tanesi Garaj Santral otelidir) Bergama'daki 50 kişilik daimi otelin klasik Türk mimari tarzının ana çizgilerine sadık kalmak, iklim şartlarına uygun olmak (mesela geniş saçaklar, havuzlu holler, havuzlu bahçeler ve benzeri hususiyetler) ve bilhassa yapıların iç ve dış ifadesinde yabancı sanat tesiri kalmamasının sağlanması düşünülerek şartıyla iktisadilik bakımından modern malzeme kullanılarak yaptırılması uygun görülmüştür.

İzmir'de yapılacak pavyonlar hafif inşaat şeklinde 200 er yataklı üç gruba ayrılabilir. Bunlar, demontabl, yaz ayları için kullanışlı ve cazip olmalıdır. Bu gruplar tek veya bir kaç yapı halinde Kadifekale'de, İnciraltında ve Karşıyaka'da Küçükyağanlar'da elverişli yerlerde kurulmalıdır. Kadifekale'de eski eserlerin silüetinin ahenk ve manasının bozulmaması bu arada bilhassa gözönünde tutulmalıdır.

Nihayet, bu sayılan yapılarda mimari güzelliğin sağlanabilmesi iklime uygunluk ve kullanım değeri elde edilebilmesi için bunların mutlak müsabaka konusu yapılması lazımdır. Belediye ile otelcilik ortaklığı tarafından açılması gereken bu müsabakaların jürisi, İzmir'e Türk damgasını vuracak ilk yapılar bahis mevzuu olmasına göre, Başbakanlıkça ilgili makamların temsilcilerinden seçilirse, böylelikle tamir götürmez yanlışlıkların önüne daha kolay geçilmiş olacaktır.

B- Otellerin işletilmesi meselesi:

Belediyece yapılacak otellerin belediye tarafından işletilmesi zaten düşünülmektedir. BELEDİYENİN BAŞTA ŞEHİR OTELİ OLMAK ÜZERE BİR KAÇ OTELİ yaptırmak istemesi ve bunu otelcilik ortaklığından ayrı yaptırmayı düşünmesi daha ziyade Belediye Meclisince evvelden alınmış kararların bir neticesi olsa gerektir. Böylece Belediye İzmir'in otel ihtiyacına kendi kudreti derecesinde doğrudan doğruya cevap vermek istemektedir, denebilir. Ancak işletme bakımından otelcilik ortaklığının otelleriyle belediye otelleri arasında bir fark gözetmeğe belediye de taraftar değildir. Belediye başkanı belediye otellerinin de işletilmesinin otelcilik ortaklığına verilebileceğini bize söylemiştir.

Hele, yukarıda teklif edildiği gibi belediye bizzat yaptırmak istediği otelleri, Otelcilik ortaklığındaki sermayesini artırarak bu ortaklığa yaptırsa, işletme işi de inşa ile birlikte yürüyecek demektir.

Şu halde 580 yataklı dört büyük otelle 600 yataklı pavyonların işletilmesi bahis mevzuudur.

Otelcilik ortaklığı ilk zamanlarda pek çeşitli işlerle uğraşacaktır. İlk sermayenin yavaş yavaş toplanmasına karşı yapıları çabuk yaptırmak zoru ile kredi bulacaktır. Milli ve milletlerarası konkurlar açarak en iyi yapı projelerini seçecektir. İnşaat malze-mesinin ve mefruşatla tesisat ve makinaların ve taşıt araçlarının siparişlerini verecektir. Bundan başka bir de otobüs işletme işini kuracak, düzenleyecektir. Bu arada otelleri işletebilmek için teşkilat kurmak personel bulmak ve yetiştirmek gibi işleri bir arada başaramayacağı meydandadır.

Daha ortaklık kurulmamış olduğu halde, temsillerin 1947 de başlaması başka yönlerden mutlaka gerekli görülmüş, bu da komisyonca kabul edilmiştir.

Şu hale göre, hiç olmazsa, ilk yıllar için otellerin işletilmesinin yetkili bir müteşebbise verilmesinde büyük faydalar var demektir. Bu müteşebbislerin en ileri geleni ise Milletlerarası Yataklı Vagonlar- Kook ortaklığıdır. Yataklı vagonlar, Kook ile birleşmeden de dünyanın bir çok yerlerinde otel işletmekteydi. Bugün de bu işe devam etmektedir. Bu arada Beyrut'ta harpten birkaç yıl önce kurulan meşhur Sen Jorj Oteli, Fransız yakınşark büyük otelleri ortaklığı ile Süveyş kanalı ortaklığının ve Yataklı Vagonların malı olup Yataklı vagonlarca işletilmektedir.

İzmir ve Bergama otellerinin işletmesinin bir kaç yıl için Yataklı Vagonlara verilmesiyle bu otellere müşteri bulmak meselesi büyük nispette kolaylaşacak, çünkü bütün dünyadaki yataklı acentalarının görevleri arasına bu işde katılacaktır. Bundan başka personel bakımından da büyük bir kolaylık elde edilecek, memleketteki en iyi personeli bulmak, gelecek ziyaretçilerin milliyetlerine göre dışardan garson getirtmek mümkün olacaktır.

Bu düşüncelerledir ki otelcilik ortaklığının hissedarları arasına Yataklı Vagonlar da katılmıştır. İstanbul'da yapılan görüşmede ise bugün muhabere edilemeyen Belçika'daki yataklı merkezinin otel ortaklığına girmesi bir az şüpheli, fakat işletmeyi üzerine alacağının kesin sayılması lazım geleceği anlaşılmıştır.

C- İzmir'de bir otelcilik okulu açılması:

1200 kişilik yeni tesisatla 380 kişilik eski tesisatın modern ihtiyaçlara cevap verebilecek bir hale getirilmesi İzmir'de otel personeli ihtiyacını aşırı derecede arttıracaktır. Bu ihtiyaç ise ancak bir otelcilik okulu açılmasıyla karşılanabilir. Bu okulun ter-cihan Ege Turizm Derneği idaresinde 6 aylık bir öğretim yapması ilk adım olarak kafi görülmelidir. Böyle bir öğretime ait programların Maarif Bakanlığı Teknik Öğretim Müsteşarlığı ile Basın ve yayın Umum Müdürlüğü Turizm Dairesince kolaylıkla verilebileceği anlaşılmıştır. Bir kısım meslek derslerinin yabancı öğretmenlerce öğretilmesi gerekecektir ki bunların getirilmesi de tabiidir. Okul, İşletme, servis ve aşçılık kısımlarından mürekkep olmalıdır.

Bu işin akçalı tarafına gelince bu da mahalli ve merkezi yardımlarla sağlanabilir. Bu işe para verebilecek müesseseler şunlardır:

- 1- Maarif Bakanlığı
- 2- Devlet Demiryolları Umum Müdürlüğü
- 3- Devlet Denizyolları Umum Müdürlüğü
- 4- Basın ve Yayın Umum Müdürlüğü
- 5- İzmir ili Hususi idaresi
- 6- İzmir Belediyesi
- 7- izmir Ticaret Odası
- 8- İzmir Esnaf Odası
- 9- İzmir Otelcileri

Temsil ve fuar zamanlar- dışında mahalli ihtiyaçtan fazla Kalacak garsonlar Yataklı Vagonlarda, Devlet Demiryolları büfelerinde ve Devlet Denizyolları gemilerinde çalıştırılabilir.

HÜLASA:

1- Bergama'da Çukurhan'ın restorasyonu ile (50) ve yeniden (450) İzmir'de de (1180) yataklı ki hepsi (1680) yataklı otel ve barındırma tesisatına ihtiyaç görülmüştür. Bunun (880) yatağı hafif ve ucuz inşaat şeklinde olacaktır.

2- Bergama ve İzmir'de okullardan faydalanılabileceği gözönünde tutulmuş ve iki vapurun da gezici otel şeklinde kullanılabileceği düşünülmüştür.

3- İzmir'in otel ihtiyacı temsiller kadar fuar bakımından da gözönünde tutulmakla beraber en dar ölçü olan temsil turistlerinin yekünü hesaplara esas alınmıştır.

4- İzmir'de şimdiki otellerden takriben 385 yataklı kısmının ciddi bir ıslah ile işe yarar hale gelebileceği görülmüş ve rapor metninde belediyeye bu hususta bir takım tavsiye teklifler yapılmıştır.

5- İlerideki gelişmeler sırasında otel ihtiyacını karşılayabilmek için evlere misafir kabulü usulünün raporda ileri sürülen şartlar altında Bergama ve İzmir'de teşviki tavsiye edilmiştir.

6- Yeni kurulacak otel tesislerinin 580 yatağının İzmir Belediyesince, 1100 yatağının kurulması teklif edilen otelcilik ve turizm ortaklığınca yapılabileceği düşünülmüştür. Bununla beraber belediyenin ortaklıktaki hissesini arttırarak bütün otellere bu ortaklığa yaptırmak suretiyle şehirin faydasına daha çok hizmet edebileceği belirtilmiştir.

7- Otelcilik ortaklığının sermayesinin nerelerden bulunabileceği raporda otel meselesinin akçalı kısmının incelendiği 4 üncü bahiste münakaşa edilmiştir.

8- Kurulacak otelcilik ortaklığının tam manasıyla kamusal hizmetler yükleneceği raporda belirtilmiş olduğu gibi otel işletmelerinin hayat pahalılığına karşı korunması bakımından da bu ortaklığın eski Teşviki Sanayi sistemine benzer bir sistemle ve başlıca iki imtiyazla korunmasındaki milli faydalar da gösterilmiştir. Bu imtiyazlardan en önemlisi turistik otobüs hatları işletmektedir. Bir kanun konusu olan bu imtiyazların ana çizgileri 12 nci maddede gösterilmiştir.

9- Yeni kurulacak otellerin yerleri ve usupları gösterilmeğe çalışılmış olmakla beraber İzmir'de iki otel için Nafia Bakanlığı Şehircilik ve Yapı uzmanlarının belediye ile müştereken yer göstermeleri gereği de belirtilmiştir.

10- Otellerin işletilmesinin ilk yıllarda ortaklığa bırakılmayarak ortaklığın hissedarlarından bulunulacak Beynelmilel Yataklı Vagonlar ortaklığına verilmesindeki fayda ve imkanlar gösterilmiştir.

11- İzmir'de bir otelcilik okulu açılmasındaki zorunlukla ders yılı 6 aydan itibaren olacak bu okulun açılma ve idare imkanları belirtilmiştir.

12- Otelcilik ve Turizm ortaklığına verilecek imtiyazları İzmir'e bağlamıyarak genel bir şekilde vermenin bir taraftan memleketi lüzumlu otel ve turistik tesislerle kısa bir zamanda teçhiz etmeyi, bir taraftan da modern otobüs hatlarının çabuk kurulmasına ve Devlet Demiryollarına karşı rekabetin kalkmasını sağlayacağı düşünülmüş, imtiyazın biri kuruluş diğeri işletme olmak üzere iki devrede ayrı esaslara göre yürütülmesi de tabii görülmüştür.

5 Yıllık bir kuruluş devresi bir bakıma yeter sayılabilirse de bu raporla teklif edilen otelcilik ve turizm ortaklığının sermayesi yalnız İzmir'de kendisine verilecek görevlere göre hesaplandığından, Hükümetçe ortaklığa yurdun başka yerlerinde görev verildikçe sermayesinin de artırılması gerekeceği gibi kabul edilen kuruluş

devresinin de genişletilmesi lazım gelecektir. Bu sebeble kuruluş devresi 15 yıl olarak teklif edilmiştir.

İşletme devresi, ortaklığın göreceği kamusal hizmetlerin mahiyeti dolayısıyla 50 yıldan az olmamalıdır. Bu prensiplere göre bir kanun tasarısı konusu olarak aşağıdaki esaslar teklif edilmiştir:

A- imtiyazın Konusu:

İmtiyazın konusu turistik otel ve tesisler ve turistik otobüs hatları kurulup işletilmesidir.

Bu bakımdan Bakanlıklar Kurulunca turizm bölgesi olarak gösterilecek yerlerde otel, lokanta, gazino, kaplıca, plaj, oyun ve eğlence yerleri gibi turistik tesisleri ve yine bu bölgelerle Hükümetçe istenecek başka yerlerde turistik otobüs hatlarını kurup işletmek ve genel olarak yolculuk ve turizm acentalığı yapmak amaçlarıyla milli kredi müesseselerinin, mahalli idare ve belediyelerin ve Devlet münakalat işletmelerinin birlikte kuracakları ve özel teşebbüsün de girmesine açık tutacakları bir otelcilik ve turizm ortaklığına imtiyaz sözleşmesiyle verilecek görevler karşılığında aşağıdaki imtiyaz işletme hak ve muafıkları ile kuruluş devresi muaflik ve haklarını tanıyabilmek için Hükümete yetki veren bir prensip maddesi kanun tasarısının başında gelmelidir.

B- imtiyaz işletme hakları:

50 yıl için imtiyaz sözleşmesiyle tanınabilecek haklar:

1- Hükümetçe turizm bölgesi olarak gösterilecek bölgelerde mutlak olarak ve bölgeler dışında Hükümetçe istenecek belli hatlarda turistik otobüs hatları işletme hakkı.

2- Şifalı sıcak ve soğuk maden sularından 4268 sayılı kanuna göre işletilmeleri devlete ve illerin hususi idarelerine bırakılanlardan ortaklıkça işletmesinde turizm bakımından esaslı fayda görülecek ve ortaklık tarafından işletilmesi hükümetçe de uygun bulunacak olanların işletme hakkı

3- Devletçe işletilen kara, deniz ve hava taşıtlarının yolcu biletlerinin bazı Avrupa memleketlerinde olduğu gibi bu işletmelerin resmi gişelerinde veya daimi acentalıklarında yapılan satışlardan gayri yurt içindeki bütün satışlarıyla yurt dışında kupon biletlerini doğrudan doğruya veya kendi sorumu altında aracılarla sattırabilmek hakkı,

4- Turizm bölgelerinde Milli Emlak veya katma bütçeli idarelerle hususi idare ve belediyelerin mülkü olup ta turistik nitelikte bulunan ve bu idareler tarafından turistik amaçlarla bizzat işletilmeyip kiraya verilen yapı ve tesislerin Hükümetçe onanmak ve kirası ve süresi Bakanlıklar kurulunca kesilmek şartıyla otelcilik ve turizm ortaklığı diledikçe tercihan kendisine kiralanması,

5- Ortaklığın işlemlerinin Sayıştay'ın vizesine, 1050, 2590, 3460 ve 3659 sayılı kanunlar geçerliklerine bağlı tutulmayarak imtiyaz sözleşmesiyle özel bir denetleme usûlünün konması,

C- İmtiyaz işletme muafıkları:

1- Ayrı bir muhasebeye bağlı tutulması lazım gelen otobüs hatları işletmesinin ve bunlarla ilgili sabit tesisat ve yapıların imtiyaz süresince bütün vergi ve resimlerden muaflığı (hususî sermayeye ait kar hisselerinin alakadarlara tevziinde kazanç vergisine tabii tutulması düşünülebilir.)

2- Ortaklığın işleteceği şifalı sıcak ve soğuk maden sularının madenler nispi vergisinden muaflığı.

3- Yine ayrı bir muhasebeye bağlı tutulması lazım gelen turizm acentalığı ve

devlet nünakalat işletmeleri biletlerinin satış kısımlarının imtiyaz süresince bütün vergi ve resimlerden muaflığı (Birinci fıkradaki kayıtlı).

4- Geri kalan turistik işletmelerle yukarda yazılan işletmelerle aşağıdaki kuruluş devresi muaflıkları.

D- Kuruluş devresi muaflıkları:

1- Yukarda sayılan turistik tesislerle turistik hatlara lüzumlu olup:

- a)Yapı malzemesi,
- b)Otel ve benzeri tesislerin sabit ve müteharrik tesisatı, makina ve aletleri,
- c)Muharrik kuvvet sağlayan ve taşıt tesisleriyle muhabere araçlarına yarıyan her çeşit tesisat ve malzeme,
- d)Döşeme ve mobilya,
- e)Otel, lokanta, mutfak, demirbaş eşyasıyla oyun ve eğlence araçları ve musiki aletleri,
- f)Turistik tesislerle turistik hatlara lüzumlu taşıt araçları ve yedekleri.

Gibi malzeme, müfredatlı listesi Bakanlıklar Kurulunca onanmak şartıyla 15 yıl müddetle gümrük resminden ve gümrüklerde alınan diğer vergi ve resimlerden muaf tutulabilmelidir.

2- Ortaklığın kuracağı turistik tesisler her tesisin kuruluşundan başlayarak 15 yıl süresince ve kirası altında bulunacak yapı ve arsalar ise ortaklığın kuruluşundan başlayacak ilk 15 yıla maksur olmak şartıyla kira müddetince bina, arazi, kazanç, muamele, istihlak, damga gibi bütün vergi resimlerle hizmet karşılığı olmayan bütün belediye vergi ve resimlerinden muaf tutulmalıdır,

E- Kuruluş devresi hakları:

1- Ortaklığın kuracağı tesislerle işletmelere gerekli arazi, milli araziden ise yeter kadari parasız olarak belediye hudutları içindeki milli emlaktan olupta tahsisi ciheti değiştirebilir cinslerden ise kesilecek bedelleri 10 yılda ödenmek üzere Bakanlıklar Kurulu kararıyla verilebilmelidir.

Kamusal tüzel kişiliklerinin arsa ve yapılarının ortaklıkça alınması gerekirse kesilecek bedelleri en az 10 yılda ödenmek üzere ortaklığa mal edilebilmelidir.

Ayrıca ortaklığa tesisleri için' lüzumlu olabilecek özel hakiki kişiliklerin arsa ve yapılarını da kamulaştırma hakkı tanınmalıdır. Ortaklık böyle bir gerek görürse bunu yazılı olarak istemesiyle kamulaştırma ilgili il tarafından 3710 sayılı kanuna göre yapılabilmelidir.

2- Ortaklığa ait her türlü yapı ve istihlak maddelerinin Devlet münakalat işletmelerinde ve liman ve iskelelerde yürürlükte olan tarifelerden %50 eksisine taşınması.

3- Ortaklığın işletmelerine lüzumlu olup da Devlet İşletmeleri tarafından istihsal edilen ve yabancı memleketler için özel bir ihracat fiyatı bulunan yapı ve istihlak maddelerinin ortaklığa ihracat fiyatı üzerinden verilmesi.

4- Yabancı dövizler için prim usulü uygulandığı süre içinde ortaklığın sağlayacağı dövizlere de prim verilmesi.

Yukardaki neticeler Genel heyete saygı ile sunulur.

Başkan
Basın ve Yayın Umum
Müdür Muavini
İzzettin T. Nişbay

Raportör
Basın ve Yayın Umum Müdürlüğü
Turizm Dairesi Müdürü
Süreyya Ergün

Dahiliye Bakanlığı
Belediyeler Fen Heyeti Müdürü
Y.Mimar
Mitat Yenen

Nafia Bakanlığı
Yapı ve imar iş.R
Projeler Bürosu Şefi
Y. Mimar
Hüseyin Kara

Ticaret Bakanlığı
İç Ticaret U. Md.
Şube Md
Ragıp Kulat

HOTEL PROBLEM

You can read all of the statement's text of Tourism commission's under Tourism committee which was founded at 1945.

DAS HOTEL PROBLEM

Um den genauen Text des Bericht's, der zum Unterausschuss von der unter Ministerien Tourismus Kommission gehört, die im Jahre 1945 gegründet wurde, handelt es sich. In diesem Bericht erzählt man von Hotelproblem in Bergama. Das Problem wird als ökonomisch, technisch und von Seiten des Verkehrsbetriebswesens genau untersucht und werden viele Vorschläge gemacht.

LE PROBLEME de L'HOTEL

Il est indiqué le texte complet du Rapport de sous-comité de tourisme du comité de tourisme entre les ministères fondé en 1945. Dans ce Rapport on a examiné le problème de l'hôtel de Pergame, on a donné quelques propositions économiques, techniques et au point de vue d'exploitation.

KERMES NEDİR?

***A.YILMAZ**

Kermes eğlenceleri nasıl başlamıştır ve nerelerde yapılmıştır? Ne gibi adlarla söylenmiştir.

Kermes: Eğlence ve panayır anlamındadır. Türkçe bir isimdir. Kermes, Keramet, (Kerme) adlarını taşımaktadır.

Kermes eğlenceleri ilkin orta Asya Türkleri tarafından (Keramet) adıyla yapılmış olduğu tarihçe sabittir. Keramet kelimesi oymakların dileklerine göre yukarı ki şekillere ve biçimlere girmiştir.

Kermes, bazı yerlerde, üzüm bayramı eğlencesi yerinde (Ödemiş, Tire, Bayındır'da) Üzüm bayramı anlamına, Soma'nın Tarhala köyünde kiraz bayramı yerinde, Dikili'nin Kocaoba'sında (Yahşi Bahatur) oymağında bayram eğlencesi yerinde kullanılmaktadır.

Kerme, Horasan'ın Tabse kuzeyinde cami ve menberi olan büyük bir köy adı olduğu (Mucem-ül büidan) da yazılıdır.-Kamusülalâm sayfa 3850 cilt 5 Denizli'de de Kerme adında bir köy bulunmaktadır.

Kermes'in eğlence, panayır anlamına gelen Türkçe isim olduğu dil üyelerinden ruhiyatçı İbrahim Alâettin tarafından çıkarılan talebe lüğatinin 355 nci ve resimli lüğatin 646 ncı sayfalarında yazılıdır.

Kermes, Çorum bölgesinde bayram eğlencelerine manasına, Menemen, Emiralem yöresinde düğün şöleni ve eğlencesi anlamında kullanılır. Malatya'nın Pötür-ge ilçesinde oyunu beğenilen bir kimse için "ne güzel kerme oynadı" denilir. Aynı yerde eski bir aileye Kermes ve başka birisine de Kerbeş oğulları, Beyşehirin bir köyünde Kermes kızı soyadı olarak kullanıldığı öğrenilmiştir. Ulusal eğlencelerimizde, düğünlerde bayramlarda oynanan (kalkan, cirat, cop ve zeybek oyunlarında giyilen cepken ve harmanı) gibi eski kıyafetlerimize çekilen kırmızı kumaş ve şeritlere de (kermesut) denilmektedir.

Orta zamanlarda Arapların meşe böceklerinden elde ettikleri kırmızı boyaya (elkırmız) adını vermişlerdir.

Bu kelimenin kökü Sağay Türkçesindeki (kerkmek) sözünden alınmıştır. Fin-ler, Almanlar kilise gelirini artırmak için imece suretiyle meşe böceğini toplarken yapılan eğlencelere (Kermes) demişlerdir.

Milattan 2800 sene evvel Orta Asya'dan gelen ve Finike bölgesine yerleşen Türkler tarafından Milattan önce 1016 da Kırmızı boyasını buldukları Vakayii Tarihiye-nin 34 üncü sayfasının 9 uncu satırında yazılıdır.

Aynı kategoride Rodlof'un büyük Türk lüğatinde ve Kazak, Kırgız Türkçesinden alınıp Türk Dili Tarama Dergisinin 112 nci sayfasının 2inci sütununda 10uncu satırında ve 1017nci sayfasının 1nci sütununun 18nci satırında yazılı olan (Kermes) sözünde Bergama eğlenceleri dolayısıyla ortaya atılan (Kermes) kelimesinin öz türkçe olduğunu ve başka dilden dilimize geçmediğini kesinlikle göstermektedir.

Kelimenin kökü, eski zamanın Keramet ve bağ kütüğü anlamına olan (Kerm) dir. (E,Es) ekleriyle yerine göre ulusal eğlence, oyun ve panayır manalarında kullanılmaktadır.

Bergama Kermesi 1937-1946 Sayfa 21-22 den aynen aktarılmıştır.

Bergamayı Sevenler Cemiyeti Yayını

Dost Basım ve yayınevi İzmir, Mayıs 1946

KERMES

A.GÜRBÜZ BAĞANA

1937 yılında, dönemin izmir valisi Fazlı Güleç, Bergama'ya gelince Halkevinde Bergamalılarla güncel konular görüşülürken, eski çağlarda olduğu gibi yedi gün yedi gece sürecektir bir bağbozumu şenliği düzenlenmesi düşüncesi ortaya atılıyor. Bugün bile etrafı verimli bağlarla çevrili Bergama'da Diyonisos (Bakus) onuruna, Eylül aylarında düzenlenen bağ bozumu şenlikleri günümüzde neden yapılmasını diyor. Bergama Kaymakamı Kamil Sapmaz, Bergama'yı çağdaş bir şehir haline getirmek için yol, su, özellikle yeşil alan konusunda günümüze sarkan yapıtları bulunan Belediye Başkanı Nafiz Özçelik düşlediği ortamı bulmuş olmanın sevinciyle bu şenliğin yalnız bayırda değil şehrin tüm alanlarında gerçekleşmesini ve belediyenin tüm olanaklarıyla bu şenliğe katılacağını keyifle belirtiyor. İri yarı bedenini oturduğu sandalyeye sığdırmaya çalışan C.H.P ilçe başkanı Hamdi Arıkan Rumeli şivesiyle "Abe, bu şenlikte bende varım" deyiveriyor. Şair, yazar Halkevi başkanı Fehim Kamil Ergin de hep gülümseyen yüzündeki gözlüklerini düzelterek bu şenliğe Türk diyalektlerinde bağ kütüğü (omca) anlamına gelen KERM sözcüğünden türeyen KERMES adının verilmesini öneriyor. Bergama'da ilk müzeyi kuran, arkeolojik kazılara katılan, bu alanda 36 ciltlik yapıtı olan Osman Bayatlı gün ışığına çıkarılan antik tiyatrolarda bu şenliğin yapılmasının hem katılımı artıracığını, hem de çağlar önce dolup taşan taş koltukların yeniden işlevini kazanarak sahnelerin sezsizliğini ortadan kaldıracığını belirtiyor.

Abdurrahman Yılmaz, bir Kermes broşürü basılmasını ve Kermes sözcüğünün etimolojisinin araştırılmasını, Zübeyde Hanım ilkokulu müdürü Haluk Elbe (Bergama'ya katkıları sayılamayacak denli çok olan ve Türkiye'nin ilk sualtı arkeoloji müzesini kuran Elbe'nin son görevi Bodrum müzesi müdürlüğüydü.) Kermes'in etik yönünün, Doktor Mehmet ErgilKozak'ta sağlık'ın Faiz Tuncer de tarihsel cami ve mescitlerin araştırılmasını önerirler. Rıza Tuncer (Bergama Tekstil fabrikası kurucusu ve İzmir milletvekili) spor konularıyla, Haluk Ökeren (1950-1954 izmir ve Tokat milletvekili), Rahmi Balaban Kozak yöresindeki etkinliklerle ilgileneceklerini belirtirler. Haluk Elbe yine söz alarak Kermes anısına renkli bir rozet hazırlanarak konuklara takılmasını önerir.

Salonda toplananlar sıcak bir heyecan ile, bu şenliğin dün ile bugünü birleştireceği, kültür mirasımızı yarınlara sağlıklı bir biçimde aktaracağı, Bergama ekonomisine ve sosyal yaşamına olumlu katkıları olacağı ve benzeri gibi düşüncelerini ardarda ortaya atarlar. Artık bu salonda ne vali, ne kaymakam, ne Belediye başkanı ne şu ne bu herkes eşitlenmiş törensel söz isteme bir yana bırakılmış, coşku ile herkes kermesten söz etmektedir. Sonunda coşku yerini akla bırakınca, salonda bulunanlardan ilk kermes komitesi oluşturulur. Komitede şu isimler vardır:

C.H.P. Parti başkanı Hamdi Arıkan
Belediye başkanı Nafiz Özçelik
Halkevi başkanı Fehim Kamil Ergin
Müze müdürü Osman Bayatlı
Tahrirat katibi Rıza Dinçer
Vakıflar memuru Faiz Tuncer
Halkevi yönetim memuru Lütfullah Denizer

Bu komite ilk toplantısında ulusal oyunları oynayacak Bergama ve Kozak yöresinin zeybeklerini saptayıp, kılıç-kalkan oynayanlardan bir ekip kurmayı

kararlaştırır. Ayrıca yöremizin giysilerinin gelenek ve göreneklerinin kısacası etnografyasının incelenip, sergilenebileceklerin Kermes izlencesine alınması, bir bölümünün de fotoğrafla konuklara aktarılması önerilir. Zaten Yuntdağ, Kozak, Geyikli, Madra yörelerimizin halkı bu konular için canlı ve zengin bir kaynaktır. Bu yörelerimizin gençlerinin tutkusu olan atlı sporlar (at yarışı, cirit, cop) da Kermes izlencesine alınır. Kermes izlencesi artık aşağı yukarı oluşmuştur. Ama gelen konuklar nerede yatacak, nerede yiyecek, ören yerlerini nasıl gezecektir?

İkinci toplantıda bu konular ele alınır. İlk olarak otel, lokanta ve gazinoların denetlenerek banyolu olmayan otellere bu eksikliklerini gidermede yardımcı olunması kararlaştırılır. Ayrıca servis işlerini öğretmek için istanbul Tokatlıyan otelinin şef garsonu Bergama'ya çağrılır. Halkevi de konukları karşılamak, ören yerlerimizi gezdirmek için gençlerimize rehberlik kursu açar. içleri coşku dolu gençlerimiz bununla yetinmeyip, okçuluğun da kermes etkinliklerine alınmasını isterler. Komiteye başvuran birçok kişi de konukları bedelsiz olarak evlerinde ağırlayacaklarını söylerler.

Mayıs ayı gelmiş, ilk kermesin doğum sancıları yaşlı genç kadın erkek herkesin yüreğinde, aklında kendini bütün güzelliği ve telaşıyla göstermeğe başlamıştır. Evler onarılıyor, boyanıyor, yatak, yorgan, yastık kılıfları sökülüyor, pamukları atılıyor, sandıklardan harbalı'lar, cepkenler, oyalar çıkarılıp temizlenip ağır kömür ütülerıyla ütüleniyor; atların eğerleri, koşumları küllü- sirkeli sularla ovuluyor.

Kısacası Bergama 22 Mayıs 1937 sabahına hazırlanıyordu.

BERGAMA MÜZESİNDEKİ BİR GRUP KYME ESERİ

* Tevhit KEKEÇ

1990 yılı içerisinde Bergama Müzesine Aliğa Güzelhisar köyü muhtarı Salih Karadayı tarafından toplam 14 adet eser teslim edilmiştir. Teslim eden muhtardan alınan bilgilerden bu eserlerin Aliğa yakınlarında Ege Gübre Fabrikasının kanal kazıları sırasında çıkmış olduğu anlaşılmıştır. Gelen eserlerin bulundukları yerde yapılan yüzey araştırmasında bu bölgenin kısmen kentin Nikrapol alanı içinde kaldığı tespit edilmiştir.

Grup içindeki eserlerin en erkeni Klasik döneme yani M.Ö 5.y.yıla tarihlediğimiz sivri şapka-piios giymiş olan çocuk heykelciğidir. 2.9.90 envanter numaralı bu eser 5.2 cm yüksekliğinde ve oturur vaziyette yapılmıştır. Eser sadece ön yüzü şekillendiren tek bir kalıpta yapılmıştır. Eserin arkası için kalıp kullanılmayıp, arka kısmı bir bıçak ya da benzeri bir aletle düzeltilmiştir. Alt kısmı düzdür.

1.9.90 envanter numaralı bu eser 6.3 cm yüksekliğinde ve gene ilk 2.9.90 envanter no.lu eser gibi sivrişapkalı oturan çocuk heykelciğidir. Klasik döneme M.Ö 5.y.yıla tarihlediğimiz bu eser bir önceki esere göre daha yüksek ve hatları daha detaylıdır. Eserde çocuğun ne şekilde oturduğu açıkça görülmektedir. Burada sol ayağı üzerine oturmakta, kırdığı sağ ayağının dizi üzerine ise bir şey tuttuğu sağ elini koymaktadır.

Eser sadece ön yüzünü şekillendiren tek kalıp ile yapılmış arka tarafı bir bıçak ya da benzeri bir alet ile düzeltilmiştir. Eserin alt kısmı fırında daha iyi pişmesi amacıyla parmak ile oyulmuştur.

Bergama müzesindeki Kyme grubu içinde Hellenistik döneme tarihlenen dörtlü bir grup vardır. Üçü taht üzerinde oturur vaziyette, biri ise ayakta betimlenmiş bu eserlerin üçünün de ortak özelliği kucaklarında kendilerine sarılmış bir çocuğun bulunmasıdır. Aynı teknik ve stilde yapılmış olan eserlerden sadece birinin üst kısmı kırık olduğundan bunun da çocuk taşıyıp taşımadığını anlayamamaktayız.

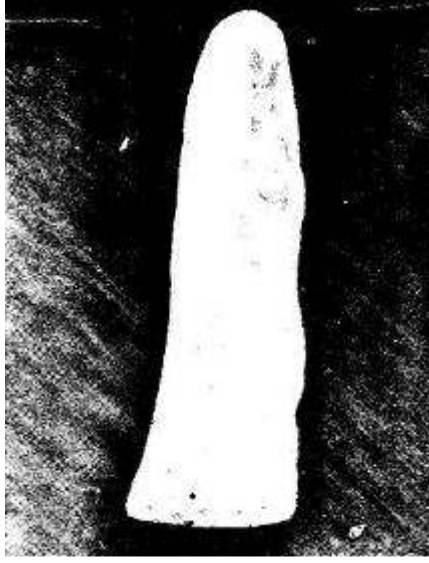
2.9.90 Envanter nolu heykelcik

1.9.90 Envanter nolu eser

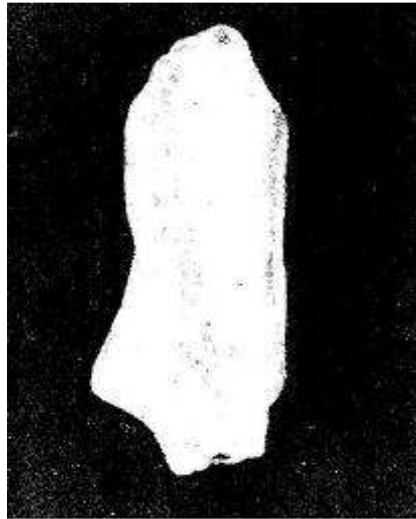
5.9.90 Envanter nolu eser

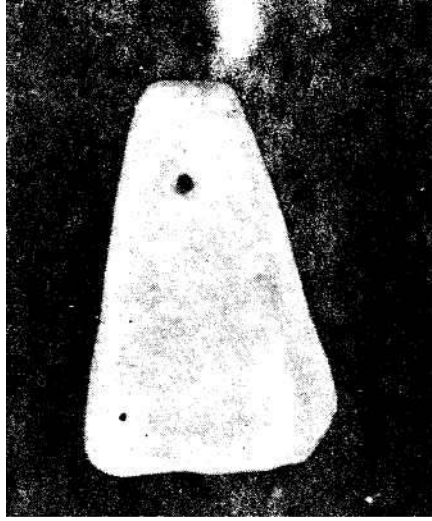
3.9.90 Envanter no 10 heykel;

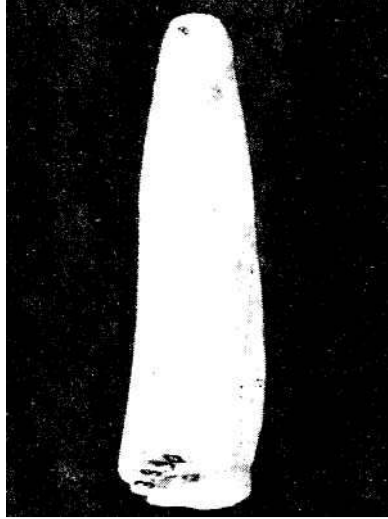
11.9.90 Envanter no 10 kadın heykelciğı baş

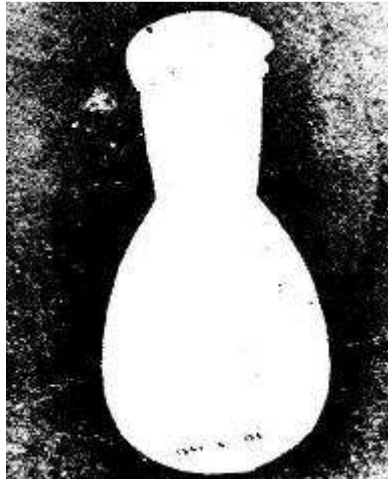
12.9.90 Envanter nolu heykelcik

14.9.90 Envanter nolu ağırlık

3.9.90 Envanter nolu eser

10.9.90 nolu Roma dönemi Onguentarium

19.9.90 Envanter nolu
Nike veya Eros'e ait bacak parçası

11.9.90 Envanter nolu kadın heykelciğı başı

5.9.90 envanter nolu bu eser 6.9 cm yüksekliğinde giyimli ayakta kadın heykelciğidir. Kucağında kendine elleri ve ayaklarıyla sarılmış bir çocuk bulunmakta çocuğun başı kadının göğüsleri üzerine gelmektedir. Sadece ön yüzünü şekillendiren tek bir kalıpta yapılmış, arka yüzü bıçak ve benzeri bir alet ile düzeltilmiştir. Alt kısmı daha iyi pişmesi için parmakla oyulmuştur.

4.9.90 envanter nolu bu eser 6.8 cm yüksekliğinde tıpkı 5.9.90 envanter nolu eser gibi kucağında bir çocuk taşımaktadır. Burada da çocuk bir önceki eserdeki gibi kadının sol tarafında ve yine aynı şekilde başını kadının göğüslerine yaslamıştır. Fakat bu kez ayakta değil yüksek bir taht üzerinde oturur vaziyette yapılmıştır. Bunda da bir önceki eser gibi yüksek bir başlık ve başlıktan sarkan örtü vardır. Sadece ön yüzünü şekillendiren tek bir kalıpta yapılmış, arkası yine alet ile düzeltilmiştir. Alt kısmı daha iyi pişmesi için oyulmuştur.

3.9.90 envanter nolu eser 6.2 cm yüksekliğinde ve 4.9.90 envanter nolu eser gibi yüksek bir taht üzerine oturur şekilde yapılmıştır. Fakat burada kadının kucağındaki çocuk tam olarak görülememektedir. Küçük boyuttaki bu eserler kalıpların çok fazla kullanılmış olmasından birçok detay silinmiştir. Diğerlerinden daha küçük boyutlu olan bu eserin yine ön yüzü kalıpta yapılırken arka yüzü alet ile düzeltilmiştir. Alt kısmı daha iyi pişmesi için sivri bir alet sokularak oyulmuştur.

6.9.90 envanter nolu bu eser 4.8 cm yüksekliğindedir. Gene yüksek bir taht üzerine oturmuş giyimli kadın heykelciği üst kısmı kırık olduğundan kucağında çocuk olup olmadığını anlayamıyoruz. Bu da diğerleri gibi sadece ön yüzü için kullanılan tek kalıpta yapılmıştır. Arka yüzü alet ile düzeltilmiştir. Altta eserin daha iyi pişmesi için ustanın parmak ile yaptığı bir oyuk vardır. Burada kalan beyaz boya izlerinden eserin boyalı olduğunu anlıyoruz.

Arkeolojide bu şekilde yüksek bir taht üzerine oturan giyimli kadın heykelleri genellikle Kybele olarak tanımlanmıştır. Yüksek taht üzerine oturmuş iki yanında aslanlar, arkasında ayna bulunan ve yüksek bir başlık taşıyan Kybele heykelcikleri bulunmuştur. Gene yanında veya kucağında Attis ile birlikte yapılmış Kybele kabartmaları vardır. Burada da bu oturan veya ayakta kadın heykelcikleri kucaklarında çocukları, başlarındaki yüksek başlıklar ve tahta oturur, vaziyetleri ile bize Kybele heykelciklerini ve kabartmalarını anımsatmaktadır.

11.9.90 envanter nolu ve 4 cm yüksekliğindeki bu kadın başı ise birçok benzerini Bergama müzesinde Myrina vitrini diye adlandırdığımız vitrinde bulunan Nike ve Geyimli Kadın Heykelciğine ait baştır. Eser kavun dilimi şeklinde saç biçimine sahip olup ensede topuzu vardır. Üzerinde beyaz boya izleri görülmektedir. Bu eseri müzemizdeki bol miktardaki Myrina eserlerinden de faydalanarak M.Ö. 2.y.yıl başlarına tarihlemekteyiz.

Kyme grubu içindeki Myrina orjinli ikinci eser 13.9.90 envanter nolu ve 13.1 cm yüksekliğinde bir Nike veya Eros'a ait pişmiş toprak bacadır. Yüksek ökçeli sandaletli bacak üzerinde beyaz sarı boya izleri vardır. İki adet kalıpta ön ve arka olmak üzere imal edilmiştir, daha sonra birbirine yapıştırılmıştır. Yapıştığı yerler yanlarda belirgindir. M.Ö. 2. y.yıla tarihlediğimiz bu bacak parçasını tarihlerken gene müzedeki Myrina eserlerinden faydalandık.

Genç erkek heykelciği 12.9.90 envanter nolu ve 8.1 cm korunmuş yüksekliğe sahip bu heykelcik benzerlerini İstanbul Arkeoloji Müzelerinde gördüğümüz Tralles heykeline benzemektedir. Tıpkı onun gibi omzundan düğme ile tutturulmuş kısa bir Clamis giymiş, elleriyle de içeriden clamisini tutmaktadır. Eserin başı ve dizlerinden yukarıda ayakları kırıktır. Önü ve arkası iki ayrı kalıpta yapılmış ve arkada dikdörtgen

şeklinde buhar deliği bırakılmıştır. Gerek dikdörtgen şeklindeki buhar deliğinden gerekse Tralles Ephebe" sine benzerliğinden dolayı M.Ö. 3.y.yıla tarihlendirilmektedir.

Myrina Nekropolündeki mezarlarda birçok pişmiş toprak heykelcik bulunmuştur Yunan ölü gömme adetlerinde mezarlara pişmiş toprak heykelcikler koymak Hellenistik dönemden öncede vardı, sonra da devam etmiştir. Kyme kenti nekropolün-de Hellenistik döneme tarihlediğimiz heykelcikler bulunmuştur. Fakat Myrina orjinli ve büyük bir ihtimalle Myrina atölyelerinde yapılmış heykelcikler bu iki Aioli kenti arasındaki ticaret ve kültür ilişkisinin küçük birer kanıtıdır.

9.9.90 envanter nolu ve 12.9 cm yüksekliğindeki bu Unguentarium büyük bir ihtimalle Hellenistik dönem heykelcikleri ile birlikte mezarlara bırakılmış olmalıdır. M.Ö. 225-175 yılları arasına tarihleniyoruz.

8.9.90 envanter nolu ve 18.2 cm yüksekliğindeki bu Unguentarium bir önceki 9.9.90 nolu Unguentarium'dan biraz daha Geç'e ve 200-175 yılları arasına tarihlenmektedir.

7.9.90 envanter nolu ve 19-cm yüksekliğindeki bu Unguentarium 8.9.90 envanter nolu Unguentarium ile aynı özellikleri taşımakta ve yine 200-175 yılları arasında tarihlenmektedir.

Bu üç Unguentarium aynı tarihlerden olup, işlevleri göz önüne alınarak daha önceki Terrakota heykelciklerinde mezarlarda kullanıldığını bir kere daha anlamamıza yardımcı olmuştur.

14.9.90 envanter nolu ve 6.5 cm yüksekliğindeki ağırlık ise Hellenistik döneme tarihlenmektedir. Biz bunun bir kadın mezarına bırakılmış heykellerden biri olduğunu düşünüyoruz.

10.9.90 envanter nolu 8.3 cm. yüksekliğindeki Unguentarium Kyme Grubunun en geç eseri olup M.S. 50-60 yıllarına tarihlendirilmektedir. Bu da diğer Hellenistik Unguentarium gibi mezar hediyesi olarak kullanılmış olmalıdır.

SONUÇ

"Kyme Grubu" eserleri en erkeni M.Ö. 5.y.yıl, en geçi ise M.S. 50-60 yıllarına tarihlenen bir grup mezar buluntusudur. içinde Myrina terraketaları, Unguentariumlar, pişmiş Toprak Heykelcikler olan bu eserler bir kana! çalışması sonucunda dağılık olarak bulunmuş olmalarına karşın kazı bu alanın M.Ö. 5.y. yıldan M.S. 50-60 tarihlerine kadar, ya da daha erken veya daha geç tarihler arasında Nekropol olarak kullanıldığını göstermektedir. Hiç kuşkusuz devam eden antik Kyme kazıları önümüzdeki yıllarda bu konunun daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.

KYME GROUPE AT BERGAMA MUSEUM

You can find extensive knowledge about the Kyme traces which exhibited in Bergama Museum

KYME GRUPPE IM PERGAMON MUSEUM

Nachdem 14 Werke waenrend Kanal- Ausgrabungen getunden worden sind, wurden Untersuchungen gemacht, bei denen Kyme-Werke erhalten wurden. Bei dieser Schrift handelt es sich darum, dass man diese Werke ausfuhrlich aufgekla-ert.

LE GROUP de KYME au MUSEE de PERGAMA

On donne des renseignements detaiilees sur les aeuvres de Kyme Reques en suivant 14 oeuvres de couverts pendant les excavations du canal, et son exposition au musee de Pergame.

EUMENES I'İN PARALI ASKERLERLE YAPTIĞI SÖZLEŞME

* ÇEVİREN: Hacer ÖZMAKAS

Philetariosoğlu Eumenes bu yazıtta bir hükümdar olarak tebaa'sına karşı bir takım yükümlülöklere girip bazı yetkileri üstlenmektedir. Attalit hanedanında iki Eumenes vardı. Bunlardan hangisi zamanında bu anlaşmanın yapılarak bu yazıtın, yazıldığını gene yazıtın içeriğinden anlamaktayız. Yazıtta "kral" unvanı eksiktir. Bu da bize Eumenes'in henüz "kral" ünvanını almadığını gösterir. Oysa Attalos 1 M.Ö. 241 yılında Krikos savaşını kazandıktan sonra Soter (kurtarıcı) unvanını aldığı gibi "kral" titrini de almıştı. Attalos 1' in büyük oğlu Eumenes I' de bu yüzden devamlı kral unvanını taşıyordu. Yazıtta geçen Eumenes'in kral unvanını taşımayışı onun Strabon' un M.S. 624 de de belirttiğı gibi Philetairos' un erkek kardeşi Eumenes' in oğlu Eumenes olduğunu anlıyoruz. Philetairos' un çocuğı olmadığı için 80 yaşına geldiğinde hanedanın devamını sağlamak için Eumenes' i evlat edinerek kendine halef seçmişti.

Yazıt 3ergama krallığının kuruluşunun ilk zamanlarındaki durum hakkında bize bilgi veren bir kaynak durumundadır. Yazıttan askerlerin durumlarını öğrendiğimiz gibi, hükümdarın askerlerinin bu isteklerini karşılıklı iyi niyet ve anlaşmalarla yerine getirdiğini öğreniyoruz. Hükümdar tebaası olan askerlere karşı zor durumda kalmadıkça gücünü kullanmıyordu. Böylece küçük bir kale-kent'ten Batı Anadolu'nun en güçlü ve büyük devleti haline gelen ve kazandığı her toprak için defalarca savaşan Bergama krallarının başlangıçta askerleriyle karşılıklı iyi niyet anlaşması yapması askerlerin krala olan bağlılığını kat kat arttırmıştır.

Askerler haklarını maluliyet, emeklilik ve kimsesizlik haklarına kadar anlaşma ve yeminle garanti ettikleri gibi hangi ücret ve şartlarda görev yapacaklarını anlaşma metnine yazdırmışlardır. Yazıt metninde Eumenes'in alışılmışın dışındaki uysallığından askerlerin bu isteklerini dile getirmek için yaptıkları eylemin bir ayaklanma düzeyinde olduğunu ve Eumenes'in yapacak bir şeyinin olmadığını anlıyoruz. Eumenes I bu ayaklanmanın aslı faili olarak daha sonra kral olacak olan Attalos oğlu Eumenes'i görüyordu. Askerler de Attalos oğlu Eumenes'i sadakat yemini şartı ile isyandan muaf tutmuşlardır. Oysa Eumenes Eumenes ile askerler arasında aracılık yaparak anlaşmanın yapılmasını sağlamıştır, isyanı teşvik eden ve destekleyen muhtemelen Philetairos'un ikinci erkek kardeşi Attalos'un oğlu Attalos I olmalıdır.

Eumenes I'in askerlerle yaptığı sözleşme tableti

Anlaşma, büyük bir ihtimalle Eumenes I'in hükümdarlığının başında yani M.Ö. 263'de tertip edilmiştir. Ayrıntısıyla dikkatleri üzerine çeken yazıt Smyrna ile Magnesia arasında yapılan anlaşmalara benziyor. Bu anlaşmalar M.Ö. 3.y.yılın ortalarında yapıldığı için de Eumenes I'in anlaşmasıyla ilişkisini kanıtlar.

Askerlerin yazıttaki talepleri, daha ziyade yüksek bir merciye tanzim edilmiş rica, yani "istek" ya da dilekçe kabul edilir. Bu ifade şekli bile taraflar arasında daha önceden varılmış iyi niyet anlaşmasının kanıtıdır.

Daha sonra bu sözlü anlaşmalar yazıya dökülmüştür.

Anlaşmaya neden olan ayaklanmaya iki kalenin garnizonları da katılmıştı. Bu kaleler Philetaira ve Attallia'dır. Philetaira ve çevresi, ancak Eumenes I tarafından ve onun tahta çıkmasından hemen sonra Bergama Krallığı topraklarına katılmıştır. Bu iki tahkimat şüphesiz Bergama Krallığının kuzeydeki resmi sınır noktalarını göstermektedir. Eumenes tarafından topraklarına katılan ve tesis edilen bu kaleler onun salefi ve erkek kardeşlerinden sonra isimlendirilmiştir. Philetaira'da daha o zaman ki krallık zamanında bir tapınak vardı.

Eumenes I anlaşmada garnizonlarda görevli askerlere hububat ve şarapta belirli erzak istikhakının teslimi yerine bunun para karşılığını verme sözünü veriyor. M.O. 4.y.yılda Atinada Medimmos hububatı aşağı yukarı 6 drahmi, M.Ö. 2.y.yıl başında Delosta 3 drahmi değerindeydi. Şarap da Atina da 4.y.yılda aşağı yukarı 4 drahmiydi. Askerlere ücretlerinin daha önce bu şekilde şarap ve hububatla ödenmesi Krallığın işine eliyordu. Oysa askerler açısından bu durum anlaşma metnine sokulacak kadar ters bir uygulamaydı. Çünkü askerlerin bu şekilde şarap ve hububatı depo edip tasarruf yapmaları söz konusu olmadığı gibi, bu malları çevreye iyi fiyata satıp paraya çevirmeleri de çok güçlü. Özellikle Attaleia ve Philetaira kaseleri konum itibarıyla hububat ve şarap üretiminin oldukça yoğun olduğu bölgeydi.

Takvim kullanımının göze çarpan yasağı ücretin aylara göre değil, yıllara göre ya da büyük yıl kesitlerine göre hesaplandığını göstermektedir. Öyle ki ücretli askerler artık yıldan yıla daha da kötüleşmektedirler. Askerler anlaşmayla bu durumu da düzeltmişlerdir. Askerlere kullanım durumuna uygun olarak daha yüksek ve drahmi olarak ücret verilmiştir.

Ücret takvimden tamamen bağımsız geçen günlere göre yılda 10x30 biçiminde hesaplanmış olsaydı ücretli askerler için hükümdarın takvim yılına artık bir ay koyması ya da koymaması tamamen önemsizdi. Karar ki ona ilave yapılamazdı, eğer paralı askerler için geçen günlere göre hesaplanmayan bir yıl geçerli ise resmi zaman bölümünün yanında meydana gelen mali yıl burada imkansız görünmektedir. Bu hesabın sayılan günlere göre takvim yerine ölçülü bir süreyi düşünülebilir olarak gösterdiği söz konusudur. Örneğin ödeme ya da teslim süresi için tesbit edilen üzerinde anlaşmaya varılan süre saptanmıştır. Ayrıca yazıtta askerlerden 44 yaşına gelenlerin emeklilik hakkı kazandığı yazılmaktadır.

Hizmet yılının ait olduğu sayının dolması hususunda ve bundan dolayı malûllük hakkının kazanılmasıyla Eumenes, askerlerin önceden geçmiş hizmet zamanlarındaki gibi aynı ücreti almalarına razı oldu.

Yetimlik hakkı kavramının göze çarpan biçimde yalnız kanbağı olan akrabalar çerçevesinde düşünülmeyp diğer akrabalar da söz konusu edilmiştir. Her durumda ücretli asker yaşamı boyunca yüksek ücret alabileceği gibi düzenleyeceği vasiyetnameyle de akrabalarına bırakabiliyordu.

Altertümer von Bergama
Band VIII S. 10-17
Berlin ,1890

*** Bergama Lisesi Almanca Öğretmeni**

RODOS GEZİSİ

* Osman BAYATLI

Sayın maarif vekilliğinin 12.7.938 tarih ve 2-1013 Sayılı teklifi ve Yüksek icra vekilleri hey'etinin 19/8/938 tarih ve 2-9453 Sayılı kararı üzerine Yunanistan ve Rodos müzelerinde tetkikatımı yaparak dönmüş bulunuyorum:

İzmir'den, = İzmir - Rodos, Pire-İzmir için bilet temin edildiğinden bu yol üzerinde seyahat yapıldı.

15/12/938 Tarihinde İzmir'den kalkan vapur üç adaya uğradıktan sonra 17/8/938 sabahı Rodos'a vardı. Vize vapurda, para kaydı gümrükte yapıldı. Kapıdan çıkarken bir daha yoklandı. İzmir İtalyan Konsolosu'nun verdiği vesika bu andan itibaren zaruri zamanlarda işe yaradı. Adalara seyahat sıkı bir kontrol altında yapılabilmektedir.

Rodos müzesini, direktörü başka vazifeye alındığından müzenin resim ve foto işlerini yapan Rodos' lu Hüsnü ile gezdim. Rodos'ta kaldığım 8 gün içinde gerek kendisinden gerekse konsolosumuz Reşat Hakkı Karabuda' dan azami derecede yardım gördüm. Müzenin e! ve makina ile resimlerini ince bir zevkle kitaplar için hazırlayan bu zattır. Müze muhafızı Hüseyin'de salonlar dolduran toprak vazo, testi ve küpleri büyük bir dikkatle restore etmekte, büyük bir muvaffakiyet göstermiştir.

Rodos müzesi şövalyeler hastanesi müzesi adını taşımaktadır. Evvelce kışla iken 1913 tarihinden sonra müze haline getirilmiştir. Rodos müzesi bilhassa toprak işler bakımından zengindir. 20-30 yıldır yapılan hafriyatlar bu geniş binayı dolduracak kadar verimli olmuştur.

Yalisosun Makravunara' sında 50, Moskovunara' sında 40 kadar mezar açılmıştır. Bunlardan külliyetli eşya çıkarılmıştır. Yalisos Akropolündeki hafriyatla yalnız bir odada 2000 den fazla toprak ve bronzdan küçük nezir eşyası bulunmuştur. Arkaik devre ait olan bu eserler bir felaket zamanında ondan kurtulmak için buraya atılan nezir eşyalardır. Bu nezir odasının kolonları üzerine konmuş olan medüzler buranın bekçileridir. Bu eşyaları dokunanlara çarpsın için konulmuştur.

Bazı mezarlarda yakılmış cesetlerin külleri üzerinde kıymetli ziynet eşyası da bulunmuştur. Bu eşyaların çoğu Miken devrine ait bulunmaktadır. Bunlar arasında Neolitik ve Arkaik devre ait olan eşya da vardır.

Eski Rodos'un Nekropolü olan bu sahanın büyük bir kıymet taşıdığı görülmektedir. Müzeye getirilen büyük küpler lahit işini görmüştür. Bu küplerin bir tarafı işlenmiş olup toprağa gelen kısımdır. Küplerin bir kısmında alttan delikler vardır. Ceset dar ağızlı olanlarda buradan içeriye konulmuş ve sonra kapatılmıştır. (Foto1) Bu küplerin etrafında birçok kap eşya da bulunmuştur.

Mermer eserler bakımından zengin olmayan müzenin en güzel eserlerinden biri ana kız kabartmasıdır. Bu klasik işçilik çok nefistir. (Foto2)

Venüs yıkanırken heykeli de çok zariftir. Fakat dikkatli bakılırsa tenasüp hataları görülmektedir (Foto 3). İstanköy'de bulunmuş Eskülâp, Hikiye Venüs Heykelleri de güzeldir (Foto 4).

Romen devrine ait helitabiiden büyük heykeller de bulunmuştur. Bu heykellerin çoğunun başları takmadır. İnce damarlı beyaz mermer daha pahalı olduğundan yalnız başlarını beyaz mermerden yapmışlardır. (Foto 5) Bizans devrine ait olup müzeye getirilen mozaik döşemelerden birisinin üzerindeki yazıda temiz yürekli olmayanlar bu mozaik ayak basmasınlar denmektedir.

Müzenin para koleksiyonu zengin değildir. Az miktarda olan paraların en çok devirleri Kamiros ve Nindesun 6-5 Bronz, Yalisosun 5-4 Gümüş, Rodos, istanköy dördüncü asra kadar varmaktadır.

Rodos'taki eserlere ait 8 büyük cilt italyanca kitap basılmıştır. Çok nefis ve renkli resimlerle süslenmiş olan bu kitapların fiyatı 2.000 üre tutmaktadır.

Etnografya Müzesi, müzeye bitişik olan ev iyi bir tesadüf eseri olarak çok güzel son Türk tarzında yapılmıştır. Burası istimlak edilerek müze yapılmıştır. Ev, sedir, hayat, ocak, tavan, hamam ve diğer müstemilat ile bir müze gibidir. Burada adalıların kıyafetleri, ziynet eşyası, mankenler ve sair eşya yerleştirilmiştir. Fakat bu eşya itinalı bir şekilde muhafaza olunmuş değildir. Atina'daki Benaki Müzesi yanında burası pek sönük kalır.

Rodos adasında Yalisos, Kamiros ve Lindos mntıkalarında üç hükümet bulunmuştur. Zaman zaman birbirleriyle veya diğer adalılarla aralarında muharebeler olmuştur. Sulh şenlikleri deniz üstünde yapılır. Ve içilen şarapların dest ileri denize attırılmış. Bu dest ilerden birçoğu denizden çıkarılmıştır. Yalnız bir yerde kulpları markalı 200 desti bulunmuştur (Foto 6).

Yalisos, eski Rodos olan burası yeni Rodos'a 15 KATLİK bir mesafededir. Çok dolambaçlı bir tepenin üstündedir. Asfalt yolun çıktığı bu tepe bütün bu civara hakim bir vaziyettedir.

Nekrolojin bulunduğu Vunareler Akropolün altında kalmaktadır. Akropol'de bir mabedin ancak temel taşlarından bir parçası muhafaza edilebilmiştir. Bu mabedin üstüne kurulan şövalyeler zamanında yapılmış manastır esasen burasını tahrip etmiştir. Yeni baştan tamir edilen bu manastıra bugün ayrı bir kutsiyet izafe olunmaktadır. Akropol'ün arkasında Arayık devirden kalma bir de tılsımlı çeşmeler bulunmaktadır. Burası da tamir edilmiştir (Foto 7).

Etrafi ağaçlandırılan bu tepenin tarihi varlığına dayanılarak denezzüh bakımından ehemmiyeti arttırılmış bulunmaktadır. Bu tepeye Filermes rüzgarların çok sevdiği yer denilmiştir.

Kamiros, Rodos'a 50 km. uzaklıktadır. Oto ile dolambaçlı bir tepeye tırmandık. Küçük bir tepede Akropol. Burası denize hakim bir yerdir. Devirleri, birbirinden ayrı bir çok karınık temellerin kapladığı bu sahada mabetler, Mezba ve Agora gibi tesitat bulunmuştur. Agora'nın her mağazasında 10 metre kadar derinlikte sarnıçlar vardır.

6-3 arasındaki asırlara ait olan bu temeller içinde ve arka taraftaki sahada bulunan mezarlarda mühim eşya bulunmuştur. Arayık heykeller de bunlar arasındadır. Bu harabede de mühim tamirler yapılmış, ve bu süratle harabe bakımlı bir manzara arz etmekte bulunmuştur. (Foto 8-9-10-11-12).

Yalisos ve Kamiros seyahati askeri vali tarafından refakatimize verilen Turizim reisi Benetti de bulunduğu halde konsolos Reşat Hakkı Karabuda ile yapılmıştır. (Foto 13).

Rodos'un Lindos kalesi vardır. Bu kalede kayadan oyulmuş bir gemi bulunmaktadır. Gemi yanında 12 kitabe bulunmuştur. Hafriyatı yapan Danimarkalılar bu kitabeleri de almışlardır. Bu kitabelerin ilk deniz ticaret kanunu olduğu anlaşılmıştır. Buradaki Atina ve diğer bir mabedin kalanları baştan başa tamir edilmektedir (Foto 14).

Lindos'un fayans işleri meşhurdur. Türk ustaları İznik'ten Çini işlerini buralara kadar getirmişlerdir. Rodos'taki Kanuni Süleyman Camiinde bunlardan kullanılmıştır.

Bugün çini işlerine Rodos'ta ayrı bir ehemmiyet verilmektedir. Elektrikli bir fırın kurulduğu gibi, Almanya'dan gelen mütehasşıs da bu işin başında çalışmaktadır. Çıkarılan eserler Kütahya işleri taklididir. Boyaları Almanya'dan getirilmektedir.

Rodos kalesinin haricinde ve şehrin garp tarafından 15 yıl önce yapılan son-dajlar üzerine altı yıldır yapılan hafriyat müsbet neticeler vermiştir. Bu sahada başlıca iki mühim eser bulunmuştur: Tiyatro, Sitatyom Yan yana çıkan bu iki yerin tek tük kalıntılarından istifade edilerek Tiyatro mermerden 200x26 eb'adındaki Stadyom-da taştan yapılmaktadır.(Foto 15-16). Süratle ilerleyen bu iş eskiden zindan olan şatonun tamirine verilen hız ile birlikte yürümektedir.

Son günlerde daha üst kısımda yapılan hafriyatlarda Romen devrine ait bir de Apollon mabedi bulunmuştur. Çok harap olan bu bina da tamir edilmek üzeredir. Pavlini adında bir mimar bu gibi tamir işleri ile uğraşmaktadır.

Rodos kalesi şövalye devrinin en müstahkem mevkillerinden sayılan en mühim bir yeridir. Bir gün surlar üstünde dolaştık. Mahzenlerine indik, dehlizlerini gezdik, 8 metreden bir metreye kadar daralan surların üstünden denizden suralrın etrafına akıtılan su yollarını şövalye muhakkemesini, çengelli kuyusunu gördük. Kalenin ortasında yükselen bir bina Şövalyelerin şatosudur (Foto 17-18-19-20-21-22).

1273 Hicri tarihinde yıldırım düşmesinden cephanelik patlamış ve şatonun bir kısmı yıkılmıştır. Bu felaketten ölenlerin kabirleri Murat Reis kabristanında bir türbe-dedir. (Foto 23-24).

Surun üstünde bulunan sonradan yapılmış nöbetçi kuleleri yıktırılmış, eski vaziyetinde tamir ettirilmiştir. Şato vali konağı yapılmak üzere eski vaziyetinde tamir olunmaktadır. Rodos'un yeni eserlerinde de bu Şövalye devri mimarisi taklit olun-maktadır.

Şövalye saraylarının italyan kısmında bir şövalye müzesi yapılmıştır. Burada Şövalyelerin büyük tabloları bu devrin kale ve şatolarının resimleri ve eşyaları bulun maktadır. (Foto 25)

1305 tarihinde başlayan Şövalye devri, 1534 tarihine kadar 215 yıl sürmüştür. Bu müddet içinde 19 Şövalye hükümrân olmuştur. Bunlardan üçü İspanyol, ikisi ital-yan, 14'ü Fransız'dır.

Kanuni Süleyman Camii'nin karşısında bulunan, Rikapdar Radosi Hafız Ahmet Ağa kütüphanesinde kıymetli el yazısı bir çok kitap bulunmaktadır. Tıpla, Fıkı-ha ve sair mevzularda yazılmış bu kitaplar arasında 520 sene evvel Mısır'dan gelmiş güzel ve nadide büyük kıtada bir de kur'an bulunmaktadır. Yine bir kısım kitaplar tezhip ve teclit bakımından ayrı bir kıymet taşımaktadırlar.

Güneşin aşık olduğu Rodos, her zaman bir bahar güzelliği ile yaşamaktadır. En eski devirlerden başlayarak tarihin bütün hadiselerini kaydeden bu memleket acaibi sepai aleminden olan Rodos feneri ile şöhret almıştır.

Ayağının baş parmağından giren nöbetçi bu heykelin elindeki kandili yaktığı zaman en mukaddes bir vazifeyi yapmış olduğuna kani idi. Bugün bu heykelin olduğu yerde, limanın iki ağzında dermansız kolonlar üstünde birer ufak geyik ve kurt heykeli bulunmaktadır (Foto 26).

Halbuki bu liman, bu muazzam Tunç heykel gibi Şövalyelerin kalın zincirlerin-den gemilerini aşırın, Murat Reisin, Tunçtan daha metin ve sarsılmaz imanını da görmüştür.

25. 12. 938 tarihinde Rodos'tan kalkan vapurumuz 26 sabahı Pire önünde demirledi. Pasaport ve para muamelesi süratle vapurda yapıldı.

Benaki müzesinde arkeolog Deupner ile Şönebeki buldum. Hep birlikte sefir Ruşen Eşrefin ziyaretine gittik.

Alman arkadaşlarla beraber bir gezi programı yapıldı. İlk programı Atina ve civarında tatbik ettik:

Atina'da Adrian kapısı ile Jübider mabedi şehir içindedir. Burada hafriyat yapan Alman arkeolog profesör Welter yapmıştır. Bu zat kıymetli nesriyat ile tanınmıştır. Kendisini Bergama'ya davet ettim. Burada, 130 kolon ayakta birisi de yerdedir. Bergama'nın Kızılavlu mevkiindeki Bazalika'nın kolonları da böyle yapılmıştır. Yalnız Bergama'daki başlıklarda Şapito, Figuren denilen kabartma heykelcikler vardır.

Temeller M. Ö. 6. asırdan kalmaz. Sekiz kolonu Roma'ya götürülmüştür. Biraz ötede, sokak içinde muhafaza edilmiş birkaç kolon ve temel taşı, belki bir Agoranın izleri olacaktır..

Daha ötede evler arasında bir abide, M. Ö. 323'de Lüzikattes için yapılmıştır.

Yola devam edilince Romen Agora'sına varmaktadır. Kolonlar ayağa kaldırılmış, açık müze haline getirilmiştir.

Bu sahanın içinde rüzgarların kulesi bulunmaktadır. Kulenin 8 köşesinde 8 rüzgar mabudunun kabartmaları vardır. Kulenin içinde bir su saati bulunmaktadır. Bu saat Bergama Asklepyonuna yapılan saat hediyesinin aynısıdır. Kule, M. Ö. birinci asır son Elenistiktir. Bu kulenin karşısında bir havuz ve yanında ayak yolları vardır. Bunlar Bergama Asklepiyonu'ndaki ayak yolları gibidir.

Kulenin bir tarafında minaresiz bir cami, diğer tarafın harap bir medrese vardır. 100 yıl önce cami ve minarelerle dolu olan bu şehirde bugün bu kadar iz kalmıştır.

Kuleden bir dakikalık mesafede Adriyan kütüphanesi vardır. Rutubetten muhafaza için raflar duvardan ayrı yapılmıştır. Parşömen ve Papirüsden kitapları bulunan burası yanmıştır.

Akropol, Atina'nın ortasında yükselen ufak tepelerden birisidir. Buraya asfalt bir yol ağaçlık içinden çıkılmaktadır. Propilenin önündeki baraka yabancılara 50 yerlilere 10 dramilik bilet vermektedir. Propileye çıkan merdivenlerin solunda bir abide vardır. Bu belki Agustsun Amiralı Agripa içindi.

Merdivenlerin ortası Süvariler için yapılmıştır. 4 senede bir yapılan büyük merasimlerde kalenin Keremaykos'deki şehir kapısında halk toplanır, önde Atina'nın muharebedeki kuvvetini temsil eden atlılar olduğu halde, tabur halinde Akropol'un üstündeki Atina'nın mabetlerine gelirlerdi. Atina Partenon mabedinin iç frizlerinde merasim tasvir edilmiş bulunmaktadır.

Propile M. Ö. 440 da yapılmıştır, iyonik ve Dorik kolonlar tamir görmüşlerdir. Bu parçalı kolonlarda demir zıvana vardır. Bu şekil bağlama M. Ö. 7 nci asırda başlamıştır. Propile'de görünen siyah mermerler, Elefsisin meşhur siyah mermerleridir.

Propilenin son tarafındaki salon, Pinakotek denilen resim salonudur. Propite'den girilince sağ tarafta temelden bozulduğu için- mühim bir tamir görmekte olan Atina Nikeforyom mabedi vardır. Burası 405'de yapılmıştır.

Propile'den avluya girilince Artemis mabedinin kayalar üzerinde izleri görülür. Yine bu izlere göre yol boyunca heykeller dikilmiş olduğu anlaşılır.

Karşımıza gelen muazzam kolonlu bina PARTENON mabedidir. Burada, Fityasin yaptığı Fildişi ve Altın kaplı Atina'nın heykeli bulunuyordu. Şimdi, Nasıyonal müzede bulunan mermer Atina heykeli bunun Romen kopyasıdır. Bu

muazzam mabedin bir kısmı yıkılmış iken hükümet tamir ettirmiştir. Buranın tamiri sıralarında Doktor M. Wiegand, Bergama hafriyatında bulunuyordu. Buradaki tamirin ehemmiyetinden ve güçlülüğünden bahsetmişti. Hakikaten bu tamir çok güç olmuştur. Çünkü merdivenler, kolonlar, saçak taşları ve bütün mimari parçalar dikkatli bakıldığı zaman anlaşılır bir şekilde mukavestir. Entasiz şeklindedir.

Mabedin dış filizleri kabartmaları Trova muharebesini tasvir etmektedir. Bunlar Jigantomahii denilen şekilde olup, Bergama Jüpiter mezbahındakiler bunlara benzemektedir.

Bu mabeddekl kolonların zıvanası demirden değildir. 'Dört köşe iki ağacın ortasında bulunan yuvarlak bir ağaç sayesinde iki taşın müvazenesi temin edilmiştir. Bu şekil M. Ö. 5-4. asırda kullanılmıştır. Diğer mabet ise Atina Polyasdır. M. Ö. 412 de yapılan bu mabedin Partenona bakan bir çıkıntısında Altıkaryatit bulunmaktadır. Belki bunlar mabedlere vakfi nefsetmiş kızların mukaddes birer hatırası olarak yapılmıştır. Bu mabedin tamirine Amirakalılar yapmışlardır. Noksan olan bir Karyetit İngiltere'deki aslından alçı kopyası alınarak buraya konmuştur. Diğerleri de tamir edilmiştir.

Kral Kimon zamanında yapılan Akropol'ün surları yalnız tepede iken İranlıların elinden kurtulduktan sonra Kelemaykos'a kadar genişletilmiştir. İranlılarla muharebede daha eski Atina mabedi yıkılmıştır. Bu devrin eserlerinden kalanlar Akropol müze-sindedir.

Akropol müzesi bu müze Arkhaik ve Klasik eserleri taşıyan yüksek bir eserdir. M. Ö. 6 nci asır Jigantomahilerinden kalan parçalar burada restore edilmiştir. Bunlar kireç taşındandır. Buradaki bir Atina heykelinin elbisesi bir yılan zarı gibidir. Saçları ala boyanmıştır. Bu ateş alameti idi.

Diğer bir heykel Atina Partonus'tur.. Başı miğferli olup harp ve akı temsil etmektedir. Müzede Anasırnerbaayi temsil eden bir eser vardır. Bunlar üç insan

Birinci insan elindeki dalgalı bir ağaçla suyu, diğeri ateşi, üçüncüsü elinde tuttuğu kuşla havayı ve yılanda toprağı temsil etmektedir. Burada en eski Yunan yazıları da bulunmaktadır. Yunan yazıları ancak M. Ö. 7 nci asıra kadar bulunabilmiştir.

Buradaki eserlerin bir çoğunda boya izleri görülmektedir. En mahir ustaların elinden çıkan heykeller en kudretli ressamı tarafından boyanmıştır. Hatta heykeller gibi başlıklarda boyanmıştır.

Yalnız bu müzenin dolaplarına çok eşya konduğundan depo haline getirilmişti. Tetkikatta o nispette güçleşmiştir.

Akropolün eteklerinde Odeon ve biraz ötede Diyonisos Tiyatrosu bulunmaktadır. İkişinin arasında Bergama kralı ikinci Ömer'in yaptırdığı Portik vardır.

Odeonun tribünleri tahta ile örtülmüştür. Burada yapılan temsillerde halkın istirahatı bu suretle temin edilmiştir.

Diyonisos tiyatrosu, Romen devrinde mühim tamir görmüş bir yerdir. Burada Eroslar dövüşe hazırlanmış horozları ellerinde tutmaktadırlar. En büyük adam için arslan ayaklı bir koltuk bulunmaktadır.

Bu tiyatronun sağında Prikles zamanında yapılmış bir musiki salonu izleri bulunmuştur.

Bu sahada bulunan Elenistik devrin güzel işçiliğini taşıyan büyük bir Mezbah taşının etrafını meyve ve yaprak gırlanlı bir Silen sarmıştır. Portik Bergama kralının Atinalı hemşerilerine hediye edilmişti. Burası 167 metre uzunluğunda olup iki dizi

kolonlar Akropol tarafındaki duvarla çatılanmakta idi. Üstü kapalı olan bu muazzam yoldan halk bir tiyatrodan diğerine kolayca geçirdi.

Asklepyon, Diyonisos tiyatrosunun üstünde ve Portik istikametinde, dar bir sahada yapılmıştır. Ancak madebidn temelleri ile küçük bir yatma odası gibi bazı yerler belli olmaktadır: '. Kayadan oyulmuş bir çukurda buranın mukaddes suyu vardır. Burasının beşinci, küçük mağara bugün bir Manastır halindedir. Eskiden olduğu gibi yine bir çok kimseler buraya adak eşyası getirmektedir. Bunlar tenekeden veya gümüşten yapılmış insanlar veya herhangi bir uzur ibarettir. Bu asklepiyonun bugünkü vaziyeti Bergama Asklepiyonu ile mukayese edilecek bir halde değildir. Tezeiyon, eski Agoranın yanında yükselen 13x6 kolonlu Dorik bina M. Ö. 5 nci asır işidir. Belki bu mabet, ateş ve demir mabudu olan Hikastos namına yapılmıştır. Tanrı Atina, burada işçileri temsil etmektedir. Burası bir müze deposu halindedir. Muhtelif devirlere ait bazı eserler bulunmaktadır.

Eski Agora, Tezeiyon yanında ve Atina'nın evleri arasında geniş bir saha içinde bu hafriyat Amirakahılar tarafından büyük bir para sarfedilerek yapılmıştır. Burada M. Ö. 7 nci asır işi su kanallarına tesadüf olunmuştur. Muhtelif devirlerin karışık birçok temelleri meydana çıkarılmış bulunmaktadır.

Agora müzesi, bir evin solunda küçük bir müze vücuda getirilmiştir. Bu hafriyatın en yüksek eserlerinden bir kısmı burada teşhir edilmiştir. 200 parça fil dışından bal mumu üzerinde yapıştırılmak suretiyle aylarca uğraşarak 25 santim boyundaki bu heykel restore edilmiş bulunmaktadır. Dördüncü asır aslında Romen kopya olan bu heykel müstesna bir haldedir.

Bu müzede Neolotik'den itibaren Elenistikten başka hemen bütün devirlerin eserlerinden birer parça vardır.

Atina'nın içinde küçük tepeler üstünde yan yana duran iki rasathanenin yakınında Pineks vardır. Perikles, buradan bütün millete hitap ederdi. Atina'da bu gibi umumi meydanlar daha başka yerlerde de vardır.

Biraz ötede diğer bir tepede Filipapos'un abidesi bulunmaktadır. Kayeserli olan bu kral zamanında Romalıların istilası olmuştur. Hatta kralın ihaneti bile söylenmiştir. Fakat Bergama'nın milli orduları ile boğuşan kumandan Sil-la burada da şiddetli hücumlar yapmış ve Atina'yı yakmıştır.

Buna birde yerde yuvarlanan taşlarla yeni baştan tamir edilmiştir. Bu suretle bütün bu tepeyi süsleyen güzel bir abide kazanılmıştır. Akropol ile yan yana olan bu iki tepenin bütün sırtları ağaçlarla örtülmüştür.

Keremaykos hafriyatı:

Toprak işlerin yapıldığı mahalle adını alan burası Atina'nın Nekropolüdür. Akropolün sırtları buradan başlamaktadır. 60 yıldır yapılmakta olan hafriyat bu ölümler şehrinin meydana çıkarmaktadır.

M. Ö. 10 nci asırdan M. S. 4 üncü asıra kadar 14 asrın ölümlerini sineline almıştır. Yakılmış insan külleri, iskeletler, birbiri üstüne mezarlar, kayadan oyulmuş, kerpiçten yapılmış, taştan örülmüş, mermerden işlenmiş, kabartmalı, heykelli, Mermer destili ve çeşitli toprak işli bir abide diyarı burada bir kişilik mezarlar olduğu gibi aljemezarları da bulunmuştur. Kerpiçten yapılmış bir mezar Elenistik devirdendir. Bu kerpiç işler M. Ö. 7 nci asıra kadar bulunmuştur.

Bu gün Atina'nın yeni mezarlığı bu eski mezarlığın kopya edilmiş bir manzara-sını arz etmektedir. Buranın en meşhur heykeli, uyuyan kız denilen hazin bir eserdir.

Keremaykos Hafriyatının birde müzesi vardır. Son hafriyatlar ve bu müze Bergama Asklepiyon hafriyatı için para vermiş olan Amerikalı milyarder Alman Oberlen-derin parası ile yapılmıştır. Bütün bu hafriyatı Alman Enstitüsü yapmaktadır. 4 metre kadar kalınlık teşkil eden toprak, kamyonlarla şehir haricine taşınmaktadır.

Müzedede az, temiz ve güzel eşya vardır. Bu tasnifi Enstitü ikinci müdürü, küpler yapmıştır. Bir çok vazolar, restore edilerek meydana getirilmiş, kıymetli birer eserdir.

Müzedede mermer iş azdır. Baş ve ikinci parmak açık diğer üç parmağı kapalı bir heykel yemin ediyor, yalnız baş parmağı kapalı klasik heykel dua ediyor.

Bizans müzesi Bizans eserlerine tahsis edilen bu müzedede alt kısım mimari eşya, üst kısım kilise eşyaları içindir. Bizans'ın bir tarzına göre, başlıklarla kolonlar arasında işlemeli taşlar kullanılmıştır. Bergama Bazilikası Sen Pol kilisesi yapıldığı zamanda kolonlardan sonra tezzinat kullanılmış ve üstüne başlık konmuştur.

Para müzesi, Akademi binasının içinde büyük bir salon kaplamaktadır. Burada her çeşit paralar, Madalyonlar bulunmaktadır. Kıymetli bir para koleksiyonudur.

İnkılâp müzesi, Politeknik binasının bir kısmı Yunan istiklaline ait eşyaya tahsis edilmiştir. Burası iyi bir tasnif görmüş değildir. Bir biri üstüne yığılmış eşya ile doludur. Bu bina içinde güzel bir resim salonu da vardır. Birçok tablolar, sergilerden zenginler tarafından alınarak buraya hediye edilmiştir.

Stadyum Atina'nın en güzel eserlerindendir. M. Ö. 776 da başlayan Olimpiya oyunları bu stadyumu meydana getirmiştir. Tek tük kalan taşları bir kaç yere yerleştirmek suretiyle yeni baştan mermerden yapılmıştır.

Stadyumun arkasındaki bir mezar, Maraton zaferinin kazanılması üzerine koşarak müjdeyi getiren ve burada çatlayıp ölen adamın mezarı imiş.

Benaki Müzesi: Atina'nı en güzel bir yerinde zarif bir bina içinde şahsi bir servetle kurulmuş en yüksek eserdir.. Etnografik eşya bakımından çok kıymetli bir müzedir. En güzel eşyalar, büyük bir itina ile yerleştirilmiştir. Bu müzenin hususiyetlerinden biri de Türk kumaşlarıdır. 14-15 nci asrın bu emsalsiz nefaset taşıyan yeşil renkli kumaşları ancak Alameti mahsusa olarak, islamlar tarafından giyilmesiyle de bu cihat anlaşılmıştır. Tür kumaşları hakkında Makridibey ile Topkapı sarayı müzesi müdür tarafından hazırlanan ve devlet matbaasından basılması mukarrer bulunan kitabın bazı müsveddelerini gördüm. Bu müzeye, Mısır'dan havuzlu bir oda olduğu gibi nakledilmiştir. Türkiye'den giden muhacirlerden de bir çok eşya satın alınmıştır. Bu müzedede bulunan Neolitik vazolar M. Ö. 30 nci asırdandır. Eski Mısırlıların mezarlara koyduğu kumaşlarda kıymetli bir koleksiyondur. Bu gün müzedede bizzat çalışan Benaki bu kıymetli bir koleksiyondur. Bu gün müzedede bizzat çalışan Benaki bu kıymetli eserini memleketine vakfetmiş bulunmaktadır.

Ayrıca bu müzenin idaresi için gelir menbaları dahi vakfetmiş bulunmaktadır.

Nasyonal Müze:

Halk müzesi denilen bu müze, Yunanistan'ın en büyük ve en zengin müzesidir. Burada yalnız Paleolitik eşya yoktur. Neolitikten başlayan bütün devirlerin en güzel eserlerini burada bulmak mümkündür.

Müzenin en yüksek sanat eserleri Agamemnun'un mezarından çıkarılmış olan altın eşyadır. Yalnız ağırlığı 65 kilo tutan bu altınların sanat ve tarih bakımından kıymeti hudutsuzdur. Agamemnun'un mezarının her taşında çakılı olan ziynet altınları mühim bir yekün tutmaktadır. 3 altın mabke ve altın taşlar birer şaheserdir.

Miken işi vazolar M. Ö. 17-10 asır işleridir. Rodos müzesi gibi burada da salonlar dolduran toprak işleri vardır. Beyaz çizgiler ile zarif işlenmiş vazolar altıncı asrın mahsulüdür. 5. inci asrın en güzel boyalı vazoları kırmızı zemin üzerine siyah renkle işlenmiştir. El yüz gibi yerler beyazdır. Siyah zemin üzerine kırmızı işlenmiş olanlar 4 ncü asırda yapılmıştır. Bu vazolardaki fazla beyazlık bu işlerin o asrın sonları mahsulü olduğunu anlatmaktadır.

Elenistik devrin hususiyetlerini gösteren işler ise boya ile değil asıl maddenin işlenmiş olmasındandır. Bu kabartmaların kaba sonradan yapıştırma tarzı Bergama'nın başlıca hususiyetini teşkil etmektedir. Siyah vazolar 3üncü asırda M. Ö. Bergama da başlamıştır. Bu devrin vazolarındaki kabartmalar orada büyük yapıldığı ve gruplarda insanlar çok olduğu halde Bergama vazolarındaki kabartmalar küçük ve gruplarda insanlar azdır. Aynı zamanda Bergama vazolarının kabartmalarındaki işçilik daha zarif yapılmıştır.

İzmir'in Kılazümen toprak lahitleri 7 nci ve 6 ncı asır işi olup Rodos ve Atina'ya götürülmüştür.

Bergama ile İzmir şosesi üzerinde bulunan Mirinadanda Elenistik toprak heykelcikler bu müzede yer almış bulunmaktadır.

M. Ö. 5-4 asır yüksek kabartma işlerle temayüz etmiştir. Bu kabartmaların çatısız olanları 5 nci asırda, çatılı olanları da 4 üncü asırda yapılmıştır. Bu müzede, bu mezar kabartmalarından çok vardır. Bergama müzesinde bulunan aynı işçilik mezar kabartmaları Klasik devrin kıymetli bir eseridir.

Sokrat'ın Hapishanesi: Sokrat parkının üstünde olan burası kaya oyuklarından ibarettir, iç içe iki oyuk, solda biri küçük biri büyük iki oda, Eskiden burasının bir mezar olduğu kabul olunabilir. Ancak, Akropol yanındaki küçük tepede bulunan Areopaj denilen yüksek muhakkemede ölüme mahkum edilen Sokrat burada zehir içerek ölmüş olduğundan Sokrat Hapishanesi adını taşımaktadır.

Pire Müzesi:

Mahalli müzelere verilen ehemmiyet Pire'de de bir müze vücuda getirmeğe sebep olmuştur.

Dördüncü asır M. Ö. işi, odeon ve harabesi bu müzenin bahçesini teşkil etmektedir.

Bu müzede, yeni denizden çıkarılmış on kabartma frizler çok güzeldir. Bunların Anadolu'dan getirilmiş olduğu anlaşılmaktadır.

Burada Sibel kabartmaları da vardır. Küçük Asya mabudesini K. M. 3 bin Polu-ensiyen- Bilahare- K. M. 2 de bütün insanlar kabul etmiştir. Bergama'nın üzeri beyaz benekli, kırmızı çizgili siyah vazolarından burada da vardır.

Bergama'nın Demeter mabedinde bulunan gözler, heykelcikler gibi nezir eşyasının manası Demelerin buradaki hasta tedavisi levhası ile daha iyi anlaşılmaktadır.

Demeterin elinden ilaç çanağını alan hastanın arkasında nezir edilmiş bir bacak sallanmaktadır.

Diğer bir levhada da Eskülap vardır. Hastanın boğazını muayene ediyor. Kızı Hikiya yanında dört kişi selam duruyor.

Zaten bu müzede Milet taraflarından getirilmiş bir çok mezar kabartmaları da . vardır.

Sunyon, Atina'ya 65 kilometre uzakta mesirelik bir yerdir. Denize biraz yüksekte bakan harabeler küçük bir Akropol vaziyetindedir. Surların içinde ta

tepeden promilya izleri ile POSİDON mabedinin ayakta duran bir kısım kolonları kalmıştır. Bu kolonların bir kısmı tamir edilmiştir. Denize hakim ve güzel olan bu mabede denizciler ayrı bir kutsiyet verdiklerinden, her sene burada mühim şenlikler yapılmıştır.

Kefisya, Atina'nın sayfiyesi olan bu yerde bir mozole bulunmaktadır. Dört lahıttan birisi Atina halk müzesine getirilmiş, Birisi yerinde bırakılmıştır.

Elefsis, Atina'ya -22- metredir. Eski Yunanistan'ın üç mukaddes şehrinden birisi Elefsis, diğerleri Olimpiya ve Deftir.

Atina'dan Elefsis'e kadar mukaddes bir yol vardır. Bu yol Bergama'nın Viran kapısından Asklepiyonu giden bu yol gibi idi. Yolda ilanlarla M. Ö. 479 da yapılan muhaberenin sahası Salamin Körfezi görünmektedir.

Elefsisin başlıca hususiyetini Demeter mabedi ve mezhebi teşkil etmektedir. Bergama Demeterinde olduğu gibi her sene burada da toplanır, haç yapıldı. M. Ö. 15 nci asırda Miken devrinde başlamış ve M. S. 6 ncı asıra kadar devam etmiştir.

M. ö. 6 ncı asırda şimdiki mabedin temelleri atılmış ve her asırda genişletilmiştir. Nihayet M. S. 160 da Sağromat'ın hücumunda yıkılmış ise de tekrar yapılmış. Burası muhtelif devirlerin yan yana mevki aldığı bir Sak türüdür.

Burayı temsil eden kabartmada mahsûl ve bereket tanrısı Demeter ile kızı Kore ve Triptolomus da bulunmaktadır. Bu genç adam mahsûlü, mabuttan alarak insanlara dağıtmaktadır. Bu genç yerden mahsul çıkarmak için daima yılanlı araba ile gezerdi. Sonra bu kabileye Koreyi kaçıran Piotoes de karışmıştır.

ELEFSİS MÜZESİ: Burada da mahalli bir müze yapılmıştır. Bu müzede Neolitik devirden itibaren az çok her devrin eserleri bulunmaktadır.. Burada Eskülabın ehramı göğsünden sarkan bir heykeli vardır. Bergama müzesinde bulunan Eskülap heykeli bu tipin küçüğüdür.

Dafni, burada 12 inci asırda yapılmış bir manastır vardır. Bu manastırın içinde renkli mozaiklerle dini resimler yapılmıştır. Bu manastırın ufak papaz odalarından istifade edilerek küçük bir müze vücuda getirilmiştir.

İkinci programa göre tatbik sahası aşağıdaki şekilde geçmiştir:

Halkis Adası:

Trenle 83 kilometrelik bir yol. Dahilde seyahat için hiç bir vize mecburiyeti yoktur. Yolda Bergama müzesinde bulunan Attik heykellerin yapıldığı Pentelikon Dağı görünmektedir. Adaya bir köprüden geçtik. Osmanlılar devrinde ahşap olan bu köprü bugün demirdendir. Bu köprü'nün altından geçen su, günde altı yedi defa akıntısını değiştirmektedir. Bazı günler bu değişimin on dört defaya kadar çıktığı anlaşılmıştır. Suyun bu hareketi, Aristoyu bile hayrete düşürmüş ve bunun neden ileri geldiğini anlayamadığından hiddetinden. kendisini suya atmıştır. Bugün dahi bunun i kafi şekli söylenememiştir. Haikis'de ufak bir mahalli müze vardır. Ücretli bir bekçisi, ücretsiz bir muallim memuru vardır. Burada Neolitikden itibaren her devrin eserlerinden birer parça toplanmış bulunmaktadır.

Hali tabiidan büyük Ehrama sarılmış bir kadın heykeli Elenistik devre ait olup bu heykelin aynı Rodos ve Bergama Müzelerinde bulunmaktadır. Bir insan yüzü kapatacak kadar büyük olan, iki maske Bergama Müzesindeki maskelere benzemektedir.

Elenistik devrin hususiyetlerinden olan kırmızımtırak renkte toprak kaplar burada da vardır. Kırk sene evvel bu sahada Amerikalılar tarafından hafriyat yapılmıştır.

Haikis'de ot deposu olan bir cami ile onun yanında susuz bir çeşme vardır. Kitabe, Halil Paşa tarafından 1033 de yapıldığını göstermektedir.

Eretirya: Halkis'den 25 kilometre içeride ve bugün beşyüz kadar insanı olan bu köyün tarihi bir kıymeti bulunmaktadır.

Köy. kenarında temelleri kalmış İzz mabedinin Elenistik devirde yapıldığı anlaşılmaktadır. Bergama Bazilikasında da yaşatılan bu İzz Mezhebi, Mısır'dan Elenistik devirde gelmiştir. Hamam ve Apollon mabedi gibi harabeler hep köyün dibinde olup temiz bakılmaktadır.

Köyün biraz ötesinde oldukça dik bir Akropol. Burası M. Ö. 6-5 inci asır işlerindendir. Surlar tepeden denize doğru iki koldan inmiş bir vaziyettir. Zaten daha eskiden yalnız tepelerde olan surlar altıncı asırdan itibaren şehirleri de sarmağa başlamıştır.

Akropolün altındaki küçük Jimnas Elenistik devrin izlerini taşımaktadır. Buradaki Tiyatro, M. Ö. 5'nci asır işidir. 3-4 bin insan alacak büyüklüktedir. Yalnız bu tiyatronun başlı başına bir hususiyeti vardır. O da Orkestra denilen yerin tam ortasında merdivenle altına inilir bir delik bulunmasıdır. Buradan şarkı veya oyun için çıkılıp inildiği kabul olunabilir.

Her yerde olduğu gibi bu tiyatronun yanında bir de Diyonisos mabedi bulunmaktadır.

Biraz ötede küçük bir tepenin üstünde bir mezar odası bulunmaktadır. İki büyük kumandan için yapıldığı tahmin olunan bu mezar mermer iskemlelerle süslenmiştir. Elenistik devrin güzel işçiliğini taşımaktadır. Köyün birde müze deposu vardır. Müzelik olmayan eşya burada bırakılmıştır. Burada bilhassa 5-4-3 üncü asrın fakir mezar taşları burada toplanmış bulunmaktadır. '

Delf, Atina'nın garp şimalinde olan, burası otobüs ile altı saatlik bir yoldur. Eski devrin en mukaddes bir yeri, kahinler diyarı idi. Bir çok sarp dağlardan dolaşarak Parnas dağının azameti altına sığınan Delf'e varılır. Fakat burası denize hakim bir vaziyette bulunmaktadır. Bu ufak köyde üç otel bulunmaktadır. Turistik şehirler arasında bulunan burada ayrıca Turistik Polis teşkilatına mensup üç polis bulunmaktadır. Bunlar yalnız seyyah işleriyle uğraştırmaktadırlar.

Temelden ibaret kalan harabelerin ehemmiyetini artırmak için burada yeniden bir müze kurulmaktadır. Bu müze Fransızlar tarafından yaptırılmaktadır. Müzede Rum ve italyan iki mimar restore ve mulaj işleriyle uğraştırmaktadırlar.

Müzenin en kıymet taşıyan heykeli, bronzdan gen tutan adamdır. Delf de bulunan binlerce kitabe büyük bir depo doldurmuş bulunmaktadır, bunlar Delf hakkında ve diğer memleketler hakkında mühim malumat vermektedir.

Fransa'nın buradaki iki hafriyatı 1891 de başlamıştır. Bu harabeyi meydana çıkarmak için bütün bir köyün kaldırılması icap etmiş ve bugün bu iş tamamen yapılmış bulunmaktadır. Yalnız bir Kilise ve Mezarı kalmıştır.

En başta Apollon mabedi olmak üzere Stadyom ve Tiyatro buranın en mühim eserleridir.

Olimpiya, Atina'dan Olimpiya'ya Otoray 9 saatte varmaktadır. 70 haneli olan bu köyde Şimendifer idaresi tarafından 70 yataklı muntazam bir otel yaptırılmıştır.

MÜZE: Olimpiyanın bütün hususiyetini bu müzedeki Praksitalisin parlak mermerden yaptığı Hermes heykeli teşkil etmektedir.

Müzenin bir salonunda kucağında çocuk Diyonisos ile baş başa kalan Hermes'in çocuğu aldatmak istediği üzüm salkımı bugün elinde yoktur. Seyyahlar bu heykelin karşısında saatlerce kalmaktadırlar.

Müzenin büyük salonu karşılıklı muazzam Jevsis mabedinin Kibel'deki kabartmalarına tahsis edilmiştir. Bir tarafta Zevs ve Şarlar diğer tarafta Apollon ve Kentavurların kadınları kaçırması mücadelesini tasvir eden kabartmalar bulunmaktadır. Tam karşıda evvelce 10 metre yüksek bir kolonun üzerinde duran Nike heykeli bütün ihtişamıyla görülmektedir.

Kartondan yapılmış Olimpiyanın eski vaziyeti, bir camekan içinde müzede teşhir edilmiş bulunmaktadır. Nike'nin alçıdan küçük bir kopyası bir Alman mimarı tarafından yapılmış ve heykelin yanına konmuştur. Bu müzeyi zengin bir Rum yaptırmıştır.

Almanlar Olimpiyada 300 amele ile hafriyat yapmaktadırlar. Bugünkü hafriyat Stadiyomu bulmak içindir. Şimdiye kadar yapılan hafriyatlarda bir çok kıymetli eserler ve temeller meydana çıkarılmıştır. Bir tepenin eteğinde bulunan harabenin mühim bir kısmı yanında geçen çayın tuğyanı ile örtülmüş olduğu anlaşılmaktadır.

Napliyon, Atina'nın CENUBUNDA denize doğru girmiş bir uçtadır. Otoray ile 4. 30 saatda gidilmektedir.

Mevkiinin ehemmiyeti üzerine burada bir müze kurulmuştur 1712 de Venedikliler tarafından yapılan Şato Müze haline konmuştur. Müzede Miken ve Tirins eserlerinden bir kısım bulunmaktadır.

İki tepesinde buranın iç kal'aları bulunmaktadır/Burada Osmanlı devrine ait izlerde vardır.

Tirins: Napliyona yakın bir yerde Tirins harabeleri bulunmaktadır. Bir bekçi tarafından muhafaza edilmekte olan bu küçük tepedeki eserler Miken Akropolündekinin aynı demektir.

Epidavros, Napliyona 30 kilometre uzakta ve dahildedir. Burası bilhassa Askilapyonların merkezi olarak tanınmış olduğundan ayrı bir kudsiyet taşımıştır. Filvaki ilk Eskülap Tesalyadaki Tırhaladan çıkmış ise de Epidorda alemşümül bir kudret taşımıştır.

Eskülabın mukaddes suyu harabenin ortasındaki bir çukurda ise de temizliğine emniyet olunamaz. Fakat Propilyanın altında da başka sular vardır. Yalnız temelileri kalan harabenin taşlarını olsun dikerek tanzimine çalışılmıştır. Fakat bu harabenin bugün dahi en canlı eseri Tiyatrosudur. Geçen sene bu tiyatrodaki efsanevi bir oyun oynanmış ve eski Tiyatro alemleri ihya edilmek istenilmiştir. Buranın bir de müzesi vardır. Bu müze ihtiyaçlarının duyulması üzerine yaptırılmıştır. Epidavrösun bulunduğu bugünkü ıssız sahada Müze yapılmazdan önce çıkan bütün eserler başka müzelere alınmıştır. Bu yüzden yeni yapılan bu Müzenin vasfı alçı modeller Müzesi olabilmektedir.

Müzenin en mühim eserleri şifa veren ilaçların reçetesini gösteren kitabelerdir. Burada Hekimliğe ait bazı aletler de ve Eskülabaya verilmiş adaklarda bulunmaktadır.

Bu mühim harabeyi de tetkik ettikten sonra Bergama Asklepion'u hakkındaki kitabımın üçüncü tab'ında daha geniş malumat vermek imkanı bulunacağından ayrıca sevinç duymaktayım.

Miken, Nepliyon ile Korint arasındaki Fithiye istasyonundan 5 kilometre kadar içeride olan bu harabe de Tirins gibi diğer Yunan harabelerinden derhal ayrılabilir bir evsafıdadır. Bu harabeler diğer devirlerin eserleri yanında bir hususiyet arz etmektedirler.

Aslanlı kapı hemen bütün bu harabeyi temsil eder bir kudret taşımaktadır. Bulunan mezarların en mühimi Agamemnun'un mezarıdır. Muntazam kesme taşlarla yapılmış bir yoldan 14 metre kadar ve 14 metre irtifada yuvarlak ve kubbeli binaya ve oradan da kayadan oyulmuş asıl mezara girilmektedir. Atina halk müzesinde

bulunan altın eşya işte buradan çıkarılmıştır. Kubbeli binanın bütün kesme taşları üzerine birer ziynet altını yaptırılmıştır.

Ağamemnon Truva muharebesine giderken gemiler ile Bergama İzmir yolu üzerindeki Ege kal'asının Mirina mevkiindeki limanına uğramıştır. Bir ordunun buraya gelişi o devrin er, kudretli hükümeti olan Totranya Kralını kuşkulandırmıştı. Bergama'nın yanında bulunan Kalarga tepesinde oturan bu Kral askerleri ile bu limana hücum etmiş ve onları uzaklaştırmıştır.

Bu köyde "Bel Elen Menelas" adında ufak fakat temiz bir otel yapılmıştır.

Korent: Yeni korent ile eski korent arası 7 kilometredir. Zelzeleden harap olan eski Korent bugün köy halindedir.

Eski Korent'de Amerikalılar mühim hafriyat yapmışlardır. Bir düzlükte geniş bir hafriyat sahası görülmektedir.

Amerikalılar burada bir de yeni müze yapmışlardır. Amerikalı bir matmazel burada restore işleri ile uğraşmaktadır.

Bu müze binası Bergama Müze binasına benzemektedir. Yalnız Bergama'nın antresi gibi bir güzellik onda yoktur.

Sağ taraftaki geniş salonu Romen heykellerine hasredilmiştir. Sol taraftaki salon toprak işleri ile doludur. Bu salonda Bergama işi Seramikler de bulunmaktadır.

Korent'de mabedler Agora, Çeşmeler, Tiyatro ve Stadyom gibi umumi binalar meydana çıkarılmıştır.

Son yıllarda meydana çıkarılan en mühim eser Asklepyondur. Burası harabelerden ayrı bir yerde ovaya düşmektedir. Esasen ufak olan buranın az bakayası kalmıştır. Burada mukaddes su kayalar içinden akmaktadır. Buranın hafriyatı 1931-933 senelerinde yapılmıştır. Burada Asklepyonun 530-370 tarihlerinde yaşamış olduğu bulunan Nezirlerden anlaşılmaktadır.

Bu adak eşyalarının en mühimleri muhtelif insan uzuvları, çocuk isteyenler için uzvi tezkirler, kör bir kadın ve bir erkek başı el üstünde bir çiban ile portakal ve Yumurtadır. Bu adak eşyaları arasında saçları dökülen bir çocuk başı da dikkate sayandır.

Bütün bu tedkikatın Bergama'yı alakadar eden başlıca hususiyetini Elenistik devir teşkil eder.

Yunanistan'ı İranlılar zapt ettikten sonra bir çok kıymetli san'atkarlar oradan ayrılmışlardır. Bu yüzden başlıca Bergama, İskenderiye ve Rodos gibi yerlerde yerleşmişlerdir. Bu andan itibaren Elenistik devrin eserleri meydana gelmeğe başlamıştır.

İskenderiye'de henüz Elenistik temeller bulunamamıştır.

Rodosta ve Kındos Adasında pek az kalmıştır. Yalnız Delos Adasında bir miktar temeller vardır. Elenistik binaların en çoğu ve en güzeli Bergama'da bulunmuştur.

Elenistik eserler İstanbul ve Atina Müzelerinde mevki almışlardır. Fakat en çoğu Berlin'dir.

Bergamada yaşayan Medeniyetler arasında başlıca hususiyetini Elenistik devir teşkil etmektedir. Bergama'nın her yerde çok olan Romen devri eserleri yanında ehemmiyeti bu bakımdan yüksektir.

Bergama Akropoiündeki Demeter, Kütüphane, Atina mabedi, Jimnas ve Tiyatro gibi binalar hep bu devrin eserleridir. Bu eserleri herhangi bir tahripten kurtarmak için sarf edilen emekler kadar bunların tamir ve tanzimi de ehemmiyetli bir mevzu olmuştur. Bütün harabelerde bu tamir işine büyük bir hız verilmesi de gösteriyor ki bizim için de bu cihat zaruri bir şekil almış bulunmaktadır.

Temelleri bozulan ve herhangi bir sarsıntıya tahammül edemeyip göçmesi muhtemel olan Demeter Taraçasının mutlak yapılması icap etmektedir. Hafriyat sıralarında tahsisat verildiği takdirde bu tamiratın ilmi bir şekilde kolayca husul bulacağı şüphesizdir.

Bilhassa bu iş hiç bir yerde Bergama'daki kadar topluluk gösteren Elenistik devrin eserleri bulunmadığına göre Bergama için büyük bir hususiyet ve ehemmiyet taşır.

Bergama hafriyatında bulunmuş depolarda binlerce Seramik parçası vardır. Yalnız bir hafriyatta 200 Figürin ve 2000 den fazla çanak parçasının bulunuşu bu ehemmiyeti kendiliğinden gösterir.

Bütün Müzeler restore sayesinde en güzel eserlerini en canlı bir şekilde teşhir etmiş bulunuyorlar. Rodos ve Yunanistan Müzelerinin bu ekleme yüzünden elde ettikleri eserler akıllara hayret verecek derecede çoktur, ve mühimdir. Bu iş için tahsisat verildiği takdirde hafriyat zamanında Atina'dan bir usta getirilebilecektir. Enstitü bu cihati hal edebilecektir. Elli gün süren bu seyahatımdan mesleki bilgiler bakımından çok istifade ettim. Gördüğüm müze ve hafriyatlarla Bergama'nın tarihi vaziyetini daha iyi mukayese etmek yolunu bulmuş oldum.

7 / 3 / 1939

*** Bergama Müzesi Kurucusu Yazar Öğretmen**

RODOS EXCURSION

This writing tells you the Osman Bayatlı's begining of travel and his impression where he had traveled when he was the manager of Bergama Museum and when he had gone to Rodos.

This event is published first time in press sometimes Bayatlı had compared Rodos to Bergama and check it for make it objective.

RODOS FAHRT

Als Osman Bayatlı im Pergamon Museum Direktor wurde, ist er nach Rodos und in seine Umgebung ausgeschickt worden. Diese Schrift, in der er von der Fahrt, seinen Eindrücken und von archaeologischen Bau erzahlt hat, macht man sich zum ersten Mal in einem Veröffentlichungsorgan bekannt. Als Bayatlı in dieser Schrift seine Eindrücke übermittelte, vergleicht er sie ab und zu mit Bergama und machte er seine Bewertungen noch objektiver.

LE VOYAGE a'RODOS

Osman Bayatlı avait ete envoye a'll'entourage de Rodos pendant qu'il etait le directeur de musee. Dans ce texte il est indique son depart, ses impressions sur les endroits gu'il visite, les monuments historiques et archeologiques. Ce texte est premierement publie par la presse. Pendant que Bayatlı Raconte ses impressions, quelques temps il a fait des comparaison avec Pergame et cela fait devenirdes appreciah'ons plus objectif.

KOYUN KÖPRÜ

Bergama'dan Soma'ya giderken 5. km'de bulunan iki güzel köprü mevcut kitabesine göre Adil Sultan Orhan oğlu Murat Bey zamanında Feleküddin oğlu Eyne Bey subaşı tarafından hicri 785 (1384) tarihinde yaptırılmıştır. Osman Bayatlı Bergama Tarihinde Türk İslam Eserleri adlı kitabında Koyun Köprü'den bahsederken yalnızca tarihini ve Feleküddin ismini kaydetmiştir. Yazıtta Eyne Begün isminin bulunduğu yer kırık olduğundan buraya Mahmut ismini koyarak Köprüyü yaptıran Feleküddin oğlu Mahmut oğlu olduğunu söylemiştir.

Osman Bayatlı'nın bulduğu berat ve ilamlara göre Murad-ı Hüdevendigar Hatip Mahmut Efendiye paşalık tevcih ettiği gibi bir de tımar vermiştir.

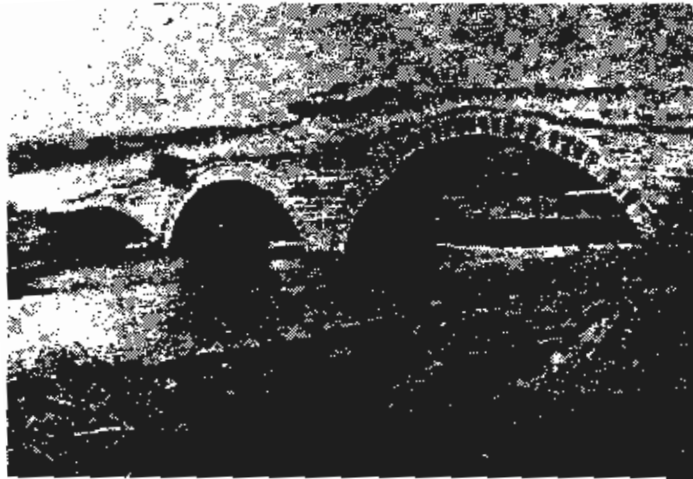
Hatip paşa tımarı Koyun Köprü'den Araplı ovasına kadar bir saha içinde bulunuyordu. Paşaoğlu çiftliği de Koyun Köprü'nün solundaki tepe üzerinde kurulmuştu.

Bütün bunlardan Osman Bayatlı bu köprünün Hatip Mahmut Paşa tarafından yaptırılmış olduğunu çıkarmıştır. Hatta bu yüzden köprünün adının paşa köprü boyun köprü iken sonradan Koyun Köprü'ye dönüştüğünü söylemektedir.

Fakat Ekrem Hakkı Ayverdi İstanbul Mimari Çağının Menşe'i Osmanlı mimarisinin ilk devri adlı eserinde Koyun köprü' kitabesi üzerinde babası Feleküddin ve bir kenarı görülen "Ayn" harfinden köprüyü yaptıranın Eyne Bey olduğunu saptamıştır.

Feleküddin oğlu Eyne Bey Subaşı, pekçok eseri olan uzun süre Karesi Subaşılığı veya Sancak Beyliği vazifesini ifa ile Birinci Kosova Savaşında sol cenaha kumanda eden, Süleyman Çelebi'yi Rumeliye geçiren sonradan İsa Çelebi tarafından hicri 808 (1405) tarihinde şehid edilen kişidir.

Koyun köprü Osmanlı Türkleri zamanında Anadolu'da yapılan en eski eserler arasında yer almaktadır.

Koyun Köprü 19. Yüzyıl sonundan görünüm

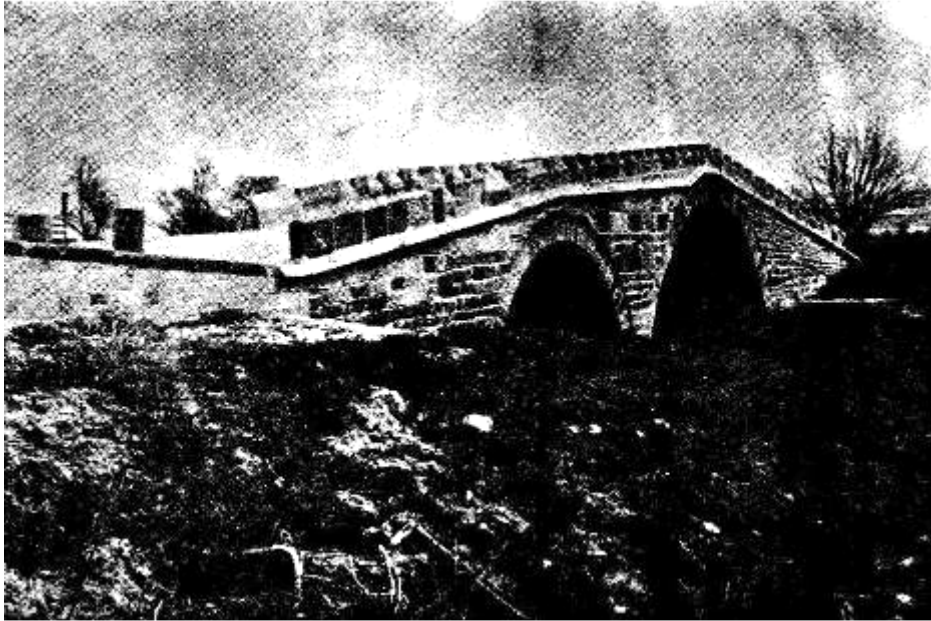
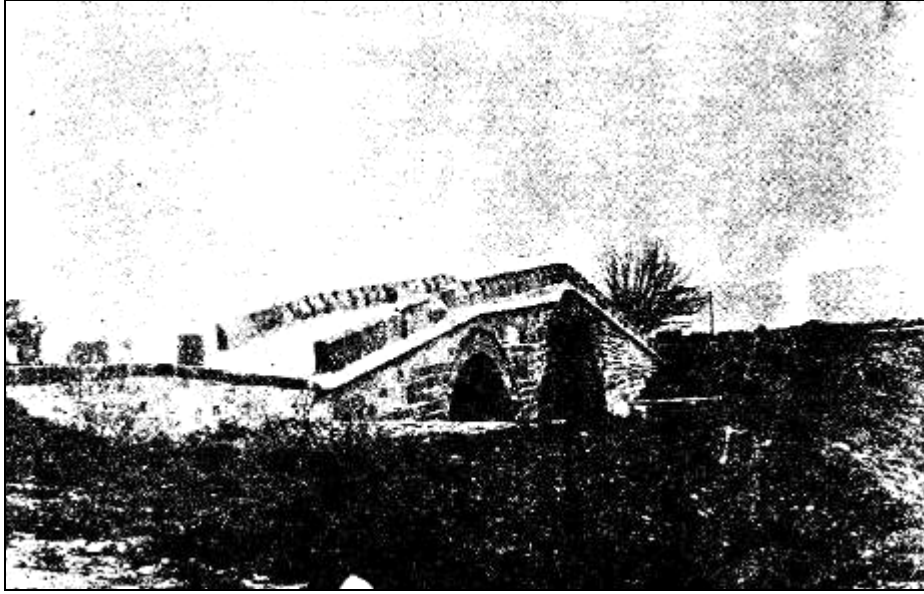
Köprü kesme taşlarla ve kireç harç ile yapılmış olup iki sahii ve bir orta ayak-tan ibarettir. Bu ayakların arası kemerle örtülüdür. Köprünün döşemesi hizasında bulunan 20 cm. 'lik bir silme ile kesme taş duvar nihayetlenmektedir. Taşlar antik Bergama'da birçok yapıda da kullanılan yerdi andozittir.

Köprünün Bergama tarafında bulunan kemerinin açıklığı 8. 20 Kınık tarafında bulunan kemerin açıklığı ise 12 m. 'dir. Genişliği 4. 8 m. dir. Küçük kemerin yataktan anahtar taşına kadar 3. 4G, büyük kemerin ise 5 m. yüksekliği vardır.

Köprü tonozunun yarım daire silmeli özengi taşı, esasında köprünün inşası sırasında kalıbı için yapıldığı halde, aynı zamanda süs olarak da kullanılmıştır.

Köprünün üst geçidi oldukça dardır. Karsıdan gelen arabala beklemek için köprünün her iki başında daha geniş bekleme yerleri yapılmıştır. Korkuluklar Selçuk camii damlarının etrafındaki gibi üstü kemerli taştandır.

Bakırçay'ın büyük kollarının biri üzerinde kurulmuş olan Koyun Köprü'nün 2. 15 x 0. 60 m ebatında olan kitabesi çok güzel sülüs yazı ile yazılmış olup suyun geldiği kuzey yöndedir.

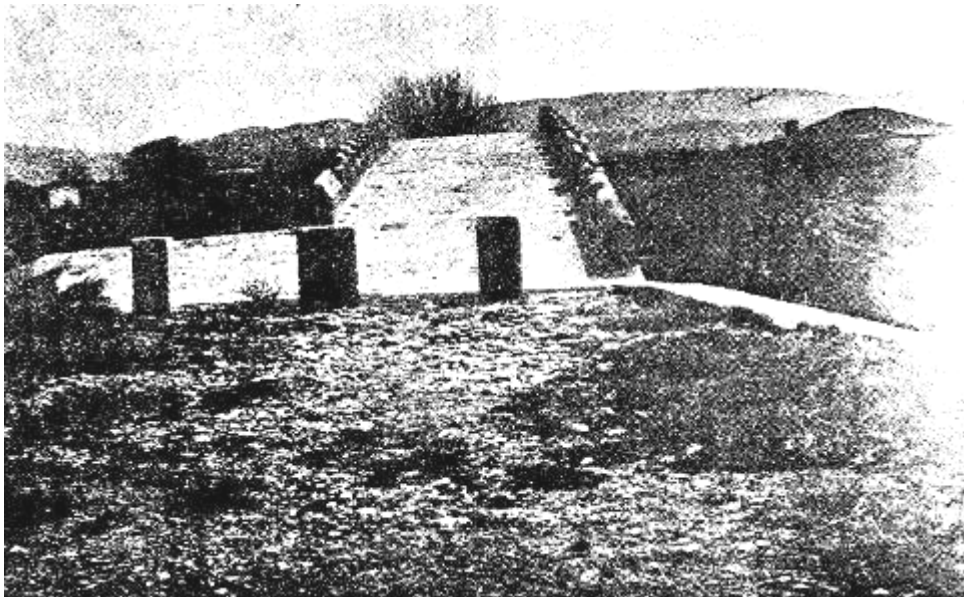

Koyun köprü ya da asıl ismiyle Eyne Bey Köprüsü erken Osmanlı Köprülerinin tüm özelliklerini taşır. Bursa'daki Nilüfer Hatun Köprüsü ve Ayvacık Behram kaledeki köprülere benzer. Köprüde ilk bakışta yapısal bir bozukluk göze çarpmaktadır. Normalde bir büyük kemer ve yanlarda iki küçük kemerden oluşan bu tip köprülerin görünüşte gene aynı plan tatbik edilmiş, bu özelliğini Koyun Köprü'de görmekteyiz. Fakat daha geniş ırmaklara uyarlanan üç Kemerli Köprü planı, buradaki çayın genişliğinin diğerlerine göre az olmasından dolayı küçük kemerlerden birinden vazgeçilmiştir. Köprü bu görünüşüyle karşıdan bir deve boynu gibi gözükmekte belki de bu görüntüsüyle yerli halk tarafından "Boyun Köprü" olarak adlandırılmış olmalıdır. Daha sonradan bu boyun köprü Koyun Köprü'ye dönüşmüş olabilir.

Koyun köprü yapıldığı konum itibarıyla bölgenin Osmanlı idaresine hangi yönden bağlandığını ve Osmanlı döneminde Bergama'nın daha çok Kınık Soma ve Balıkesir yönünde ticari ilişkilerinin daha yoğun, olduğu kanıtlamaktadır.

Koyun Köprü tarih içerisinde birçok kereler tahribat görmüş ve yeniden onarılmıştır. Bu onarımların izlerini yapı üzerinde izlemek mümkündür. En son 1990 yılında Karayollarının gerçekleştirdiği bir çalışmayla aslına uygun olarak restore edilmiştir. Günümüzde hemen yanında yapılan ve karayolu trafiğinin üzerinden işlediği modern köprünün yanında eskinin ihtişamını gururla sergilemektedir.

KOYUN KÖPRÜ

In this writing you can read technique e of the construction and repair of the bridge which was built by the Feleküddin's son Eyne Bey when sultan Murat was sovereign in 1384.

KOYUN KÖPRÜ

Von Bau-und Ausbesserungstechnik der, die an der Zeit von Murat Bey von Feleküddins Sohn Herrn Eyne, erbaut worden ist, nehmen wir Kenntnisse.

KOYUN KÖPRÜ

On delivre des renseignements surla construction et o la restauration du pont quia etefait en 1384 par Eyne Bey, pendant !e temps de Murat Bey.

BERGAMA KAZILARI TARİHİ

* Reyhan KÖRPE

Bergama'da ilk kazılara 1877'de Carl. Humann tarafından başlanmıştır. C. Humann daha önce 1869 yılında Bergama'yı görmüş ve 1870'de de Bergama Akropo'lünde incelemelerde bulunmuştur. Bir mühendis olan Humann 1869 yılında Osmanlı Hükümeti tarafından Bergama Dikili arasında şose etüdü yapmakla görevlendirilmişti. Bu sırada işçilerin getirdiği taşlar arasında Firiz'li taşlara rastlaması Humann'ın bir süre sonra Bergama'da bir "arkeolojik" kazı hareketine girişmesi sonucu verilmiştir.

İlk kazılardan bir görünüm;

Kazıdan çıkan eserlerin öküz arabalarıyla aşağıya taşınması

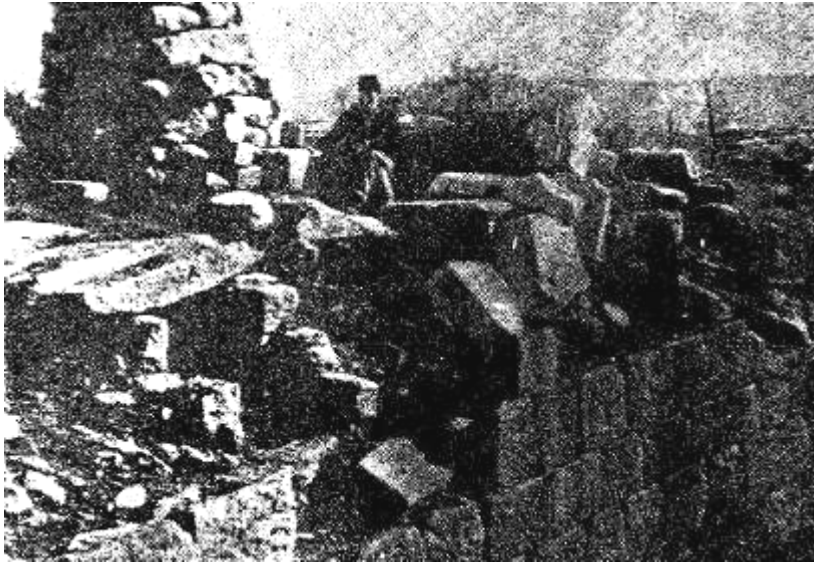
Alman mühendisi Hamunn'ın hükümetten aldığı ruhsata istinaden yaptığı kazılar yedi sene devam etmiştir. Bergama kazılarının ilk üç sene arkeolojik sonuç yönünden çok verimli olmuş, öte yandan en büyük tarihi eser kaçakçılığı da gene bu arada cereyan etmiştir. Bergama kazısını yapan Humann kazılara resmen başlamadan önce 1873 yılında Berlin müzesine kabartmalı birkaç mermer göndermişti. Kendisi o çevrede yol mühendisi olarak çalışırken Bergama hastası kesilirken onun Beriin'e gönderdiği taşlar ve mektuplarla başkaları da Bergama hastası haline gelmekteydi. Bu şahısların en başında ise heykeltıraş Alexander Konze vardı. A. Konze o sırada Prusya Kraliyet Müzesi heykel galerisinin başına geçirilmişti. Humann ile mektuplaşan Konze kısa zamanda en az onun kadar Bergama tutkunu haline gelmişti. Prusya Kültür Bakanına gitmiş, Bergama'da arkeolojik kazıya gelmesi ve bulunacak eserlerin Almanya'ya getirilmesi imkanlarının şimdiden hazırlanması lüzumuna onu inandırmaya çalışmıştır. O sırada konu Kraliyet Müzesinin fahri başkanı olan Veliht Prens Frederik'e aksetmiş, Frederik ise her türlü yardımı yapacağını vadetmişti.

Humann işte böyle bir hava içinde Bergama kazısına başladı. Eski çağdan kalma kitaplarda ve Batılı Seyyahların eserlerinde Bergama Zeus Sunağı'nın bahsi geçmekte olduğundan, Humann bunun kalıntılarını bulmak arzusu ile işe koyulmuştu. Nihayet günün birinde Berlin'e Humann'dan şöyle bir telgraf geldi: "On bir büyük rolief buldum. Ekserisi eksiksiz, otuz kadar da kırık parça. Tapınak bulunmuştur. "

Humann'dan başka Almanlar'ın izmir'deki konsolos ve istanbul'daki elçileri de bulunacak eserlerin Almanya'ya nakil imkanlarını hazırlamaya çalışıyorlardı.

Eserler bulunduktan sonra Humann izmir'e gitmiş, izmir valisini görüp, bazı kıymetsiz taşların limandan çıkarılmasına mücadele hususunda onu iknaya çalışmıştı. Kendisi çok iyi Türkçe bildiğinden istediği kimselerle teması kolay olmaktaydı. Bu lisan bilgisinden de faydalanarak valinin maiyetindeki bir iki kişiye rüşvet mahiyetinde bol bol bahşış vererek bu konuda valiyi inandırmalarını tenbih etmişti. Tabiatıyla işin asıl halledilme yeri istanbul'du. Humann istanbul'daki Alman büyükelçisine çektiği telgraf ve yazdığı mektuplarda, Padişah ve Sadrazamın ikna edilmesi için bu uğurda her türlü diplomatik oyunlarının denenmesini istiyordu.

Öte yandan Konze, Berlin'de Alman makamlarını her türlü yönden harekete geçiriyordu. Humann'ın para talebi derhal karşılanıyordu. İstanbul'da Alman elçisinin çalışmaları devam ederken bir yandan da Humann eserleri muntazam şekilde ambalajlatıyor ve nakil için arabalar sipariş ediyordu. Birkaç ay zarfında Humann'ın beklediği sonuç alınmış, yani mücadele çıkmıştı.

İlk kazılardan görünüm

Bergama kazılarının bu ilk yıllarında meydana çıkan eserlerin pek azı İstanbul müzesine gelebilmişti. Bu arada Maltepe tümülüsünde bulunan altın taç, o zamanlar izmir valisi olan Kamil Paşa tarafından oğlu Sait Paşa vasıtasıyla Sultan Abdülhamit'e göndermişti.

Zeus Sunağı Almanya'ya gittikten sonra Humann kazılara devam etti. Bu arada da Osman Hamdi Bey Müze-i Hümayun Müdürlüğüne getirildi. Osman Hamdi Bey'in müze müdürü oluşuyla, Türkiye'deki kazılarda meydana çıkan eserlere Türk müzesi için sahip olunmaya çalışılması bakımından yeni bir devir açılmaktaydı. Nitekim Humann'ın kazısı sona ermek üzereyken Bergama kazılarından elde edilen eserlerden Türk müzesinin payına düşecekleri teslim almak üzere Osman Hamdi Bey'in bizzat Bergama'ya gittiği görülmektedir. Nisan 1884 yılında Bergama kazısından Türk müzesi hissesi olarak aldığı hisseler bir milyon Frank değerindeydi. Eserlerin frank olarak değerlendirilmesinin nedeni, zamanın Asar-ı Atika nizamnamesine göre

kazısı yapılan yerden çıkan eserlerin ve bölünüp bir hissenin kazı yapana, bir hissenin devlete, bir hissenin ise toprak sahibine bırakılmasıdır. Bergama'da da bu yapılmış ve tarafsız olarak İzmir Osmanlı Bankası Müdürü bu paylaşımı düzenlemiştir.

1878-1886 yılında gerçekleştirilen bu ilk kazılarda Zeus Altarının yanı sıra, Yukarı Agora, Teras ile Tiyatro ve Dionysos tapınağı, Athena Kutsal Alanı, Kral sarayları, Traian Tapınağı kazılmıştır. Bunlardan başka basınçlı su yolunun

araştırılması yapılmıştır. İlk kazılarda sadece Akropol'deki kazılar yapılmamış civarda bulunabilecek diğer antik kentlerin araştırılması da yapılmıştır.

İlk kazılardan bir görünüm

Bu ilk kazılarda ortaya çıkartılan yapılardan kısaca söz edecek olursak:

Zeus Altarı: Sunak, Eumenes II zamanında onun M. Ö. 190 yılında Galatlama karşı kazandığı biri zaferin anıtı olarak inşa edilmiştir. Sunak, Zeus ve onun kızı tanrıça Athena'ya adanmıştır. Kaidenin üzerinde 2. 30 m. yükseklikte 120 m. uzunluğunda üzerinde Olympos tanrıları ile Gagantların savaşının tasfir edildiği bir firiz vardır. Bu firiz Hellenistik dönem Bergama Krallığının sanatta özellikle de plastik sanatlarda ulaştığı düzeyi göstermesi bakımından önemlidir. Firizde yer alan figürlerin aşırı heyecan ve korkulu halleriyle, görkemli vücutları aynı zamanda bir ekol olan Bergama heykeltıraşlığının tipik özelliğidir.

Sunak, girişi doğuda olan geniş bir meydanın ortasındadır. Hemen üst kısmındaki terasta Athem tapınağı temenosu, alttaki terasta ise yukarı agora binaları bulunur. Sunağın çıkış merdivenleri ve sunağın yönü batıya doğrudur. Sunağa ulaşmak için doğu yönden giren bir kişi merdivenli cepheye varabilmek için yapının iki yanından birini dolaşmak zorundadır.

Asıl dikdörtgen kurban masası, yapının yükseltilmiş ve atnalı formunda çevrilmiş avlusu içindedir. Bu duvar dışarda sütunlu dar galerilerle bezenmiştir. Duvarın iç yüzündü Bergama krallık sülalesinin atası Telephos Destanı'yla ilgili firiz yer alır.

Zeus Altarının temellerinin görünümü

Zeus Altarının alt kabartmalarından biri

Yukarı Agora: Zeus Sunağının bir teras aşağısında kentin Yukarı Agora'sı yer alır. Yapıların büyük bir kısmı Hellenistik döneme aittir ve Dor düzeninde galerilerle çevrilmiştir. Agora'nın batı bölümünde Dor ve İon düzeni karışımı prostylos tipi Agora Tapınağı vardır. Tapınak tacirlerin ve hırsızların tanrısı Hermes'e adanmış olmalıdır.

Agora'nın içinden Akropole çıkan rampalı yol geçer. Kuzeyde niş şeklindeki bir kült yapısı vardır. Burada Bergama kazılarını başlatan ve yaptığı kazılarla artık Bergama'nın bütün dünyada tanınmasını sağlayan Carl Humann'ın mezarı bulunur.

Tiyatro Dionysos Tapınağı M.Ö.2. yüzyılda inşa edilen Tiyatro Akropol'ün gayet dik batı yamacındadır. Yaklaşık 10. 000 kişilik tiyatro iki diazomalı üç bölümü vardır. Alt yoldaki şeref locası dışındaki oturma sıraları yerli kayaya oyulmuştur. Tiyatro sahnesi yerinin çok dar olması nedeniyle Dionysos tapınağı'na giden yolu kapatmamak amacıyla sadece temsillerin yapıldığı zamanlar kurulan ahşap direkler üzerinde yapılıyordu. Günümüzde ahşap direklerin dikildiği; kare şeklindeki içi boş taş kaideler orjinal yerlerinde durmaktadır. Dionysos Tapınağı M. Ö.II. yüzyılda onda-zit taşından yapılmış, M. S. 3. yüzyılda ARACALLA tarafından mermere çevrilmiştir. Yüksek bir podium CARACALLA üzerinde prostylos tapmaktır.

Athena Kutsal Alanı: M. Ö. 4. yüzyılda yapılmış Athena Tapınağı, aynı zamanda bilinen Bergama'nın en eski tapınağıdır. 6x10 sütunlu dar düzeninde ve yerli andazit taşından yapılmış bir peripterostur. Eumenes II zamanın kutsal alanda galeriler, kuzey tarafta bir kitaplık, doğuda da bir propylon yapılmıştır. Galerilerin arka taraflarında içlerinde heykellerin bulunduğu nişler yer alıyordu. Galerilerin üst katındaki kabartmalı korkuluk levhaları ilk kazılarda Berlin'e taşınmıştır.

Athena Kutsal alanının kuzeyinde inşa edilmiş olan kütüphane binası, antik dönemin aynı zamanda bir kültür bilim merkeziydi. 200. 000 yazılı rulo vardı. Kutsal alanın ortasında Bergama Krallarının sanat eseri koleksiyonları ve Galatlara karşı kazandıkları zaferin adak armağanları vardı.

Athena Temonos'una ait birçok mimari ve plastik eser tıpkı Zeus Sunağı gibi Berlin'e taşınmıştır. Günümüzde de aslına uygun olarak Berlin Pergamon müzesinde inşa edilmiş durumdadır.

Kral Sarayları: Akropol'ün doğusunda Hellenistik Bergama krallarının oturdukları saraylar ve diğer yardımcı yapılar bulunuyordu. Peristyl ev tipinde yapılan saraylar, sütunlu bir avlu etrafında çevrelenmiş odalardan ibarettir.

Traian Kutsal Alanı: Günümüzde Alman kızı heyetinde restorasyonun devam edilen tapınak 6 x10 sütunlu Korinth düzeninde bir periplerostur. Üç yanı sütunlu galerilerle çevrilidir. Bunlardan kuzey doğudaki yükseltilmiş bir teras üzerinde durur ve tapınak alanını arkada sınırlar. Tamamen beyaz mermerden yapılmış olan Traian kutsal alanı daha ovadan bakıldığında görkemli bir şekilde görülür. Adeta Roma İmparatorluğunun tüm ihtişamını gösterir. Zaten yapıldığı devir yani İmparator Traian ve Hadrian 98-138 yılları Roma imparatorluğunun en görkemli yıllarıdır. Her iki İmparatora ait iki baş bugün Berlin müzesindedir.

Basınçlı Su Yolları: Bergama kentinin doğal olarak en önemli ihtiyacı suydur. Hellenistik devirde yukarıda yapılan birçok sarnıç ile bu problem kısmen çözülmeye çalışılmışsa da Roma döneminde artan nüfus Akropole aşağıdan su çıkartılmasını gerektirmiştir. Roma döneminin inşaat teknikleriyle çok uzaklardan getirilen su Akropol tepesine basınca dayanması için kurşun borularla çıkartılmıştır.

Bergama'da sürdürülen ilk kazılar da ayrıca Bergama çevresindeki diğer antik kentlerde araştırılmıştır. Bugün bildiğimiz birçok antik alanın bulunmasını bu dönem de yapılan araştırmalara borçluyuz.

HISTORY OF EXCAVATIONS AT BERGAMA

The first excavation in Bergama was began at 1877 by Human. You can read Zeus, Altar, Upper Agora, Dionysos Temple, sacred Athenn area King's palace, sacred area and pressure water roads in this writing which was about the excavation's history

DIE GESCHICHTE VON AUSGRABUNGEN IN BERGAMA

Erste Ausgrabungen in Bergama wurde im jahre 1877 von Humann verwirklicht. In dieser Schrift handelt es sich um kurze geschichtliche Darstellung der Ausgrabungen, die zwischen 1877-1886 gemacht worden sind, und um die Bau, die dort gefunden worden sind. Das Zeus- Altar, Obere Agora, Dionysos Tempel, Heiliger Athenn Platz, Schlosser von Königen, heiliger Platz und Druckwasserwege sind hier geschrieben.

L'HiSTOIRE des EXCAVATIONS de PERGAME

En Pergame, les premieres excavations sont commencees par Humenn en, 1877. Ce Texte, dans lequel il se trouve l'histoire des excavations faits entre les annees de 1877-1886 et les batiments historias qui sout decouverts, prends a'la Mains Tartar de Zeus, haut Agora (marche), la temple de Dionysos, le sacre champs d'Athenn, les palees des Rois, le champs sacre, les canales d'eau en pression.

BERGAMA MÜZESİNDEKİ TÜRKMEN GELİNİ

Yayın Kurulu

Bergama yöresine yüz yıl kadar önce gelmiş olan Çepni ve Türkmenler ayrı ayrı aşiretler halinde köyler kurmuşlardır. Bu aşiretler İslam dininden olup Hz. Ali'ye candan bağlı oldukları için Alevi tarikatı içine girmişlerdir. Bergama'nın Kozak yaylasında bulunan Türkmen köylerinin uğraşı ve geçim kaynakları ziraat ve hayvancılığa dayanmaktadır.

Bergama müzesinde bulunan Alevi giyimlerine ait Çepni ve Türkmen gelini giysileri, takıları manken üzerine giydirilmiş, kuşatılmış ve takılmıştır. Çepni ve Türkmenlerin aşiret farklılıkları nedeniyle giysi ve takılarında, malzemenin renkleri, sayıları ve anlamları bakımından ayrıcalık vardır.

Türkmen gelini

Türkmen gelini: Al duvaklı yandan görünüm

BAŞLIK

İç Terlik: Esas başlığın altına giyilen ve işlevi başın terini almak olan bir başlıktır. Muhtelif malzemeden olabileceği gibi genellikle beyaz dokuma, çitari ya da altı parmak denilen kumaşlardan olabilir.

Başa iyice oturur ve alın üstüne gelen ön kenarında her sırasında 26 veya 32 adet yirmilik iki sıra koşar altın vardır. Önde iki tarafta şakak üzerinde beş mavi boncuğun ucuna takılmış bir ya da daha fazla mahmudiye altını bulunur. Alın üzerindeki Mahmudiye ise Mezarlık olarak konmuştur.

Çuhalı Keten: Buna keten kulağı da denilir. Evliliğin ilk gününde "baş bağlamak" gününde gelinin başına bu baş örtüsü sarılır, iç terlik üzerine sarılan çuhalı keten beyaz pamukludan yapılma el dokumasıdır. Üçgen şeklindedir. Katmerli çuha ile süslenmiştir. Zikzak kesilen çuhanın ilk katı mavi, üste gelen ikinci katı ise kırmızıdır.

Çuha üstünde bir sıra pul ve boncuk işlemesi vardır. Baş çevresinde dönüp üzerine gelen iki uç kenarı tek sıra kertmeli çuha ile süslüdür.

Allı Yağlık: Gelin başına iç terlik ve üzerine çuhalı keten sarıldıktan sonra ipekten olan sarı ve kırmızı yeşil iki parçadan oluşan bir aksesuardır.

Perperi: Gümüşten ve üzerinde kırmızı yeşil taşların bulunduğu veya pazarların birbirine gümüş halkalarla bağlanmasından oluşur. Bu üçgen plakalardan uçlarında yaprak ya da pul şeklinde gümüş takıların bulunduğu zincirler sarkar. Perperi'nin bu parçalan alın üzerine ve yanlardan yanaklara sarkar.

Tomak Evliliğin ilk gününde gelinin yanak çevresine dolanıp takılır. Gümüşten olan bu takı üzerindeki kancalarla yanlarda allı yağlık üzerine takılır. Tornaka' nın çene altına gelen kısmına kırmızı bir bez dikilmiştir. Çaprazlama gelen yandaki Perperi' de gümüşten olup allı yağlığın üstüne gelen kısmına geçirilmiştir.

Türkmen gelini: Göğüs kapağı, Fermenisi ve takıları

Al Duvak: Gelinin başında kırmızı ketenden yapılmış al duvak bulunur. Bunun üzerinde üçer grublar halinde dikilmiş pullardan oluşan kısmı vardır. Duvak kız evinden oğlan evine giden gelinin başını ve yüzünü örter. Al duvak geleneklerimize göre kızlar için gelinlik simgesi olmuştur. Al, muradına ermek anlamına gelmektedir.

Gelinin Saçları: Türkmen ve Çepni gelinlerinin saçları eskiden bir omuzdan bir omuza kırk belik olarak örülmüş, sonra bunun sayısı on ikiye inmiştir. Belik başına altın, inci ve gök boncuk gibi koruyuculuğuna inandıkları süs takıları takılmaktadır. Müzemizde bulunan Türkmen gelini mankeninde örülmüş saç yoktur.

Könçek: Beyaz pamuklu el dokuma kumaştan yapılmış bu iç çamaşırı bir nevi şalvardır. Alt kısımda paçalar el işleme ile süslenmiştir. Paçalık denilen bu işleme mavi ve kırmızı renkte yapılmıştır. Ayaklık da denilen bu giysinin ağ kısmı çok kısa olur ve vücudu iyice sarar. Kalçalar üzerine ince dokuma uçkurlarla bağlanır.

Göğnek: Tıpkı könçek gibi sarı renkte, pamuklu el dokuması kumaştan yapılmıştır. Etek uçları mavi ve kırmızı iğne işiyle dikilip katlanmıştır. Eteğin kenar uçlarında yedişer sıra pullu, dikey 50 cm. kadar uzunlukta işleme vardır.

Göğnek'in yaka ve kol ağzları da aynı şekilde kıvrılarak işlenmiştir. Yedişer sıralık işlemler üzerinden, mavi ve kırmızı boncuklar ve püsküller sarkar.

Göğüs Kapağı: Al ve yeşil çuhadan hazırlanıp göğnek üzerine, göğüse konur. Göğüslüğün altında al bezden ilave yapılmıştır. Bu beli de kapatmak içindir. Göğüslüğün altındaki iki bağcık arkadan bağlamak içindir. Boyun arkasında ise tek düğme ile bağlanıyordu.

Göğüs kapağını yalnızca evli kadınlar kullanırdı. Bu giyim parçası kadınların göğsünü koruyordu.

Devre: Geline evliliğin ilk günü giydirilen süslü ve özel bir üçetektir. Kumaşı altı parmak, yılan dili ve çitane gibi kumaşlardır.

Arka eteğin iki yırtmacında ve alt kenarlarında ve etek uçlarında kertme denilen süsleme görülür. Ön eteğin her iki parçasının iç kısımlarına, sarı kertmeler konmuştur. İki ön etek ucu arkada toplanabilir.

Kolun omuz dikişi üzerinde de kertmeler vardır. Kol ağzı yırtmaçlıdır ve içi astarlıdır. Deyrelerin astarları genellikle sarı renkte olur.

Türkmen gelini: ön gerge 74

ŞALVAR: Paçalı don ismi de verilir. Çitare kumaştan dikilmiş sarı, siyah, beyaz renklidir. Ayağa giyilen şalvar genellikle çitare kumaştan dikilmekteydi. Don uçları işlemeli örme uçkurlarla kasıktan bağlanır. Büzme paçaları ise çizme üstüne düşürülür.

DİZGE: Dizge arkaya gelir ve kendir. Mavi boncuk ve gümüş paralarla süslenmiştir. Deyrenin üzerine kış üstüne bağlanır. Bu dizgi parçasına kışlıkta denir.

ÖN GERGE: Ön gerge zemini kırmızı yün dokuma olan bir önlüktür. Üzerinde mavi bezden kertmeli geometrik şekillerle süslenmiştir. Kertmelerin üstü birçok beyaz sedef düğme ile bezelidir. Ön gergenin ortasında yukarıdan aşağıya inen ve çeşitli yün ipliklerinden yapılma süslenme iki parçadan oluşmuş önlüğün birbirine dikildiği yeri kapatır. Alt kenarında gene kırmızı yünden yapılmış atkı ipleri sarkar. Ön gerge yün bel bağına tutturulur.

BEL BAĞI: Önlük bağı veya bel bağı, ince 2 metre kadar uzunlukta uçlarında renk renk yünden (veya kıldan) püsküller bulunan bir kuşaktır.

Bel bağı, bel çevresinde birkaç kez dolaşır. Püsküller arkada her iki kalça üzerine düşürülür.

GÜMÜŞ TOKALI KEMER: 7 cm eninde kırmızı kadife kumaş, ince meşinle birbirine dikilmiş üzeri kabaralarla süslüdür. Kemerin uçları kemer tokasına bağlıdır.

Türkmen gelini: Soy kemeri ve üzerinde tokalı kemer

SOY KEMERİ: Kemberbest de denilen bu öze! kuşak göğneğin üzerine gelecek şekilde bağlanır. Üzeri deniz kabuklarıyla süslüdür. Deniz kabuklarına yirikli boncuk çılkakkoru boncuğu adı verilir.

Soy kemerindeki tapların adeti genellikle 5 veya 7'dir. Gelin soy kemerini 40 gün devamı, takar. Sonra da bir yıl süreyle düğün ve bayramlarda kullanır. Bu süre sonunda da gelecek kuşaklar için sandığında saklar. *

FERMENE: Bu mor kadifeden yapılan kısa bir cepkendir. Üzeri sim motiflerle işlenmiş içi kırmızı astarlıdır. Cepken üstüne giyilir. Ön yüzün iki tarafında ve arkada beyaz sırma ile yaprak ve çiçek motifleri işlidir. Ayrıca kollar üzerinde de aynı motifler işlenmiştir. Fermene ceket şeklinde olduğundan önü açıktır. Kol uçları ve diğer kenarları şerit halinde sırma iple işlidir. Ön tarafı kapatmak için sırma ipten iplikler yapılmıştır.

Türkmen gelini: Sarı çizmeleri ve şalvarı

Fermeneye libade kesik yelek ve cepken isimleri de verilmektedir.

ÇORAP: Beyne veya üzerine çeşitli renklerde motiflerden yapılmıştır.

ÇİZME: Ayağa giyilen çizme, kösele taban üzerine sarı renkli meşinin dikilmesiyle yapılmış olup yukarı doğru kıvrık, konce yerden 15-18 cm yüksektir. Çizmenin iç kısmı astarlıdır.

Türkmen gelini: Baş takıları ile birlikte

Takılar: Gelinin boynuna bir mecidiye takılmıştır. Esasında bu altın yerine takılmıştır. Kolye olarak kuru karanfiller ve boncuklar dizilerek boyna takılmıştır. Karanfilli takı gelinin güzel kokması içindir. Kozak yaylasında çam ağacından yapılmış kolyeler de vardır. Bunlar çeşitli şekillerde olabilir. Gene bu objeler kutsal sayılan çitlenbik ağacından yapılarak uğur getiren bir tılsım ve bir nazarlık olarak takılır. Göğüse Türkmen kadınları madeni, takılar da takarlar.

Pullu Kese: Türkmen gelinine ait olan kese, bordo renkli keten kumaştan yapılmış olup zemin ve kenarları boncuk, karanfil ve pullarda süslüdür. Ağız kısmı ipe büzgülü olup ipin ucundan püsküller sarkar.

Türkmen gelini giyimi ve süslemeleri inançlara göre hazırlanmıştır. Eteğin ucundaki stilize yılan motiflerinden, başa takılan tokasına kadar giyim parçalarının geleneksel anlamları vardır.

Madeni toka'nın gelini yıldırım çarpmasından koruyacağına inanılır. Gelinin bel bağlarına birçok tılsım takılır. Gelinin şerefli, sıhhatli olması için, erkek ve kız çocuk dünyaya getirmesi için takılan uğur takıları vardır. Giysi eteğindeki stilize yılan motifi Türkmen kadının koruyucusu sanılır.

Turkmen Bride in Bergama Museum

You can read all peculiarities of Turkmen bride's clothes in this writing. Its all peculiarities was examined one by one. And also you can find some Turkmen's traditions and their belief.

TURKMENISCHE BRAUT IM MUSEUM

Dieser Text handelt es sich um die Bekleidungen von Turkmenen, die vor 100 Jahren in der Umgebung von Bergama gekommen sind. Da stehen alle Eigen-tümlichkeiten von turkmenischen Brautbekleidungen. An dem Teil für Kopfbedeckung sind viele Dinge ausführlich erklärt worden. Ausserdem werden manche turkmenischen Glauben beschrieben.

LA BRU TURKMEN AU MUSEE DE PERGAME

Les Turkmens sont venus à l'entourage de Pergame il y a centaine d'années. Dans ce texte, il est indiqué toutes les spécialités des habillements des brues Turkmens.

On a examiné toutes les spécialités de turban qu'elles mettent (turban: dans ce texte, une sorte de voile de la mariée)

En délivrant des renseignements sur habillement, on a raconté quelques croyances des Turkmens.

VAKIFTAN HABERLER

* NİHAT ÖZÇOBAN

Sevgili Okuyucular,

Sizlere buradan Bergama Kültür ve Sanat Vakfının (BERKSAV) geçtiği evreler hakkında genel bilgiler vermek, yaptıkları ve yapacakları konusunda bilgi aktarmak istiyoruz. Bunun için de Berksav'ın doğumundan başlayarak, yaşam çizgisinde yürümeye başlayacağız. Böylece okurlara da Berksav'ı bir parça tanıtmış olacağız.

Vakfımız 14 Eylül 1989 yılında on yedi gerçek iki tüzel kişi tarafından kuruldu, ilk yönetim kurulu seçilip de işbölümü yaptıktan sonra çalışmalara başladı. Bu çalışmalarını kültür ve evrensel sanat alanında sürdürmeyi ilke edindi. Turizm, çevre temizliği, eğitim hizmetleri, sosyal ve kültürel etkinlikler, sağlık hizmetleri Berksav' ın topluma vereceği hizmet zincirinin halkaları oldu. Biliyorsunuz vakıflar bağışlarla ve bağışların gelirleriyle yaşar. Ekonomik gücü olmayan hiç bir kuruluş, etkinliklerini tam anlamıyla yerine getiremez. Vakfımız da ekonomik güç olarak sınırlıdır. Fakat Berksav, kültürel ve sanatsal çalışmalarında dünü, bugünü ve yarını yaşatmaya kararlıdır. Bunun için elinden geleni yapacaktır. Tüm ekonomik güçlükleri aşacaktır.

BERKSAV, 1990 Yılı'nın onuncu ayından itibaren sanatsal etkinliklerine başladı. Düzenlediği kültür ve sanat etkinliklerine ilk olarak gazeteci-yazar Şadan Gökova'lı'yı davet etti. Konuşumuz bize Bergama'yı tarihsel yönleriyle anlatarak eğitici bir söyleşi ortamı yarattı.

Ardından halkımızın arzulayıp bulamadığı tiyatro, opera, bale, konser gösterilerini onlara temin edebilmek için Devlet tiyatrosu, operası, balesiyle görüşerek program dahilinde istekli kişileri otobüslerle İzmir'e taşımaya başladı. Bu* görevini hala bir program içinde yürütmeye devam etmektedir.

1990 Kasım'ında, sohbet konusu GAP idi. Bu konu da sanıyorum Bergamalılar için ilginç bir konuydu. Çünkü Keban'ın yapımında bulunan prof. Dr Adnan Akyarlı'dan dinleyip, olaya bu kadar yakın olmak oldukça güzeldi. Bu arada Bergama'yı dünü ve bugünü ile tanıtıcı bir rehber hazırlamak üzere BERKSAV bir reklam firmasıyla görüştü. Bu rehberin Bodrum'da, Marmaris'te, Kuşadası'ndaki örneklerini de gördükten sonra, Bergama için nasıl bir rehber hazırlanabileceği konusunda görüşmeler yapıldı, düşünceler alındı. Ne yazık ki, bu büyük bir finans işiydi. Ve bu hazırlık dönemindeki Irak olayları insanları gelecek endişesine düşürdüğünden bu çalışmalarını durdurmak zorunda kaldı. Fakat BERKSAV bu olayı tamamen yeniden canlandırmayı düşünmektedir. Eğer bu hizmetle Bergamalı memnun edilecekse BERKSAV bu hizmeti de yerine getirecektir.

Vakıf kendisini Bergama dışında da tanıtma ve dışarıdaki Bergamalılara ulaşma amacıyla geceler düzenlemeye karar verdi. Bunlardan ilki Bergama'yı Sevenler Turizm Derneği ile beraber izmir'de yapıldı. Bu geceye ilgi büyüktü. İzmir ve çevresindeki Bergamalı dostlarla birlikte hoş bir ortam yaratılmıştı. Gece süresince yapılan gösteriler ve dinletiler buram buram Bergama kokuyordu.

Berksav Bergama türkülerini ve oyunlarını toplamayı düşünmektedir. Şu anda video kasedi, teyp kasedi ve notalama ile arşiv çalışmaları başlatılmıştır.

Aralık 1990'da Bergama türküleri hakkında söyleşi yapmak üzere TRT İzmir Radyosu sanatçısı Ahmet Günday davet edildi. Sanatçı, hem türküleriyle, hem de anlattığı konularıyla sohbet katılanların büyük ilgi ve beğenisini topladı.

1991 içinde 'Türkiye'de ve Dünyada futbol' konulu bir panelimiz daha oldu. Bu panele milli takımlar antrenörü Adnan Süvari, izmir spor antrenörü Mithat Eryıldırım, Karşıyaka spor kulübü kaptanı Rıza, izmir spor kaptanı Levent Eriş, Fotospor gazetesi yazarlarından Moderatör olarak Osman Gencer katıldı. Mithat Eryıldırım'ın futbola bir çeşit gösteri sanatı olarak yaklaşması ilginçti.

BERKSAV, bir kitaplık kurmak istemektedir, özellikle Bergama'yı anlatan ya da Bergamalıların yazdığı kitaplar toplanmak isteniyordu. Fakat bu tür yayınların azlığı nedeniyle sanatsal ağırlıklı kitapları da toplayarak Bergama'dan ve Bergama dışından dileyen herkese bu kitaplıktan yararlanma olanağı sağlanacaktır. Bu uzun bir çalışmadır. Ama başlamıştır. Vakıf üyeleri de çevrelerine haber salıp, bu konuda ellerinde kitap bulunan kişilerden bu kitapları Vakıf kitaplığına bağışlamalarını istemektedir.

Vakfın sahip olduğu binaya bir sanat merkezi inşası konusunda bir takım görüşmeler yapılmıştır. Sanat merkezi, Bergama ve çevresi için son derece güzel bir olaydır. Daha çok insanın yararlanabilmesi için böyle bir merkezi yaratabilmek kültür ve sanat adına bırakılabilecek en büyük miraslardan biridir. Yalnız bu işin vakfın kendi bünyesinde olabilmesine olanak yoktur. Bakanlığın yardımları gerekmektedir. Bergama büyük bir üçedir ve çevresi çok geniştir. Gereken ilgi gösterilecektir. Çünkü sonuç hizmettir.

BERKSAV, kendi olanakları ölçüsünde burs vermeyi de istemektedir. Bu konuda başvuran öğrencilerden gerekli ön şartlara sahip olan iki öğrenciye halen burs verilmektedir. Burs verilen öğrenci sayısı vakfın gelirleri düzeyinde artacaktır.

Konserler, tiyatrolar, sohbetler, kitaplar derken BERKSAV şimdi de elinizde bulunan BERGAMA BELLETEN adlı bilimsel dergiyi çıkarmaya başlamıştır. Derginin üç ayda bir çıkarılmasına karar verilmiştir. Bu dergi de, sizin elinizde her zaman kullanacağınız bir kaynak derginiz olacaktır. Biz böyle istiyoruz, dileriz olur.

Bergama Kültür ve Sanat Vakfı, kültürel mirasa sahip çıkarak onu gelecek kuşaklara aktaracak ve sanatsal yaşamın zenginleşmesi için elinden geleni yapacaktır.